

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧУМАКІВСЬКОЇ
СІЛСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ДО 2027 РОКУ (НОВА РЕДАКЦІЯ)
ТА ПЛАНУ ЗАХОДІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ У 2026 – 2027
РОКАХ СТРАТЕГІЇ РОЗВИКТУ ЧУМАКІВСЬКОЇ
СІЛСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ДО 2027 РОКУ**

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧУМАКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ (НОВА РЕДАКЦІЯ) ТА ПЛАНУ ЗАХОДІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ У 2026 – 2027 РОКАХ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧУМАКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	3
2.ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗИ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО.....	12
3.ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ.....	55
4.ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА, ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ.....	65
5.ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВТСАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	72
6.ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5, ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ.....	83
7.ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	92
8.ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ.....	98
9.ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	109
10.ОПИС ІМОВІРНИХ ТРАНКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ.....	113
11.РЕЗЮМЕ ІНФОРМАЦІЇ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ.....	114

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧУМАКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ, ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегія розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року (нова редакція) та План заходів з реалізації у 2026 – 2027 роках Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року (далі – Стратегія) зорієнтовані на зміни внутрішньої організації життя населення, модернізацію об'єктів комунальної власності, дотримання в діяльності громади принципів сталого розвитку, підвищення якості життя, зміцнення конкурентних позицій на регіональному та національному рівнях. Стратегічне бачення розвитку Чумаківської громади сприятиме активізації мешканців громади, спонукатиме їх до тісної співпраці з владою та бізнесом в досягненні результативності визначених векторів розвитку, забезпечить розуміння того, що кожний окремий мешканець громади впливає на покращення умов та якості життя громади. Стратегія розроблялася з 2019 року, та враховуючи зміни що відбулися в суспільстві (воєнні дії в Україні), проведено актуалізацію даної Стратегії до сучасних умов на 2026-2027 роки.

Концепцією формування Стратегії є імплементація екологічних імперативів у соціально-економічний розвиток Чумаківської сільської територіальної громади (СТГ), що відповідає Основним засадам (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (затвердженої Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII). Розроблена Стратегія розвитку дає відповіді на ключові питання, що стоять перед громадою: забезпечення місцевого економічного розвитку та конкурентоспроможності громади, збереження її середовища, підвищення рівня комфортності, формування безпечного простору для життя та ведення бізнесу, стимулювання підприємницької активності, розвиток власних продуктивних сил, модернізація інфраструктури. Мета розробки Стратегії полягає у вирішенні проблем соціально-економічного та культурного розвитку, а також у підвищенні конкурентоспроможності громади, що сприятиме покращенню життя місцевих жителів. Стратегія зорієнтована на докорінні внутрішні зміни, модернізацію всіх сфер життєдіяльності, на створення ефективного менеджменту, наближення громади до стандартів сталого розвитку, європейських критеріїв якості життя, на досягнення конкурентних позицій у регіональному та національному вимірах. Стратегія розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року (нова редакція) та План заходів з реалізації у 2026 – 2027 роках Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року – це планувальний документ на тривалу перспективу, оскільки передбачається перспектива його дії на наступний планувальний етап (2028 -2034 роки). Він визначає найважливіші цілі і завдання, інструменти їх реалізації, а також методи перевірки отриманих результатів політики сталого розвитку, що здійснюється на території громади.

До сфери охоплення СЕО документа державного планування відноситься оцінка наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, від реалізації проєктних рішень. Стратегічна екологічна оцінка документа державного планування – Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року, здійснюється на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проєкті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

З огляду на потребу збереження довкілля та запобігання негативному впливу на здоров'я населення, для Стратегії та Плану заходів важливим є врахування положень документів державного планування, що стосуються підвищення енергоефективності, розвитку системи управління відходами, збереження біорізноманіття, адаптації до змін клімату та поліпшення якості життя населення.

Розроблялася Стратегія у відповідності до вимог Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про засади державної регіональної політики», (із змінами і доповненнями Закону України від 09.07.2022 № 2389-IX) та Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 №265.

Стратегія узгоджується з стратегічними і оперативними цілями (завданням, напрямом) документів державного планування, які регулюють та/або визначають вектори соціально-економічного розвитку держави та регіону, а також пов'язані із збереженням складових довкілля. Серед них:

- Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, оновлено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940 «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки»);
- Постанови Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів»;
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2024 року № 588-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024-2028 роки»;
- Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»
- Стратегічні цілі державної екологічної політики України (визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII);

- Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р);
- Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року та Операційний план заходів з реалізації у 2024-2026 роках Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року (схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 р. № 483-р);
- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року № 443-р;
- Водна стратегія України на період до 2050 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.11.2022 № 1134-р);
- Енергетична стратегія України до 2050 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 № 373-р);
- Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р);
- Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р);
- Національний план управління відходами до 2033 року та План заходів з його реалізації на 2025-2033 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353).

Стратегію розроблено на основі Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року включно.

При розробці Стратегії враховано наступні регіональні документи:

- Регіональний план управління відходами (РПУВ) у Дніпропетровській області на період до 2034 року, затверджений розпорядженням ОДА від 17.04.2026 № Р-153/0/3-26;
- Екологічний паспорт Дніпропетровської області;
- Дніпропетровська обласна комплексна програма екологічної безпеки та запобігання змінам клімату (на 2016 – 2025 роки та наступні періоди).

У проєкті Стратегії визначено стратегічне бачення майбутнього громади: «Чумаківська сільська територіальна громада – це сучасна, комфортна і безпечна громада, що об'єднала людей, які рухаються уперед. Це територія єдності та довіри, де кожен мешканець відчуває захищеність, має можливості для самореалізації та розвитку. Громада відкрита для інноваційних рішень, нового бізнесу, нових мешканців та створює своїм жителям умови для відпочинку і затишного проживання».

Місія визначена наступна: Громада забезпечує своїм мешканцям якісні соціальні послуги в освіті, охороні здоров'я, культурі, спорті та соціальному захисті, гарантуючи рівний доступ до них для всіх категорій населення.

Комфорт проживання забезпечується завдяки розвинутій інфраструктурі, належному стану комунальних послуг і благоустрою територій. Високий рівень безпеки досягається через розвиток системи правопорядку, цивільного захисту та згуртованості жителів.

Виходячи з цього, а також враховуючи принципи та цілі Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року, у Стратегії визначені стратегічні та операційні цілі розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року:

Таблиця 1.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Розвиток економічного потенціалу та підприємництва	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. Розвиток підприємництва	1.1.1. Забезпечити інформаційну підтримку розвитку малого та середнього бізнесу, в т. ч. ветеранського
	1.1.2. Стимулювати підприємницьку активність населення, у тому числі ветеранів, шляхом розвитку програм підтримки, навчання та супроводу бізнесу
1.2. Сприяння підвищенню інвестиційного клімату в громаді	1.2.1. Провести комплексну інвентаризацію ресурсів громади
	1.2.2. Підвищити інвестиційну привабливість громади
Стратегічна ціль 2. Формування сприятливого середовища для розвитку особистості та соціальної інтеграції	
2.1. Надання якісних освітніх послуг	2.1.1. Покращити матеріально – технічну базу освітніх закладів
	2.1.2. Оновити та модернізувати будівлі і споруди закладів освіти
	2.1.3. Забезпечити підвезення дітей до

	закладів освіти
	2.1.4.Забезпечити доступ до якісного та безпечного харчування у закладах освіти шляхом розвитку та модернізації сучасної інфраструктури їдалень (харчоблоків)
	2.1.5.Забезпечити розвиток системи дошкільної освіти на території Приютського старостинського округу
2.2.Соціальна підтримка вразливих груп населення	2.2.1.Підтримувати та сприяти реінтеграції ветеранів війни
	2.2.2.Створити належні умови для функціонування сімейних форм виховання
	2.2.3.Підтримувати внутрішньо переміщених осіб (ВПО)
	2.2.4.Забезпечити розвиток соціальної інфраструктури та безбар'єрного середовища
2.3.Розвиток сучасної культурної інфраструктури	2.3.1.Модернізація та енергоефективне оновлення сільських закладів культури
	2.3.2.Підтримувати місцеві традиції та активізувати участь мешканців у культурному житті
2.4.Забезпечення якісних і доступних медичних послуг	2.4.1.Модернізувати та оснастити фельдшерські пункти та ПТП
	2.4.2.Сприяти забезпеченню кадрового потенціалу медичних закладів
Стратегічна ціль 3.Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище	
3.1.Формування системи управління	3.1.1.Впровадити роздільний збір відходів та розвиток інфраструктури

побутовими відходами	поводження з відходами
	3.1.2.Підвищити екологічну свідомість населення
3.2.Модернізація та розвиток інженерної та житлово-комунальної інфраструктури	3.2.1.Підвищити енергоефективність та впровадити екологічно дружні технології
	3.2.2.Сприяти розвитку та модернізації інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення, в тому числі з впровадженням альтернативних джерел енергії
	3.2.3.Вдосконалювати дорожню інфраструктуру
3.3.Підвищення рівня безпеки проживання та життєдіяльності	3.3.1.Впровадити та розвивати протипожежну безпеку в громаді
	3.3.2.Забезпечувати розвиток системи відеоспостереження та охорони громадського порядку
	3.3.3.Сприяти розвитку системи інформування населення

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (затвердженої Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII), державна екологічна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року* стратегічним цілям державної

екологічної політики, визначених Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року** (далі - стратегічні цілі державної екологічної політики), приведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Аналіз відповідності цілей Стратегії стратегічним цілям державної екологічної політики визначених «Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року»

Стратегічні цілі державної екологічної політики**	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Чумаківської СТГ*		
	1.Розвиток економічного потенціалу та підприємництва	2.Формування сприятливого середовища для розвитку особистості та соціальної інтеграції	3.Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище
1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.	+	+	+
2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.	+	+	+
3.Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.	0	0	+
4.Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.	0	0	+
5.Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.	0	+	0

Розроблена Стратегія розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року та План заходів змістовно і структурно узгоджені з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки (таблиця 1.3.).

Таблиця 1.3. Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Чумаківської СТГ зі стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Чумаківської СТГ	Стратегічні цілі Державної стратегії регіонального розвитку		
	1.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому,	2.Підвищення рівня конкурентноспроможності регіонів	3.Розбудова ефективного багаторівневого врядування

	просторовому вимірах		
Розвиток економічного потенціалу та підприємництва	+	++	+
Формування сприятливого середовища для розвитку особистості та соціальної інтеграції	++	+	0
Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище	+	+	0

Стратегічні цілі, передбачені Стратегією та Планом заходів, сформовані із урахуванням стратегічних цілей Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року у новій редакції (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4. Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Чумаківської СТГ зі стратегічними цілями Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Чумаківської СТГ	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Дніпропетровської області			
	1. Підвищення рівня конкурентоспроможності Дніпропетровської області	2. Забезпечення інтегрованого розвитку територій та підвищення якості публічних послуг задля збереження та розвитку	3. Розбудова ефективного регіонального та місцевого врядування	4. Енергетична, цивільна та екологічна безпека як основа розвитку регіону
Розвиток економічного потенціалу та підприємництва	++	+	+	0
Формування сприятливого середовища для розвитку особистості та соціальної інтеграції	+	++	0	0
Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище	+	+	0	++

*у клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Стратегічна ціль 1 «Розвиток економічного потенціалу та підприємництва» Стратегії розвитку Чумаківської СТГ орієнтована на формування в Чумаківській громаді стійкої, конкурентної та більш диверсифікованої економіки, здатної забезпечувати робочі місця, зростання доходів мешканців і стабільні надходження до бюджету навіть в умовах воєнних ризиків і високої мобільності населення. Ця ціль прямо співвідноситься із стратегічною ціллю 2 Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів» та частково із стратегічними цілями 1 «Формування згуртованої

держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому, просторовому вимірах» і 3 «Розбудова ефективного багаторівневого врядування». Також стратегічна ціль 1 Стратегії розвитку Чумаківської СТГ сильно корелює із стратегічною ціллю 1 «Підвищення рівня конкурентоспроможності Дніпропетровської області» Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року у новій редакції та частково із стратегічними цілями 2 і 3 регіональної стратегії.

Стратегічна ціль 2 «Формування сприятливого середовища для розвитку особистості та соціальної інтеграції» Стратегії розвитку Чумаківської СТГ орієнтована на збереження та примноження людського потенціалу Чумаківської громади через якісні й безпечні послуги у медицині, освіті, культурі та соціальному захисті, а також через інтеграцію ветеранів і ВПО. Ціль прямо співвідноситься із стратегічною ціллю 1 ДСРР «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому, просторовому вимірах» та частково із ціллю 2 Державної стратегії «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів». Крім того, ця ціль частково узгоджується із ціллю 1 регіональної стратегії і тісно корелює зі стратегічною ціллю 2 «Забезпечення інтегрованого розвитку територій та підвищення якості публічних послуг задля збереження та розвитку».

Стратегічна ціль 3 «Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище» Стратегії розвитку Чумаківської СТГ орієнтована на забезпечення безперервної та безпечної життєдіяльності Чумаківської громади через посилення цивільного захисту, модернізацію дорожньо-транспортної та інженерної інфраструктури, підвищення енергоефективності й енергонезалежності, а також впровадження сучасних рішень у водопостачанні, водовідведенні та управлінні відходами. Ця ціль частково узгоджується зі стратегічними цілями 1 і 2 ДСРР, а також тісно корелює зі стратегічною ціллю 4 Стратегії розвитку Дніпропетровської області «Енергетична, цивільна та екологічна безпека як основа розвитку регіону» та частково зі стратегічними цілями 1 і 2 регіональної стратегії.

Таким чином, аналіз зв'язку Стратегії з документами державного, регіонального та місцевого рівнів свідчить, що її цілі узгоджуються з основними пріоритетами Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, стратегічними цілями Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року у новій редакції та частково узгоджуються з цілями Державної екологічної політики України на період до 2030 року.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностичні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Для підготовки даного розділу використовувались дані Екологічного паспорту Дніпропетровської області, Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області, а також дані Головного управління статистики у Дніпропетровській області та моніторингові спостереження з відкритих джерел. Крім того, використовувалася інформація з офіційних вебсайтів органів виконавчої влади, Чумаківської сільської ради та підприємств, що здійснюють діяльність на території громади.

Чумаківська сільська територіальна громада із адміністративним центром у селі Чумаки розташована у Дніпровському районі Дніпропетровської області. Громада була сформована відповідно до розпорядження голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 11.12.2017 № Р-636/0/3-17, об'єднавши навколо адміністративного центру 11 населених пунктів. Громада займає вигідне економіко-географічне положення, межуючи з територіями, що входять до Дніпровської агломерації.

Територія громади розташована в межах Придніпровської низовини у степовій зоні. Гідрографічна сітка представлена басейном річки Кільчень та системою меліоративних каналів, що мають важливе значення для сільськогосподарського сектору. Рельєф переважно рівнинний, що характерно для центральної частини області, з незначними ерозійними формами.

Основою природно-ресурсного потенціалу громади є земельні ресурси. Земельний фонд складається переважно із земель сільськогосподарського призначення. Ґрунтовий покрив представлений переважно чорноземами звичайними, які мають високий бал бонітету та придатні для інтенсивного землеробства. Територія громади знаходиться в межах регіону, де наявні поклади будівельної сировини (піски, глини), а також потенційні ресурси підземних вод.

Високий ступінь сільськогосподарської освоєності земель (понад 80% території — рілля) зумовлює основні екологічні ризики:

1. Деградація ґрунтів: процеси вітрової та водної ерозії, а також зниження вмісту гумусу через інтенсивне використання хімічних засобів захисту рослин.
2. Якість водних ресурсів: замулення малих водойм та забруднення поверхневих вод стоками з полів.
3. Кліматичні зміни: зростання ризику посух та суховіїв, що характерно для степової зони України в останні роки.

Стан здоров'я населення громади безпосередньо корелює з якістю питної води та атмосферного повітря. Враховуючи близькість до великого

промислового вузла (місто Дніпро), територія громади відчуває певний техногенний вплив, проте залишається сприятливою для проживання завдяки значній частці відкритих просторів.

2.1. Атмосферне повітря

Якість атмосферного повітря на території Чумаківської територіальної громади є одним із найважливіших індикаторів екологічної безпеки. Стан повітряного басейну визначається складною взаємодією природних кліматичних умов та антропогенного навантаження, що має як внутрішній (місцевий), так і зовнішній (регіональний) характер.

Чумаківська громада розташована в межах Дніпровського району Дніпропетровської області — регіону з високою концентрацією промислового виробництва. Згідно з даними СЕО Дніпропетровської області, екологічні ризики в регіоні не обмежені локальними точками, а поширюються на цілі агломерації. Незважаючи на відсутність на території самої громади великих металургійних чи хімічних гігантів, повітряний басейн піддається впливу викидів Дніпровсько-Кам'янського промислового вузла. Перенесення повітряних мас, що містять сполуки азоту, сірки та специфічні мікродомішки, створює фонове забруднення, яке необхідно враховувати при плануванні розвитку громади.

Основним специфічним чинником впливу безпосередньо в межах громади є сільськогосподарська діяльність, яка є базовою галуззю місцевої економіки, а саме:

- Викиди від пересувних джерел: Інтенсивне використання важкої агротехніки під час посівних та збиральних кампаній призводить до значних викидів продуктів згоряння палива (оксид вуглецю, діоксид азоту, сажа).
- Аеротехногенне навантаження: Процеси обробки ґрунтів, внесення мінеральних добрив та засобів захисту рослин (пестицидів) спричиняють потрапляння в атмосферу дрібнодисперсного пилу та хімічних сполук. У періоди сильних вітрів спостерігається дефляція (вітрова ерозія) відкритих ділянок ріллі, що погіршує прозорість повітря та підвищує вміст твердих часток (PM2.5, PM10).
- Автотранспортний вузол: Транспортний фактор є одним із ключових для Чумаківської громади через її географічне розташування в межах Дніпровського району. Територією громади проходять автомобільні дороги, що забезпечують логістичний зв'язок між Дніпром та північними напрямками області. Це зумовлює значну концентрацію викидів відпрацьованих газів (бензопірен, сполуки свинцю, оксиди вуглецю). Значна частина автомобілів (особливо в аграрному секторі) є застарілою та не обладнана сучасними системами нейтралізації відпрацьованих газів, а наявна на території АЗС є джерелами викидів легких органічних сполук, що випаровуються під час зберігання та відпуску палива.

Дніпропетровська область стабільно посідає перші місця в Україні за обсягами викидів від стаціонарних джерел. Чумаківська громада, попри відсутність важкої промисловості на власній території, перебуває під постійним впливом промислових гігантів міст Дніпро та Кам'янське. В області усереднені обсяги викидів на одну особу є одними з найвищих в Україні, проте у сільських громадах, таких як Чумаківська, цей показник значно нижчий і формується переважно пересувними джерелами. За даними спостережень, фонові концентрації забруднюючих речовин у приземному шарі атмосфери громади є відносно задовільними та не перевищують гранично допустимі концентрації (ГДК) для сільської місцевості:

- Пил — 0,1 мг/м³ (0,2 ГДК);
- Діоксид азоту (NO₂) — 0,02 мг/м³ (0,1 ГДК);
- Оксид вуглецю (CO) — 0,6 мг/м³ (0,12 ГДК).

На стан повітряного басейну громади впливають наступні категорії об'єктів:

- Харчова та переробна промисловість: Ключовим об'єктом є ТОВ «Зоря Дніпра» (ковбасна фабрика). Основними джерелами викидів тут виступають стаціонарні котельні, що забезпечують виробничі процеси теплом та парою, а також спеціалізовані камери копчення. Основними забруднювачами від таких об'єктів є продукти згоряння палива (оксиди азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю) та специфічні органічні сполуки.
- Тваринницький сектор: ТОВ «МВК Єкатеринославський» є потужним джерелом викидів специфічних речовин, характерних для великих молочно-товарних комплексів. До них належать аміак, метан та сірководень, що утворюються внаслідок утримання великої рогатої худоби та зберігання значних обсягів гною.
- Агропромисловий комплекс: ПП «АВК Перемога» та інші фермерські господарства громади впливають на стан повітря переважно сезонно. Основним забруднювачем є пил (зерновий та ґрунтовий), що утворюється під час збирання, транспортування та первинної переробки зерна (робота елеваторів та зерносушарок).
- ТОВ «ВПК-АГРО»: Провідний агрохолдинг, діяльність якого зосереджена на овочівництві та вирощуванні зернових. Основними джерелами викидів тут є потужні дизельні установки сільгосптехніки, системи вентиляції овочесховищ та процеси обробки зерна, що супроводжуються виділенням зернового пилу.

Таблиця 2.1. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2017–2023 років по Дніпропетровській області

<i>Назва забруднюючої речовини</i>	<i>2017 р.</i>	<i>2018 р.</i>	<i>2019 р.</i>	<i>2020 р.</i>	<i>2021 р.</i>	<i>2022 р.</i>	<i>2023 р.</i>
Речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	69,727	75,998	62,104	52,22	56,927	27,687	34,161
Діоксид сірки	33,682	52,359	48,168	60,675	55,121	45,632	71,826

Діоксид азоту	25,844	30,510	28,299	27,042	26,558	16,012	19,459
Оксид вуглецю	695,64	317,841	303,403	274,719	273,038	117,796	120,013

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Дніпропетровській області за 2023 рік. – Дніпропетровськ, 2024. – 386 с. іл. [68]

Відповідно до регіональних тенденцій, у Чумаківській громаді спостерігається поступова зміна кліматичних параметрів. Підвищення середньорічної температури та зміна режиму опадів безпосередньо впливають на якість повітря.

Збільшення кількості днів з антициклональним типом погоди сприяє накопиченню забруднюючих речовин у приземному шарі через слабе розсіювання (явище температурної інверсії). За умов високих температур та інтенсивного сонячного випромінювання відбуваються фотохімічні реакції, що призводять до утворення приземного озону — небезпечного забруднювача, який впливає на органи дихання та продуктивність сільгоспкультур. А посушливість клімату підвищує ризик самозаймання або розповсюдження вогню на відкритих територіях (стерня, лісосмуги), що генерує залпові викиди чадного газу та смогу.

Тривалий вплив навіть низьких концентрацій забруднюючих речовин (особливо твердих часток та сполук азоту) може провокувати зростання захворюваності на респіраторні та серцево-судинні хвороби серед мешканців громади. Це робить питання моніторингу та покращення стану повітря пріоритетним завданням соціальної політики.

Таблиця 2.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря за щільністю та обсягами питомих викидів в Дніпропетровській області

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т, у т.ч.			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	стаціонарними джерелами	пересувними джерелами ²		
2012	1173,077	961,947	211,1	36750,53	354,64
2013	1143,848	940,500	203,3	35834,84	347,42
2014	1037,075	855,775	181,3	32489,82	316,51
2015	876,600	723,900	152,6	27462,41	269,32
2016	965,600	833,000	132,6	30250,63	298,91
2017	790,000	657,300	132,7	24749,37	244,50
2018	747,300	614,300	133,0	23411,65	233,06
2019	708,200	576,900	131,3	22186,72	222,94
2020	660,700	534,700	126,0	20698,62	210,28
2021 ¹	671,100	537,600	133,5	21024,44	216,73
2022 ¹	328,9**	328,900	*	10305,0**	*
2023 ¹	385,1**	385,100	*	12065,6**	*

* - статистична інформація відсутня; ** - без урахування викидів від пересувних джерел.

1 – попередні статистичні дані. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів. Дані можуть бути уточнені.

2 – з 2007 р. відображаються дані по автомобільному, залізничному, авіаційному, водному транспорту та виробничій техніці; з 2016 р. – по автомобільному транспорту, розраховані на основі щорічних даних про кінцеве використання палива автомобільним транспортом, наведених у енергетичному балансі України (продуктовому).

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Дніпропетровській області за 2023 рік. – Дніпропетровськ, 2024. – 386 с. іл. [68]

Якщо заходи, передбачені Деревом цілей громади, не будуть реалізовані (інерційний сценарій), очікується погіршення ситуації:

- Відсутність модернізації котелень та будівель (цілі 2.1.2, 3.2.1) призведе до подальшого зростання обсягів спалювання палива та відповідних викидів.
- Ігнорування енергоефективних технологій у ЖКГ залишить рівень викидів парникових газів стабільно високим.
- Відсутність роботи з підвищення екологічної свідомості населення (ціль 3.1.2) зумовить продовження практики спалювання сухої рослинності, що є критичним фактором сезонного забруднення.

Стан атмосферного повітря Чумаківської громади наразі можна охарактеризувати як відносно задовільний у порівнянні з великими містами області, проте він потребує постійного контролю та впровадження заходів з енергомодернізації, озеленення та контролю за аграрними технологіями для недопущення деградації екологічної ситуації.

2.2. Зміна клімату

Питання зміни клімату для Чумаківської територіальної громади розглядається не лише як екологічний виклик, а як системний ризик для її економічної безпеки, що базується на аграрному секторі. Громада розташована в зоні, де кліматичні трансформації відбуваються швидше, ніж у середньому по країні, що зумовлює необхідність детального аналізу.

Клімат громади визначається розташуванням у межах степової зони помірного кліматичного поясу, тип — помірно-континентальний, з відносно короткими та малосніжними зимами та тривалим спекотним літом. За агрокліматичними умовами територія громади відноситься до зони недостатнього зволоження (посушлива зона).

На основі комплексного аналізу кліматичних параметрів та згідно з архітектурно-будівельним кліматичним районуванням України, територія Чумаківської громади віднесена до II кліматичного району (Південно-східний). Це передбачає відповідні вимоги до енергоефективності будівель, захисту від перегріву влітку та врахування вітрових навантажень згідно з ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010 «Будівельна кліматологія» та актуальними ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій».

Згідно з районуванням України за мікрокліматичними умовами, територія має високий природний потенціал забруднення повітря, що зумовлено частими

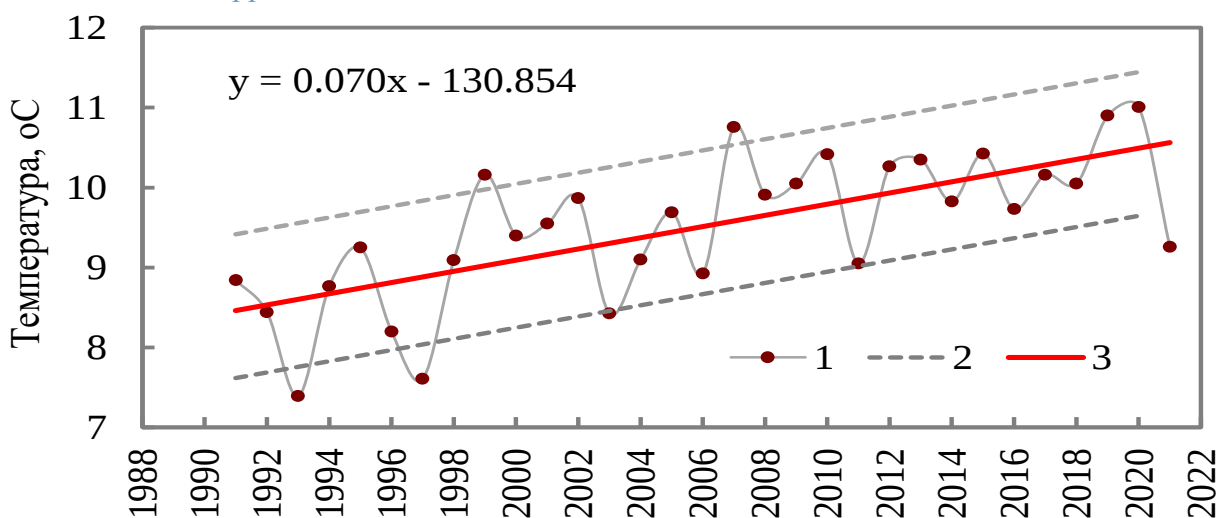
приземними інверсіями та слабким вітром, характерним для степового Придніпров'я. Однак відкритість рельєфу громади сприяє відносно задовільному розсіюванню викидів.

Відповідно до регіональних спостережень, викладених у СЕО Дніпропетровської області, територія громади демонструє стійку тенденцію до аридизації (висушування).

- Збільшення теплового навантаження: Кількість днів з температурою повітря вище $+30^{\circ}\text{C}$ за останнє десятиліття зросла на 15%. Це призводить до так званих «засух на пні», коли врожай зернових вигорає ще до моменту збирання.
- М'яка зима та зворотні заморозки: Відсутність стабільного снігового покриву взимку позбавляє ґрунт необхідного запасу вологи навесні, а різкі зниження температури в квітні-травні стають критичними для садівництва та ранніх овочевих культур.

Спостерігається стійка тенденція до підвищення середньорічної температури. За останнє десятиліття середньорічна температура повітря в області перевищувала норму на $1,5\text{--}2,0^{\circ}\text{C}$. Останні роки (2021–2025) характеризуються екстремально теплими літніми періодами.

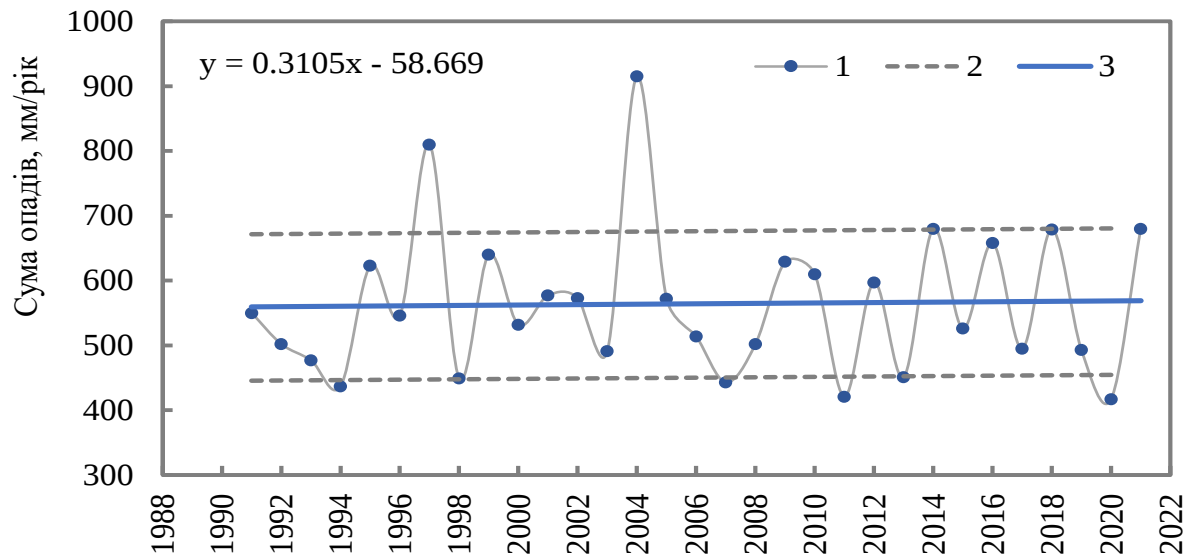
Рис., 2.1. Динаміка приземної температури повітря на метеостанції Дніпро за період 1990-2021 рр.

Річна сума опадів у регіоні коливається в межах 450–550 мм, що значно менше, ніж у північних областях. Характерною рисою є нерівномірність опадів

(зливовий характер), що на фоні високих температур призводить до швидкого випаровування та ґрунтових посух.

Рис.,2.2. Динаміка суми атмосферних опадів на метеостанції Дніпро за період 1991-2021 рр.

Таблиця 2.3. Прогнозні кліматичні зміни та їх вплив на Чумаківську громаду

Параметр клімату	Поточна тенденція	Очікуваний вплив на громаду	Ступінь ризику
Середня температура	Ріст на 1.2°C (за 30 років)	Зміщення зон вирощування с/г культур, потреба в нових сортах.	Високий
Режим опадів	Перехід до зливого характеру	Ерозія чорноземів, нерівномірне зволоження, ризик підтоплень.	Середній
Стихійні явища	Ріст частоти суховіїв, пилових бурь	Механічне пошкодження посівів, погіршення стану повітря.	Високий
Тривалість вегетації	Подовження на 10-14 днів	Можливість отримання двох врожаїв (при зрошенні), але ріст	Середній

Параметр клімату	Поточна тенденція	Очікуваний вплив на громаду	Ступінь ризику
		кількості шкідників.	

Зміна клімату безпосередньо впливає на життєдіяльність мешканців Чумаківської громади через:

- Гідрологічний стрес: Зниження дебіту підземних вод. У багатьох населених пунктах громади рівень води у шахтних колодязях падає нижче критичної позначки в літній період.
- Енергоспоживання: Ріст пікових навантажень на електромережі влітку через масове використання систем кондиціонування та охолодження.
- Медичні ризики: Збільшення випадків серцево-судинних захворювань та теплових ударів, особливо серед сільських мешканців, які працюють на відкритому повітрі.

Громада адаптує свою стратегію до нових кліматичних реалій через наступні цілі:

- Енергоефективність (Цілі 2.1.2, 2.3.1, 3.2.1): Модернізація бюджетних установ дозволить не лише економити ресурси, а й створити «пункти незламності» з комфортним кліматом у періоди екстремальної спеки.
- Модернізація та розвиток інженерної та житлово-комунальної інфраструктури (Ціль 3.2.2): Впровадження технологій, що мінімізують викиди парникових газів та оптимізують водоспоживання.

Без впровадження заходів з адаптації, передбачених Стратегією, Чумаківська громада може зіткнутися з наступними наслідками:

Таблиця 2.4. Порівняльний аналіз сценаріїв розвитку

Сфера впливу	Сценарій 1) Без затвердження документа (Інерційний)	Сценарій 2) З реалізацією Стратегії (Адаптаційний)
Сільське господарство	Падіння врожайності на 20-30% через дефіцит вологи.	Впровадження вологозберігаючих технологій, стабілізація доходів.
Водні ресурси	Подальше обміління ставок та пересихання колодязів.	Відновлення гідропоруд, раціональне водокористування.
Соціальна сфера	Ріст витрат бюджету на ліквідацію наслідків	Планове зниження енерговитрат, захищене населення.

Сфера впливу	Сценарій 1) Без затвердження документа (Інерційний)	Сценарій 2) З реалізацією Стратегії (Адаптаційний)
	стихійних явищ.	
Екологічний стан	Деградація лісосмуг, ріст кількості пожеж на полях.	Оновлення зелених насаджень, контроль за спалюванням решток.

Таблиця 2.5. Ризики та загрози, пов'язані зі змінами клімату, в регіоні Чумаківської СТГ

Тип кліматичної загрози	Поточний рівень ризику, пов'язаний із загрозою	Прогнозовані зміни інтенсивності	Прогнозовані зміни частоти	Терміни	Індикатори, пов'язані з ризиком
Екстремально спекотні дні	Високий	Зростає	Зростає	Середньо- та довгострокові	* Кількість днів (днів/ночей) з екстремально високою температурою * Частота теплових / холодних хвиль
Екстремально холодні дні	Низький	Знижується	Знижується	Середньо- та довгострокові	* Кількість днів (днів/ночей) з екстремально низькою для сезону температурою
Заморозки (пізні весняні та ранні осінні)	Помірний	Зростає	Знижується	Середньо- та довгострокові	* Кількість днів з заморозками * Тривалість періодів заморозків
Екстремальні опади	Високий	Зростає	Зростає	Середньо- та довгострокові	* Кількість днів (днів/ночей) з екстремальною кількістю опадів * Сума опадів за період екстремальних опадів
Підтоплення, повені	Низький	Зростає	Знижується	Середньо- та довгострокові	* Кількість днів (днів/ночей) з екстремальною кількістю опадів * Сума опадів за

					період екстремальних опадів
Грози та буревії	Помірний	Зростає	Знижується	Середньо-та довгострокові	* Кількість днів з грозою * Кількість днів з градом * Кількість днів з буревіями
Посухи	Високий	Зростає	Зростає	Середньо-та довгострокові	* Кількість діб підряд без дощу * Кількість пожеж * Площа території пожеж * Обсяги збитків від пожеж (оцінка) * Кількість загиблих / постраждалих
Суховії, пилові бурі	Помірний	Зростає	Зростає	Середньо-та довгострокові	* Кількість діб підряд без дощу * Кількість діб з суховіями та/або пиловими бурями

Разом з тим, кліматичні зміни спричиняють виникнення умов, сприятливих для певних видів діяльності. Такі умови представлені в таблиці 2.6:

Таблиця 2.6. виникнення умов, сприятливих для певних видів діяльності

Тип можливості	Причина можливості	Прогнозовані зміни інтенсивності	Прогнозовані зміни частоти	Терміни	Індикатори, пов'язані з можливостями
Землеробство (зростання вегетаційного періоду; культивування більш теплолюбних рослин; можливість збору двох урожаїв за сезон)	Потепління	Зростає	Постійно	Середньо-та довгострокові	* Середньорічна температура * Середньорічна кількість опадів * Тривалість вегетаційного періоду, дні
Скорочення опалювального	Потепління	Зростає	Постійно	Середньо-та довгострокові	* Кількість днів з активними температурами

сезону					вище +10°C
Розвиток сонячної енергетики	Зростання кількості сонячних днів	Зростає	Постійно	Середньо- та довгострокові	Кількість сонячних днів
Розвиток рекреаційного та зеленого туризму	Потепління	Зростає	Постійно	Середньо- та довгострокові	Кількість сонячних днів

Зелені зони та полезахисні смуги відіграють важливу роль у протидії кліматичним аномаліям. Зокрема, захисні лісосмуги вздовж доріг та сільськогосподарських угідь пом'якшують вплив вітрової ерозії. Для населених пунктів важливу роль відіграють також зелені зони, роль яких буде зростати з огляду на кліматичні тенденції на території громади. Саме зелені зони пом'якшують кліматичні аномалії, створюють можливості для відпочинку й рекреації, певною мірою очищають повітря й створюють перепони для поширення суховіїв та пилових бурь.

Кліматична політика Чумаківської громади повинна базуватися на поєднанні заходів з енергоефективності та підтримки екологічної стійкості агроландшафтів. Реалізація цілей, визначених у Стратегії, є критично необхідною для мінімізації збитків від глобальних змін клімату на локальному рівні.

2.3. Водні ресурси та їх використання

Стан водних ресурсів Чумаківської територіальної громади є стратегічним показником, що визначає можливості соціально-економічного розвитку території. Водний баланс громади формується за рахунок поверхневих вод (малі річки, ставки) та підземних горизонтів, які в умовах Степової зони є обмеженими та вразливими.

Відповідно до карти гідрологічного районування України (<https://geomap.land.kiev.ua/zoning-2.html>) територія Чумаківської ТГ відноситься до Нижньодніпровської підобласті недостатньої водності. Геохімічні ландшафти на даній території характеризуються переважаючою здатністю до акумуляції забруднюючих речовин, що зумовлено рівнинним рельєфом та низькою швидкістю течії місцевих водотоків.

До земель водного фонду на території Чумаківської громади належать землі, зайняті річками, ставками, болотами та прибережними захисними смугами. Головною водною артерією громади є річка Кільчень (ліва притока Самари). Кільчень відноситься до малих річок, тому ширина її прибережної захисної смуги становить 25 метрів (для ділянок з крутизною схилів понад 3 градуси — ширина подвоюється). Також на території громади розташована

мережа зрошувальних каналів та штучних ставків, які мають стратегічне значення для аграрного сектору.

Оцінка поточного екологічного стану річки Кільчень та місцевих ставків свідчить про триваючі негативні процеси. Основні проблеми включають:

- Замулення та евтрофікація: Через низьку водність та інтенсивне змивання мінеральних добрив з полів спостерігається надмірне розростання водної рослинності та синьо-зелених водоростей у теплий період.
- Антропогенне навантаження: Забруднення поверхневих вод неочищеними стоками з приватних домоволодінь та тваринницьких об'єктів.
- Порушення берегової зони: Розорювання земель у безпосередній близькості до урізу води, що прискорює ерозію берегів.

Громада розташована в басейні р. Дніпро. Гідрографічна мережа представлена переважно малими річками та розгалуженою системою штучних водойм (ставків).

- Екологічний стан малих річок: Відповідно до регіональних даних (СОО області), малі річки в зоні Дніпровського району потерпають від замулення, уповільнення течії та заростання вищою водною рослинністю. Це зумовлено як природними чинниками (зміна клімату, мала водність), так і антропогенним тиском (розорювання прибережних захисних смуг).
- Роль штучних водойм: Ставки на території громади виконують важливу роль у регулюванні стоку та використовуються для потреб рибництва, поливу присадибних ділянок та рекреації. Проте більшість гідротехнічних споруд потребують технічного обстеження та модернізації.

В межах громади використовуються підземні води переважно Буцацько-канівського та Сарматського водоносних горизонтів. Глибина залягання придатних для споживання вод становить від 40 до 120 метрів. Води регіону часто характеризуються підвищеним вмістом заліза та загальною жорсткістю, що є природною особливістю Дніпровсько-Донецької западини.

Забезпечення населення якісною водою є критичним завданням. Враховуючи децентралізований характер водопостачання в багатьох селах, особлива увага приділяється підземним водам.

- Якість води: Підземні води громади часто мають підвищений вміст сульфатів, хлоридів та загальну жорсткість, що є характерним для Придніпров'я.
- Загрози забруднення: Основною загрозою для першого від поверхні водоносного горизонту (шахтні колодязі) є інфільтрація нітратів з сільськогосподарських угідь та приватних домогосподарств, де відсутні герметичні системи водовідведення.

Таблиця 2.7. Основні чинники впливу на стан водних ресурсів Чумаківської громади

Характер впливу	Наслідки для довкілля
Потрапляння залишків	Евтрофікація (цвітіння) водойм, загибель

Характер впливу	Наслідки для довкілля
мінеральних добрив та пестицидів	аквакультури, ріст концентрації нітратів.
Відсутність централізованих очисних споруд у малих селах	Мікробіологічне та хімічне забруднення ґрунтових вод через вигрібні ями.
Зменшення живлення річок, ріст випаровування	Обміління водойм, зникнення води у колодязях у літній період.
Неналежний стан дамб та шлюзів	Порушення природного гідрологічного режиму, ризик аварійних розливів.

Водопостачання та водовідведення у громади має комбінований характер. На території сіл Чумаки, Калинове та селища Зоря діють десять водозабірних свердловин, які централізовано постачають воду населенню, підприємствам та організаціям на території цих населених пунктів (головним чином тим, хто проживає в багатоповерхових будинках). Значна частина населення з приватного сектору має індивідуальні свердловини. Водозабірні свердловини мають села Приют, Іванівка та Тарасо-Шевченківка. Населення, яке проживає в селах Виноградне, Веселе, Вишневе, Новоспаське, Нововасилівка споживає воду лише з індивідуальних свердловин та колодязів. В цілому 7 мереж водопостачання протяжністю 14,3 км обсягом водопостачання 129000 куб. м/рік забезпечують питною водою 34% населення громади. Мережами централізованого водовідведення протяжністю 11,4 км користується всього 13% населення. Потужність системи водовідведення – 213 м³.

Таблиця 2.8. Водопостачання за категоріями споживачів в м³

Категорія споживачів	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Муніципальні будівлі	*	4700	4800	4300	4000	1500
Населення	*	48200	45416,87	54471,44	50323,51	50220,53
Промисловість	*	8000	5800	8300	6800	6500
Третинний сектор (сфера обслуговування)	9043	*	*	*	*	*

Таблиця 2.9. Водовідведення за категоріями споживачів

Категорія споживачів	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Муніципальні будівлі	*	19200	19682	23640	24464	22461
Населення	*	10110,5	11019,15	18838,03	21145,5	19884,5
Промисловість	*	50500	51416	62520	63989	17294

Усвідомлюючи важливість водного чинника, громада заклала наступні інструменти у свій розвиток:

- Модернізація та розвиток інженерної та житлово-комунальної інфраструктури (Ціль 3.2): Сприяти розвитку та модернізації інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення, в тому числі з впровадженням альтернативних джерел енергії (ціль 3.2.2) спрямовані на раціоналізацію водоспоживання та захист джерел питної води.
- Екологічна свідомість (Ціль 3.1.2): Просвітницька робота серед мешканців щодо культури водоспоживання та недопущення засмічення водних об'єктів.

Прогноз стану водних ресурсів у разі нереалізації Стратегії (CEO):
Інерційний сценарій розвитку («без змін») несе серйозні ризики для водного балансу території.

Таблиця 2.10. Порівняльний прогноз стану водних об'єктів

Сценарій розвитку	Стан підземних вод (колодязі)	Стан поверхневих водойм (річки, ставки)
Без впровадження CEO (Інерційний)	Поступове зниження рівня води та ріст концентрації забруднювачів.	Заростання, деградація екосистем, втрата рибогосподарського значення.
З впровадженням CEO (Проектний)	Стабілізація рівня за рахунок екологізації ЖКГ та контролю за стоками.	Поступове очищення дзеркала води, відновлення біорізноманіття.

Інформації про критичні осередки хімічного забруднення підземних вод у 2022-2024 роках у межах громади до Департаменту екології Дніпропетровської ОВА не надходило, проте ризик нітратного забруднення колодязів через сільськогосподарську діяльність залишається стабільно високим.

Водні ресурси Чумаківської громади перебувають під подвійним тиском — природним (кліматичним) та антропогенним (аграрним). Впровадження

заходів, передбачених Деревом цілей, зокрема модернізація та розвиток інженерної та житлово-комунальної інфраструктури (ціль 3.2), є єдиним шляхом до запобігання водного дефіциту та збереження здоров'я населення.

2.4. Земельні ресурси і ґрунти

Земельні ресурси є головним природним багатством Чумаківської територіальної громади. Стан ґрунтового покриття безпосередньо визначає результативність агропромислового комплексу, який є базовим для наповнення місцевого бюджету та забезпечення зайнятості населення.

Відповідно до карти агроґрунтового районування України (<https://geomap.land.kiev.ua/zoning-2.html>), територія Чумаківської ТГ відноситься до Північно-степової провінції звичайних чорноземів (Придніпровська низовинна область). Згідно з ґрунтовою картою Дніпропетровської області, на території громади переважають чорноземи звичайні середньогумусні та чорноземи звичайні глибокі, які сформувалися на лесових породах.

Рис 2.3. Характеристика ґрунтового покриття Чумаківської громади

Земельний фонд територіальної громади сформувався в результаті інтеграції земель колишніх сільських (селищних, міських) рад, що увійшли до складу Чумаківської громади.

Таблиця 2.11. Структура земельного фонду Чумаківської сільської територіальної громади

Категорії земель	Га
Загальна площа земель	19551,4
в т.ч.: сільськогосподарських земель	17729,5
з них рілля	15955,6
багаторічні насадження	202,9
пасовища	996,3
Під господарськими будівлями	400,83
Під господарськими шляхами і прогонами	103,49
Лісові землі та інші лісовкриті площі	422,3
з них полезахисних лісосмуг	238,36
інших захисних насаджень	63,84
чагарників	36,1
Забудованих земель	463,14
з них під житловою забудовою	60,99
землі комерційного та іншого призначення	102,53
землі громадського призначення	17,4
землі транспорту та зв'язку	142,88
землі технічної інфраструктури	5,95
землі, які використовуються для відпочинку	115,35
Землі водного фонду	559,1
з них під природними водотоками	40,1
штучними водотоками	198,0

Відповідно до наведених даних, більшість земель громади становлять землі сільськогосподарського призначення (рілля). Значна частина цих земель перебуває в оренді великих агрохолдингів та фермерських господарств.

Рельєф та гідрографічні умови (басейн р. Кільчень) зумовлюють певну строкатість покриву. У заплавах та зниженнях поширені лучні та лучно-чорноземні ґрунти, подекуди солонцюваті. Ці ділянки є природним резервом для сіножатей та пасовищ, що важливо для розвитку тваринництва в громаді.

Громада має надзвичайно високий земельно-ресурсний потенціал. Сільськогосподарські угіддя становлять понад 85% загальної площі громади. Якісний показник ґрунту (бонітет) на території Чумаківської ТГ є одним із найвищих в області та перевищує середньоукраїнський показник, складаючи близько 75–80 балів.

Рис., 2.4. Структура земельного фонду Чумаківської ТГ.,

Незважаючи на високу природну родючість, ґрунти громади піддаються значному тиску:

- Ерозійні процеси: Через відкритість ландшафту та посилення швидкості вітрів (внаслідок зміни клімату) спостерігається дефляція (вітрова ерозія). Відсутність належного догляду за полезахисними лісосмугами посилює цей процес.
- Дегуміфікація: Інтенсивне землеробство без достатнього внесення органічних добрив призводить до поступового зниження вмісту гумусу в ґрунті.
- Хімічне навантаження: Використання пестицидів та агрохімікатів створює ризики накопичення залишкових кількостей шкідливих речовин у верхньому шарі ґрунту, що може впливати на якість сільськогосподарської продукції.

Таблиця 2.12. Оцінка факторів деградації земельних ресурсів Чумаківської громади

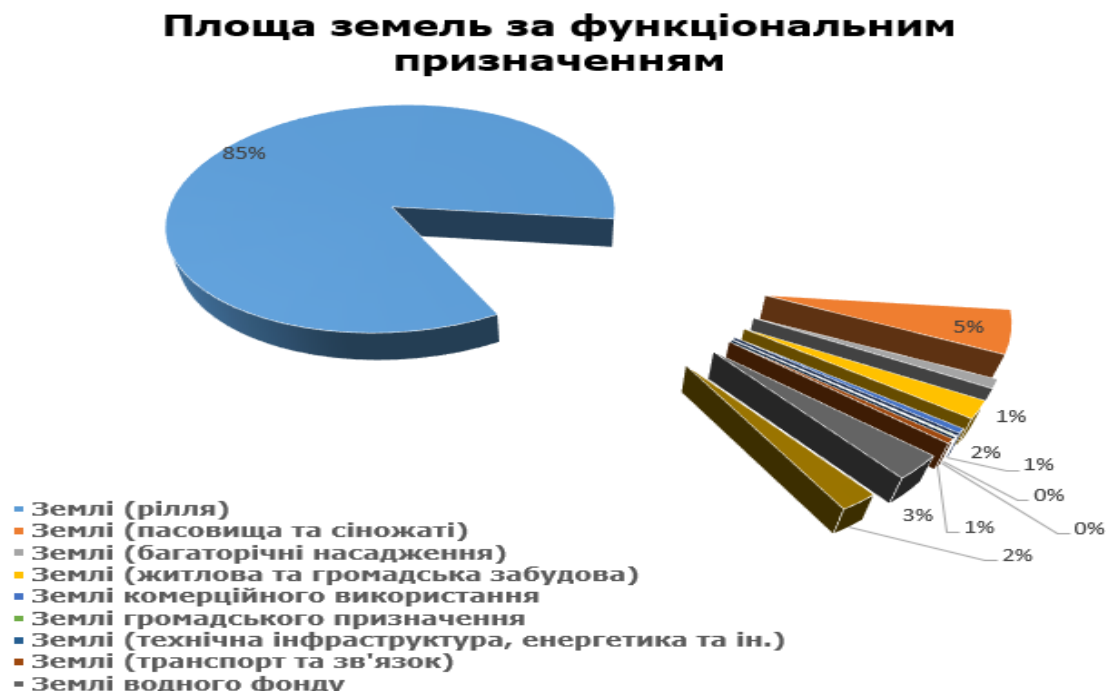
Фактор впливу	Прояв процесу	Наслідки для громади
Надмірна розораність	Порушення структури ландшафту	Зниження здатності ґрунту утримувати вологу, втрата біорізноманіття.
Вітрова ерозія	Винесення родючого шару пиловими бурями	Втрата врожайності, замулення прилеглих водойм пилом.
Техногенне ущільнення	Використання важкої техніки	Порушення аерації ґрунту, погіршення проникності води.
Вплив воєнних дій	Ризик забруднення залишками паливно-мастильних матеріалів	Потреба в додатковому моніторингу та рекультивації окремих ділянок.

Управління земельними ресурсами є наскрізною лінією у стратегії розвитку громади:

- Комплексна інвентаризація ресурсів громади (Ціль 1.2.1): Проведення комплексної інвентаризації ресурсів громади є першим кроком до ефективного та екологічно безпечного управління земельним фондом.
- Підвищення інвестиційної привабливості (Ціль 1.2.2): Чітко оформлені права на землю та інформація про якість ґрунтів (геопортالي) підвищують інтерес відповідальних інвесторів.
- Підвищення екологічної свідомості (Ціль 3.1.2): Пропагування методів сталого землеробства серед місцевих фермерів для збереження родючості земель для майбутніх поколінь.

Реалізація цих заходів дозволить зберегти головне багатство громади — її родючі землі — для майбутніх поколінь та підвищити капіталізацію земельних ресурсів.

Рис., 2.5. Площа земель за функціональним призначенням

Охорона земель у Чумаківській громаді розглядається як комплекс правових, організаційних та екологічних заходів, спрямованих на запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу та відтворення родючості ґрунтів. Комплексна інвентаризація (ціль 1.2.1) виступає не лише як економічний інструмент, а й як засіб екологічного нагляду. Вона дозволяє встановити фактичний стан земель, виявити стихійні сміттєзвалища (що прямо загрожує якості ґрунтів) та вжити заходів щодо їх ліквідації в межах формування системи управління відходами (Ціль 3.1).

Відсутність системного підходу до охорони земель призведе до негативних трансформацій.

Таблиця 2.13. Сценарії розвитку стану земельних ресурсів

Показник	Інерційний сценарій (без CEO)	Сценарій сталого розвитку (з CEO)
Родючість (вміст гумусу)	Поступове падіння через виснажливе	Стабілізація за рахунок впровадження сівозмін та

Показник	Інерційний сценарій (без СЕО)	Сценарій сталого розвитку (з СЕО)
	землекористування.	органічного підживлення.
Ерозійна стійкість	Збільшення площ деградованих земель через знищення лісосмуг.	Відновлення полезахисних насаджень, зменшення вітрового навантаження.
Юридичний статус	Хаотичне використання земель, ризики захащення ділянок.	Чіткий облік, наповнення геопорталу, контроль за цільовим призначенням.

Впровадження Стратегії розвитку та дотримання вимог СЕО дозволить перетворити земельну сферу громади з «ресурсу, що вичерпується» на «актив, що капіталізується». У разі ігнорування екологічних складових, існує висока ймовірність втрати до 10-15% родючості ґрунтів протягом наступних 10 років, що прямо призведе до зниження бюджетних надходжень та падіння інвестиційної привабливості території.

Для Чумаківської громади земля — це не просто територія, а основний виробничий ресурс. Екологізація землекористування, передбачена заходами Стратегії (зокрема через цілі 1.2.1 та 3.2.2), є обов'язковою умовою збереження економічного потенціалу в довгостроковій перспективі.

2.5. Біорізноманіття та природоохоронні території

Стан біологічного різноманіття на території Чумаківської територіальної громади безпосередньо залежить від характеру землекористування. Оскільки громада є переважно аграрною, природні екосистеми тут представлені фрагментарно, здебільшого вздовж водних об'єктів, у балках та полезахисних лісосмугах.

Природна рослинність громади відноситься до степової зони. Через високий рівень розораності (понад 80%), природні степові угруповання збереглися лише на схилах балок та в межах прибережних захисних смуг.

Рослинність Чумаківської громади сформована в умовах північного степу Дніпропетровщини. Через надзвичайно високий рівень сільськогосподарського освоєння територій, природна рослинність збереглася фрагментарно: переважно в долині річки Кільчень, по схилах балок, на землях водного фонду та на нероораних курганах, які виконують роль мікрозаповідників для степових видів.

Лісистість громади є критично низькою (нижче середньообласного показника 3,9%). Лісові насадження представлені переважно штучними полезахисними смугами та байрачними лісками в балках. Переважають робінія

біла (акація), в'яз дрібнолистий, тополя чорна, верба біла (вздовж річки Кільчень), клен татарський та дуб звичайний, а в чагарниках шипшина, терн, глід, які мають важливе значення для стримування ерозії ґрунтів.

Для степової зони оптимальний показник лісистості має становити близько 9%, що потребує активного заліснення малопродуктивних земель та відновлення полезахисних смуг.

На території громади об'єкти культурної спадщини представлені переважно пам'ятками археології та історії. Відповідно до Переліку об'єктів культурної спадщини Дніпропетровської області, на території громади взято на облік низку об'єктів, що мають історичну та культурну цінність.

Особливе місце в структурі матеріальних активів громади посідають кургани та курганні групи. Територія громади історично входила до зон розселення давніх кочових племен, що залишило по собі значний археологічний пласт.

Таблиця 2.14. Площа пам'яток археології (курганів) з охоронною зоною на території Чумаківської громади

№	Обліковий номер	Місце розташування
1	5933	с.Чумаки, 12.4 км на південний схід від центру села
2	5934	с.Чумаки, 8.2 км на південний схід від центру села
3	6102	с.Чумаки, 4.3 км на північ від центру села, південніше від дороги
4	6103	с.Чумаки, 3.5 км на північний схід від центру села, південніше від дороги
5	6104	с.Чумаки, 3.6 км на схід- північний схід від центру села, південніше від дороги
6	6073	с-ще Зоря, 0.7 км на північний схід від центру селища
7	6074	с-ще Зоря, 0.5 км на північний захід від центру селища
8	6075	с-ще Зоря, 1 км на північний захід від центру селища
9	4086	с.Іванівка, 2 км на південний захід від центру села

10	4088	с.Новоспаське, 1.7 км на північний схід від центру села
11	4101	с.Тарасо-Шевченківка, 3 км на північний схід від центру села
12	4102	с.Тарасо-Шевченківка, 1,5 км на північний схід від центру села
13	7205	с.Новоспаське, 1.6 км на північний схід від північної околиці села, 0.7 км на захід від р.Кільчень
Загальна площа		2,1201 га

Головним викликом для громади є забезпечення охорони курганів, розташованих на сільськогосподарських угіддях.

Оскільки кургани є об'єктами історико-культурної спадщини і не підлягають розорюванню, вони часто залишаються єдиними місцями, де збереглася первинна степова рослинність (ковила, типчак, авринія).

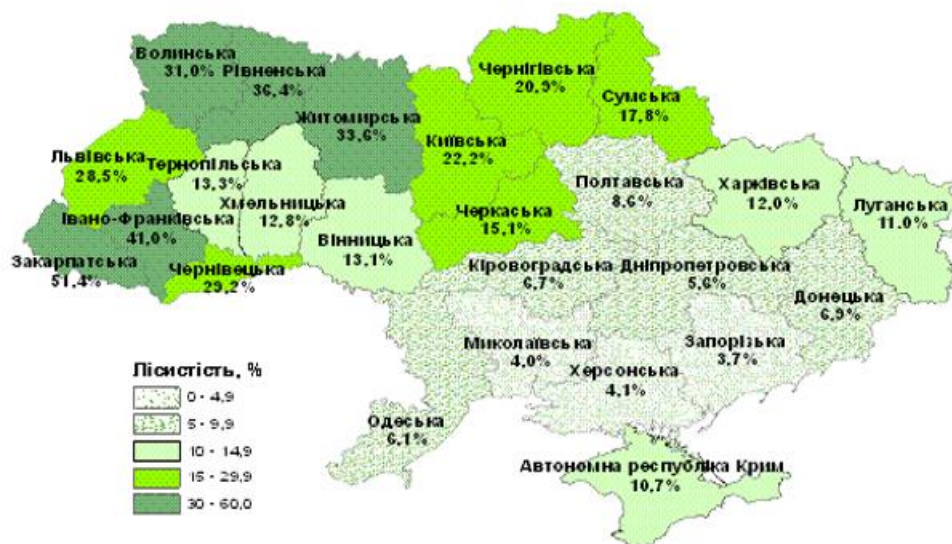
Кургани слугують «мікро-заповідниками» для комах-запилювачів та дрібних плазунів. Їх охорона, передбачена земельним законодавством та стратегічними завданнями громади (Ціль 3.2.2), дозволяє підтримувати генетичне різноманіття степових трав, які не можуть вижити на інтенсивно оброблюваних полях.

Основними ризиками для курганів є спроби «підорювання» їхньої підосви сільськогосподарською технікою та захаращення побутовим сміттям, що потребує посилення контролю в межах системи управління відходами (Ціль 3.1).

Наявність курганів та розвинена мережа балок роблять Чумаківську громаду унікальною з точки зору поєднання культурної спадщини та екологічного потенціалу. Реалізація цілей Стратегії дозволить зберегти ці «острови природи» серед аграрного ландшафту, забезпечуючи сталий розвиток громади як здорового середовища для життя.

В межах громади частково розташований створений об'єкт природно-заповідного фонду Дніпропетровської області: регіональний ландшафтний парк місцевого значення «Дніпровські ліси» створений відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V «Про створення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення». Так, вказана територія природно-заповідного фонду входить до складу природо-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання щодо якої встановлюється особливий режим охорони, відтворення й використання.

Рис., 2.6. Лісистість адміністративних областей України

Ключова територія національного значення екомережі Дніпровського району «Кільченський» відповідно до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки, затвердженою рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI та до схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області, затвердженої рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 «176-8/VI (далі – Схема);

-Ключова територія регіонального значення екомережі Дніпровського району «Горянівські озера» відповідно до програми і Схеми ;

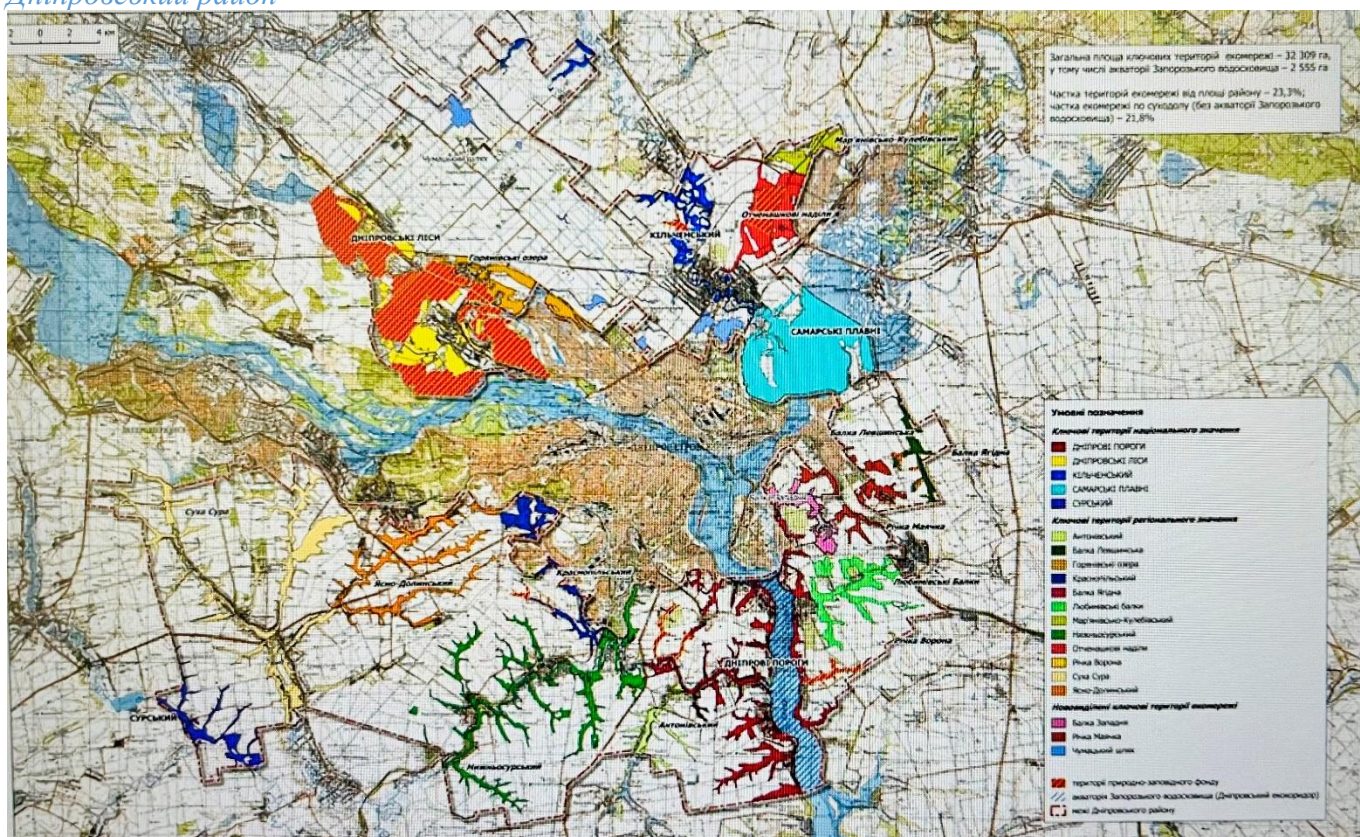
-Ключова територія регіонального значення екомережі Дніпровського району «Середньочаплинський» відповідно до схеми;

-Нововиділена ключова територія екомережі Дніпровського району «Чумацький шлях» відповідно до схеми.

Головними осями екомережі на території громади є долини малих річок та балки. Вони забезпечують вільне переміщення видів фауни (міграційні шляхи птахів, козуль, лисиць) між більшими природними ядрами Придніпров'я.

Полезахисні лісосмуги виступають «штучними коридорами», які з'єднують фрагментовані ділянки дикої природи. Збереження їх цілісності, що передбачено цілями громади щодо інвентаризації ресурсів (Ціль 1.2.1), є базовою умовою стабільності екомережі.

Рис., 2.7. Ключові території регіональної екомережі Дніпропетровської області, Дніпровський район

Таблиця 2.15. Загрози біорізноманіттю Чумаківської громади

Чинник впливу	Характер дії	Наслідки для флори та фауни
Фрагментація ландшафту	Розорювання земель до меж водойм та доріг	Зникнення місць гніздування птахів та проживання дрібних ссавців.
Пестицидне навантаження	Використання інсектицидів та гербіцидів	Масова загибель комах-запилувачів, отруєння птахів.
Спалювання сухої трави	Пожежі в екосистемах (стерня, лісосмути)	Знищення мікрофлори ґрунту, загибель молодняка тварин та гнізд.
Зміна клімату	Аридизація (висушування) територій	Зміна видового складу, витіснення вологолюбних видів.

Сучасні ландшафти Чумаківської територіальної громади є результатом тривалої взаємодії природних геоморфологічних факторів та інтенсивної господарської діяльності. Ландшафтна мозаїка громади відображається через

поєднання різних типів землекористування, де антропогенні елементи (рілля, забудова) домінують над природними (балки, прибережні смуги).

Рельєф громади, представлений хвилястою рівниною, розчленованою балковою мережею, диктує структуру використання земель:

- Плакори (плоскі вододіли): Повністю зайняті під інтенсивне сільськогосподарське виробництво (рілля), що обумовлено високою родючістю чорноземів та зручністю для механізованого обробітку.
- Схилові ландшафти (балки): Через складний рельєф вони менш задіяні в обробітку, що дозволяє їм виконувати функцію екологічних стабілізаторів. Тут переважають пасовища та сіножаті.
- Долини малих річок та низовини: Використовуються під гідротехнічні споруди (ставки) та рекреаційні зони.

Для громади характерна наявність високопродуктивних земель, що є основою її інвестиційної привабливості (Ціль 1.2.2). Проте інтенсивне використання потребує детального моніторингу їхнього якісного стану. Переважна частина ріллі громади представлена звичайними середньосуглинковими чорноземами. Бал бонітету цих ґрунтів є одним із найвищих в області, що дозволяє вирощувати широкий спектр культур — від зернових до технічних (соняшник, ріпак).

Попри високу природну силу, ці ґрунти мають схильність до ущільнення при використанні важкої техніки, що погіршує їх аерацію та здатність поглинати вологу.

Спостерігається загально регіональна тенденція до поступового зниження вмісту гумусу. Без впровадження екологічно дружніх технологій (Ціль 3.2.2), таких як заорювання пожнивних решток та внесення органіки, існує ризик переходу ґрунтів до категорії деградованих. Ґрунти громади переважно мають нейтральну або слабколужну реакцію, що є оптимальним для більшості культур. Проте у поймах малих річок можливі локальні процеси вторинного осолонцювання через підйом мінералізованих ґрунтових вод.

Таблиця 2.16. Ризики для родючості ґрунтів та заходи реагування

Вид загрози	Поточний індикатор	Захід згідно з Деревом цілей
Дегуміфікація	Зниження частки органіки в ґрунті	Впровадження екологічно дружніх технологій обробітку (Ціль 3.2.2).
Техногенне ущільнення	Порушення структури ґрунту	Оптимізація парку сільгосптехніки та методів обробітку.
Забруднення відходами	Локальні вогнища забруднення	Формування системи управління побутовими відходами (Ціль 3.1).

Вид загрози	Поточний індикатор	Захід згідно з Деревом цілей
Втрата площ	Самовільне зайняття чи зміна призначення	Комплексна інвентаризація та аудит ресурсів (Ціль 1.2.1).

Для збереження «золотого фонду» Чумаківської громади необхідно поєднувати суворий земельний контроль (інвентаризація) із стимулюванням агровиробників до використання волого- та енергозберігаючих технологій. ґрунти громади мають високий потенціал до самовідновлення, але лише за умови припинення практики спалювання стерні та переходу до науково обґрунтованих сівозмін.

Стан земельних ресурсів Чумаківської громади наразі є стабільним, проте вимагає переходу до інноваційної моделі управління, що поєднує цифровізацію обліку, суворий екологічний нагляд та підтримку відтворення родючості ґрунтів.

Тваринний світ Чумаківської громади сформований у складних умовах високої освоєності території. Фауна представлена видами, що адаптувалися до життя у відкритих агроландшафтах, а також тими, що знаходять прихисток у нечисленних природних островах — балках, курганах та прибережних зонах.

Найбільш поширеними є представники ряду гризунів: полівка звичайна, миша польова, ховрах плямистий. Вони є основою харчового ланцюга для хижаків. Зі ссавців часто зустрічаються заєць-русак та лисиця руда. Серед птахів цей простір населяють жайворонок польовий, перепілка та сіра куріпка.

Території балок та лісосмуг є місцями концентрації більших видів. Тут фіксуються козуля європейська та кабан дикий, які використовують лісосмути як міграційні шляхи. У деревних насадженнях гніздяться фазани, сови (вухата сова), а також хижі птахи — боривітер звичайний та канюк, які відіграють важливу роль природних регуляторів чисельності гризунів на полях.

Біля ставків та вздовж малих річок громади спостерігається найбільше біорізноманіття. Тут зустрічаються ондатра, видра річкова (рідко), а серед птахів — чапля сіра, бугайчик, різні види качок та лелека білий, який є індикатором відносно благополучної екологічної ситуації.

Особливу увагу в СЕО слід приділити комах-запилювачам (бджоли, джмелі, метелики).

- Стан популяцій: Через інтенсивне використання пестицидів агропідприємствами (що є одним із ризиків, зазначених у СЕО області), популяції диких запилювачів перебувають під загрозою.
- Роль курганів: Кургани, про які ми згадували раніше, слугують «генетичними банками» для ентомофауни, де комахи можуть розмножуватися в умовах відсутності хімічного обробітку.

Хоча територія громади сильно змінена людиною, на схилах балок та в заплавах можлива присутність видів, внесених до Червоної книги України або Бернської конвенції:

- Плазуни: Ящірка прудка, вуж звичайний; на цілих ділянках можлива зустріч із полозом жовточеревим.
- Комахи: Махаон, дибка степова, джміль глинистий.

Таблиця 2.17. Оцінка стану тваринного світу та факторів загрози

Група тварин	Поточний стан	Основні загрози в межах громади
Мисливська фауна	Стабільний (з тенденцією до міграції через воєнні дії в сусідніх регіонах)	Браконьєрство, знищення лісосмуг, пожежі в екосистемах.
Орнітофауна	Задовільний (у зоні водойм)	Використання отрутохімікатів на полях, турбування в період гніздування.
Комахи-запилювачі	Критичний / Напружений	Хімізація сільського господарства, спалювання стерні (Ціль 3.1.2).
Земноводні та плазуни	Зниження чисельності	Пересихання малих водойм через зміни клімату та забруднення стоками.

Збереження фауни інтегровано в завдання громади через Ціль 3.1.2 «Підвищення екологічної свідомості». Це передбачає роботу з фермерами щодо безпечного внесення засобів захисту рослин (що рятує бджіл та птахів) та боротьбу зі стихійним випалюванням трави, яке є основною причиною загибелі дрібних тварин та гнізд навесні.

Збереження біорізноманіття інтегровано в цілі громади через:

- Проведення комплексної інвентаризації ресурсів громади (Ціль 1.2.1): Проведення комплексної інвентаризації ресурсів дозволяє громаді чітко ідентифікувати та зафіксувати межі територій з високою природною цінністю (балки, кургани, прибережні захисні смуги). Це унеможливує їх незаконне розорювання та сприяє збереженню екологічних коридорів.

- Підвищити екологічну свідомість населення (Ціль 3.1.2): Підвищення екологічної свідомості населення є критичним для збереження фауни та

мікрофлори. Це завдання безпосередньо впливає на зменшення випадків спалювання сухої рослинності, що є головною причиною загибелі ентомофауни (запилювачів) та гніздівель птахів.

- Розвиток інфраструктури та благоустрій (Цілі 2.3.1, 3.2.1): Модернізація закладів та розвиток територій громади включає заходи з озеленення та створення зон відпочинку, що сприяє підтримці локального біорізноманіття в межах населених пунктів.

Подальша деградація лісосмуг та розорювання залишків природних ділянок призведе до зникнення рідкісних видів рослин та комах, що погіршить природне запилення сільгоспкультур та збільшить кількість шкідників.

Впровадження заходів з охорони земель (зокрема відновлення лісосмуг та дотримання прибережних смуг) сприятиме відновленню локальних екосистем.

Збереження біорізноманіття для Чумаківської громади — це не лише естетичне питання, а й гарантія екологічної рівноваги. Ключовим завданням є збереження полезахисних лісосмуг як основних резерватів живої природи серед агроландшафту.

Біорізноманіття Чумаківської громади потребує переходу від пасивного спостереження до активного управління та захисту. Поєднання археологічної спадщини (курганів) із природно-заповідним потенціалом створює унікальний каркас для сталого розвитку, що є пріоритетом Стратегічної цілі 3.

2.6. Управління відходами

Стан системи поводження з побутовими відходами в Чумаківській територіальній громаді безпосередньо впливає на санітарно-епідеміологічне благополуччя населення та збереження якісного стану земельних і водних ресурсів. Враховуючи специфіку сільського розселення, громада стикається з викликами щодо логістики збору та недопущення утворення несанкціонованих сміттєзвалищ.

Проблема накопичення, збирання та захоронення побутових відходів є одним із ключових викликів для екологічної безпеки Чумаківської громади. Зі зростанням добробуту та зміною культури споживання, обсяги утворення ТПВ (твердих побутових відходів) стабільно зростають.

У громаді функціонує система збору сміття, що охоплює усі населені пункти громади. На відміну від попередніх років, стратегічним завданням є перехід від простого захоронення до цивілізованого управління. Наразі актуальними проблемами є:

- Наявність стихійних сміттєзвалищ у балках та поблизу лісосмуг.
- Необхідність запровадження роздільного збору (пластик, скло, папір) по всій громаді.
- Логістична залежність від регіональних об'єктів поводження з відходами Дніпровського району.

Відповідно до Закону України «Про управління відходами» та Постанови КМУ №947, Чумаківська громада має розробити та затвердити Місцевий план управління відходами. Цей документ має бути узгоджений із Регіональним

планом Дніпропетровської області, який передбачає створення потужних сміттєпереробних комплексів та закриття екологічно небезпечних старих звалищ.

Морфологія відходів у Чумаківській громаді є типовою для сільських територій з високою часткою приватного сектору:

- Органіка (харчові та садові відходи): до 40-45% (мають компостуватися мешканцями самостійно).
- Вторсировина: пластик (12%), скло (15%), папір (7%), метали (2%).
- Інше (залишкові відходи): близько 25-30%.

Вилучення ресурсоцінних фракцій (скло, пластик) дозволить зменшити обсяги відходів, що підлягають захороненню, на 30-40%, що значно знизить витрати громади на їх транспортування до полігонів.

Основним видом відходів є тверді побутові відходи (ТПВ) від домогосподарств, а також значна частка органічних (рослинних) відходів, характерних для сільської місцевості. Наразі система збору відходів перебуває на стадії модернізації. Відсутність екологічної свідомості у частини населення щодо необхідності укладення договорів на вивіз сміття створює ризики стихійного накопичення сміття в балках та лісосмугах, що прямо загрожує біорізноманіттю та якості ґрунтів.

Вплив на компоненти довкілля:

- Забруднення підземних вод: Фільтрат зі стихійних звалищ, що не мають захисного екрану, проникає у ґрунт і досягає першого від поверхні водоносного горизонту, погіршуючи якість води в шахтних колодязях.
- Вплив на атмосферу: Несанкціоноване спалювання відходів (особливо пластику та залишків рослинності) призводить до викидів діоксинів, фуранів та інших токсичних сполук у повітряний басейн громади.

На території громади полігони твердих побутових відходів відсутні. Вивіз ТПВ здійснює ЖКП «Комунальник» на полігон м. Підгородне. Договір на послуги з оброблення відходів підписаний з ТОВ «Інноваційні екотехнології України». В середньому за місяць по громаді збирається 500 м куб. твердих побутових відходів.

Таблиця 2.18. Кількість твердих побутових відходів

№	Назва населеного пункту	Кількість дворів у розрізі населених пунктів, од.	Кількість багатопверхових будинків, од.	Кількість мешканців у населених пунктах	Орієнтовна кількість ТПВ, що утворюється за місяць у населених пунктах, тон	Орієнтовна кількість ТПВ, що утворюється за рік у населених пунктах, тон	Відстань від населеного пункту до полігону ТПВ (існуючого/ того, що планується), км
1	Село Чумаки	755	16	1849			-
2	Село	22	0	6			-

	Виноградне						
3	Селище Зоря	431	5	1070			-
4	Село Калинове	267	2	598			-
5	Село Приют	216	4	509			-
6	Село Веселе	43	0	27			-
7	Село Вишневе	11	0	4			-
8	Село Іванівка	95	0	115			-
9	Село Нововасилів ка	94	0	84			-
10	Село Новоспаське	80	0	88			-
11	Село Тарасо - Шевченківка	270	0	500			-
	Разом	2284	27	4850	57,15	686	-

Громада визначила управління відходами як один із пріоритетів безпечного середовища (Стратегічна ціль 3):

- Впровадження роздільного збору відходів та розвиток інфраструктури поводження з відходами (Ціль 3.1.1): Впровадження роздільного збору відходів дозволить мінімізувати обсяги захоронення та залучити вторинну сировину (пластик, скло, папір) до переробки.
- Екологічна свідомість (Ціль 3.1.2): Просвітницька робота серед мешканців щодо сортування сміття та шкоди від спалювання сухої рослинності є ключовим м'яким інструментом зниження навантаження на довкілля.

Таблиця 2.19. Аналіз чинників у сфері поводження з відходами

Фактор ризику	Прояв проблеми	Захід згідно з Деревом цілей
Стихійні	Засмічення балок та	Розвиток інфраструктури

Фактор ризику	Прояв проблеми	Захід згідно з Деревом цілей
звалища	околиць сіл	поводження з відходами (Ціль 3.1.1).
Спалювання сміття	Задимлення, ризик пожеж в екосистемах	Підвищення екологічної свідомості населення (Ціль 3.1.2).
Відсутність сортування	Вивезення ресурсоцінних компонентів на звалище	Впровадження роздільного збору (Ціль 3.1.1).
Вимивання токсинів	Забруднення ґрунтів важкими металами	Комплексна інвентаризація та моніторинг ресурсів (Ціль 1.2.1).

Прогноз стану у разі незатвердження Стратегії (СЕО):

- Інерційний сценарій: Продовження практики змішаного збору відходів та зростання кількості стихійних звалищ призведе до критичного забруднення ґрунтових вод, що зробить воду в децентралізованих джерелах непридатною для споживання.
- Адаптаційний сценарій: Створення організованої системи вивозу та роздільного збору дозволить очистити територію громади, відновити рекреаційну привабливість балок та забезпечити екологічну безпеку життєдіяльності.

Оскільки громада є аграрною, значну частку складають сільськогосподарські відходи (солома, бадилля, відходи тваринництва). Пріоритетом є їх енергетична утилізація або компостування замість спалювання на полях. Промислові відходи підприємств, що працюють у громаді, підлягають обов'язковій інвентаризації та передачі ліцензованим організаціям для знешкодження (особливо це стосується відходів 1-2 класу небезпеки, таких як люмінесцентні лампи, акумулятори тощо).

Управління відходами в Чумаківській громаді переходить від моделі «збирання та вивезення» до моделі «мінімізації та сортування». Реалізація Цілі 3.1 є необхідною умовою для збереження чистоти земельних ресурсів та підвищення якості життя мешканців.

2.7. Стан та використання надр

Надра на території Чумаківської територіальної громади розглядаються як джерело стратегічних ресурсів для забезпечення життєдіяльності населення (підземні води) та як потенціал для розвитку місцевої промисловості будівельних матеріалів.

Територія громади розташована в межах Українського кристалічного щита, що зумовлює наявність специфічних видів мінеральної сировини:

- Підземні води: Це головний ресурс надр, що використовується громадою. Водонасні горизонти зосереджені в тріщинних зонах кристалічних порід та осадових відкладах. Стан цих ресурсів є критичним для забезпечення питного водопостачання.
- Неорудні корисні копалини: Потенційно на території громади можуть залягати поклади суглинків, пісків та глин, придатних для виробництва цегли або використання у дорожньому будівництві.
- Радонова небезпека: Як і для багатьох територій області, що розташовані на кристалічному фундаменті, характерним є природний ризик виходу радону з надр, що необхідно враховувати при проектуванні нових будівель та споруд.

Неконтрольоване буріння свердловин без відповідних дозволів призводить до порушення гідродинамічного режиму підземних вод. Важливим аспектом охорони надр є недопущення створення самовільних кар'єрів для видобутку піску чи глини, що призводить до руйнування ґрунтового покриву та деградації ландшафту.

Таблиця 2.20. Оцінка стану та ризиків у сфері використання надр

Ресурс/ Процес	Поточний стан	Ризики	Захід (Дерево цілей)
Підземні води	Основне джерело водопостачання	Виснаження та забруднення поверхні	Модернізація та розвиток інженерної та житлово-комунальної інфраструктури (Ціль 3.2).
Місцева сировина	Видобуток у промислових масштабах відсутній	Незаконне використання ресурсів	Інвентаризація ресурсів громади (Ціль 1.2.1).
Геологічне	Стабільне	Екзогенні процеси	Благоустрій та інженерний захист

Ресурс/ Процес	Поточний стан	Ризики	Захід (Дерево цілей)
середовище		(просідання, зсуви в балках)	територій.

Зв'язок із стратегічними цілями громади (Дерево цілей):

- Інвентаризація (Ціль 1.2.1): Облік наявних родовищ місцевого значення та оформлення паспортів на водозабірні свердловини є частиною комплексної інвентаризації ресурсів громади.
- Інвестиційна привабливість (Ціль 1.2.2): Прозора інформація про геологічні умови та наявність корисних копалин підвищує привабливість ділянок для промислових інвесторів.

Прогноз стану надр у разі незатвердження Стратегії (СЕО):

- Інерційний сценарій: Відсутність контролю за бурінням свердловин та використанням надр призведе до поступового зниження рівнів підземних вод та ризику виникнення стихійних кар'єрів, що потребуватимуть дорогої рекультивації.
- Адаптаційний сценарій: Системний облік та раціональне використання ресурсів надр дозволить забезпечити громаду технічною та питною водою у довгостроковій перспективі.

Використання надр у Чумаківській громаді має бути зорієнтоване передусім на захист підземних вод як стратегічного ресурсу. Раціональне управління цим сектором через інвентаризацію (Ціль 1.2.1) забезпечить екологічну безпеку та економічну стабільність території.

2.8. Здоров'я населення

Стан здоров'я мешканців Чумаківської територіальної громади є інтегральним показником якості навколишнього природного середовища. Вплив екологічних чинників на організм людини має кумулятивний характер і проявляється через рівні захворюваності, тривалість життя та демографічну структуру.

Чисельність населення Чумаківської територіальної громади становить 4850 осіб. Густота населення становить 24,8 осіб/кв.км., тобто значно менша як від середньоукраїнського показника, так і середньої щільності населення по Дніпровському району і по Дніпропетровській області.

Таблиця 2.21. Порівняльна характеристика Чумаківської СТГ з власних джерел*

Регіони	Площа, кв. км	Частка площі ТГ у загальній площі району/області	Населення, тис. осіб	Частка населення ТГ у чисельності населення району/області	Густота населення (осіб/ кв. км)
Чумаківська СТГ*	195,514	3,48 / 0,61	4,850	0,42 / 0,14	24,8
Дніпровський район**	5605,6	17,56	1145,065	34,69	204
Дніпропетровська область***	31923	-	3300,309	-	103

У Чумаківській ТГ, як і в цілому по Дніпропетровській області, спостерігаються складні демографічні процеси. Протягом останніх років зберігається тенденція до від'ємного природного приросту (перевищення смертності над народжуваністю).

Однак, на відміну від віддалених сільських громад, Чумаківська громада має потенціал до стабілізації чисельності за рахунок позитивного сальдо міграції, що зумовлено привабливістю громади для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та мешканців Дніпра, які обирають життя в екологічно безпечнішій приміській зоні.

Основними причинами смертності населення залишаються хвороби системи кровообігу, новоутворення та зовнішні причини. Згідно з даними СЕО Дніпропетровської області та специфікою громади, виділяються наступні чинники ризику на здоров'я мешканців громади:

1. Якість питної води: Вміст мінеральних речовин та стан водопровідних мереж.
2. Забруднення повітря: Можливий транскордонний вплив промислових викидів Дніпровсько-Кам'янського промислового вузла.
3. Безпековий фактор: Ризики, пов'язані з воєнними діями (техногенні аварії, стресові стани населення).
4. Пестицидне навантаження: Сезонне використання агрохімікатів на полях навколо населених пунктів може провокувати алергічні реакції, респіраторні захворювання та захворювання шкіри, особливо у дітей та людей похилого віку.
5. Забруднення атмосферного повітря: Хоча громада не має великих заводів, фонове забруднення від промислового вузла м. Дніпро та викиди від автотранспорту впливають на стан дихальної і серцево-судинної систем.

Громада характеризується типовими для сільської місцевості процесами старіння населення, що потребує особливої уваги до первинної ланки медицини.

Таблиця 2.22. Віковий склад населення громади (станом на 2026 рік)

№ з/п	Найменування населених пунктів	чоловіки				жінки			
		18-35	36-59	60+	усього	18-35	36 - 59	60 +	усього
1	Село Чумаки	198	333	167	698	172	370	297	839
2	Село Виноградне	1	2	0	3	0	1	1	2
3	Селище Зоря	114	190	110	414	102	206	165	473
4	Село Калинове	73	114	43	230	62	133	75	270
5	Село Приют	37	83	59	179	58	88	86	232
6	Село Веселе	2	3	6	11	2	5	1	8
7	Село Вишневе	0	1	0	1	0	2	1	3
8	Село Іванівка	10	23	17	50	10	19	24	53
9	Село Нововасилівка	9	16	9	34	8	15	9	32
10	Село Новоспаське	6	16	12	34	6	14	17	37
11	Село Тарасо - Шевченківка	51	80	68	199	62	90	78	230

В Чумаківській АЗПСМ обслуговується населення сіл Чумаки, Калинове, Виноградне та Зоря. Станом на 01.01.2022 року Чумаківською амбулаторією обслуговувалося 2325 осіб, які підписали договори з сімейним лікарем, в тому числі дорослих – 1767 осіб, з них пенсійного віку – 559 особи, дітей віком від 0 до 14 років – 474, підлітків – 84.

Приютський ФП обслуговує 664 особи, з них дорослих – 578 осіб, в тому числі пенсіонерів – 203 особи, дітей віком від 0 до 14 років - 70 осіб, підлітки – 16 осіб.

Тарасо – Шевченківський ФП обслуговує 461 особу, в тому числі - дорослих 379 осіб (з них пенсіонерів – 102 особи), дітей від 0 до 14 років – 67 осіб, підлітків – 15 осіб.

Стан фельдшерських пунктів та амбулаторій потребує постійного оновлення для забезпечення доступності допомоги.

Додатковим фактором ризику став хронічний стрес, спричинений бойовими діями в країні, що веде до зростання кількості психосоматичних розладів.

Таблиця 2.23. Екологічно обумовлені ризики для здоров'я населення громади

Чинник довкілля	Група захворювань (ризика)	Контрзаходи (Дерево цілей)
Неякісна вода	Хвороби ШКТ, ниркові патології	Підвищити енергоефективність та впровадити екологічно дружні технології (Ціль 3.2.1).
Хімізація полів	Алергії, ендокринні порушення	Сприяти розвитку та модернізації інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення, в тому числі з впровадженням альтернативних джерел енергії (Ціль 3.2.2).
Соціальний стрес	Гіпертонія, розлади нервової системи	Забезпечити розвиток соціальної інфраструктури та безбар'єрного середовища (Ціль 2.2.4).

Покращення стану здоров'я закладено у Стратегічну ціль 2 та 3:

- Якісні медичні послуги (Ціль 2.4): Модернізація та оснащення фельдшерських пунктів (пункт 2.4.1) та кадрове забезпечення (пункт 2.4.2) є прямою відповіддю на потребу в якісному лікуванні.
- Безпечне та сприятливе для життя і здоров'я середовище (Ціль 3): Формування системи управління відходами (Ціль 3.1) та розвиток комунальної інфраструктури (Ціль 3.2) спрямовані на усунення самих причин екологічно обумовлених хвороб.
- Здорове харчування (Ціль 2.1.4): Забезпечення якісного харчування у закладах освіти закладає фундамент здоров'я підростаючого покоління.

Прогноз змін у разі незатвердження Стратегії (СЕО):

- Інерційний сценарій: Без модернізації медицини та покращення екології спостерігатиметься подальше зростання хронічних захворювань, підвищення рівня смертності та відтік молоді через низьку якість життєвого середовища.
- Адаптаційний сценарій: Реалізація заходів щодо очищення води, управління відходами та модернізації амбулаторій дозволить

стабілізувати демографічні показники та знизити рівень захворюваності на 10-15% протягом 5-7 років.

Стан здоров'я мешканців Чумаківської громади перебуває у прямій залежності від успішності впровадження екологічних та інфраструктурних проєктів. Комплексний підхід, що поєднує якісну медицину (Ціль 2.4) та безпечне довкілля (Ціль 3), є єдиним шляхом до збереження людського потенціалу громади.

Реалізація Стратегії дозволить Чумаківській громаді не лише зберегти існуючий людський капітал, а й підвищити тривалість та якість життя населення за рахунок створення безпечного екологічного простору.

2.9. Безпека життєдіяльності

Забезпечення безпеки життєдіяльності в Чумаківській громаді є пріоритетною умовою сталого розвитку, що охоплює захист населення від надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру. У сучасних умовах цей аспект тісно пов'язаний із розбудовою захисної інфраструктури та підвищенням стійкості громади до кризових явищ.

Основним джерелом небезпеки є сезонні пожежі в екосистемах (спалювання стерні, загоряння лісосмуг), що може призвести до знищення майна та загрози життю людей. Боротьба з цим напряду корелює з Ціллю 3.1.2 щодо підвищення екологічної свідомості.

Через територію громади проходять автомобільні шляхи, що створює ризики виникнення ДТП та аварійних ситуацій при перевезенні небезпечних вантажів (пального, агрохімікатів).

Створення та підтримка у належному стані мережі укриттів у закладах освіти (згідно з Цілями 2.1.2 та 2.3.1) є критично важливим для забезпечення безпеки дітей та персоналу в умовах воєнного стану. Розроблено ПКД «Будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення населення (МАСЦО)» на території Чумаківської сільської територіальної громади» та проводиться робота з пошуку інвесторів на реалізацію цього проєкту. В громаді облаштовано 5 найпростіших укриттів при закладах дошкільної та шкільної освіти.

Розвиток соціальної інфраструктури (Ціль 2.2.4) передбачає, що всі заходи цивільного захисту мають бути доступними для маломобільних груп населення.

Відповідно до Стратегічної цілі 2 Чумаківська громада бере на себе зобов'язання щодо формування безбар'єрного простору. В контексті стратегічної екологічної оцінки це розглядається як створення середовища, яке є фізично доступним, безпечним та комфортним для всіх категорій мешканців,

включаючи маломобільні групи населення (люди з інвалідністю, люди похилого віку, батьки з дитячими візочками, ветерани з пораненнями).

1. Основні напрямки розбудови безбар'єрності:

- При модернізації та енергоефективному оновленні будівель закладів освіти (Ціль 2.1.2) та культури (Ціль 2.3.1) обов'язковим є облаштування пандусів, підйомників та адаптованих санітарних вузлів. Це забезпечує рівний доступ до соціальних послуг.
- Розвиток інженерної інфраструктури (Ціль 3.2) передбачає облаштування пішохідних переходів, пониження бордюрів та створення безпечних зон відпочинку, що відповідають вимогам універсального дизайну.
- Укриття та захисні споруди, що створюються або модернізуються у громаді, мають бути пристосовані для потреб людей з обмеженою мобільністю, що є критичним елементом безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану.

Таблиця 2.24. Заходи з впровадження безбар'єрності у Чумаківській громаді

Сфера	Об'єкт впливу	Очікуваний результат
Освіта та культура	Школи, бібліотеки	100% доступність будівель для маломобільних груп після реконструкції.
Охорона здоров'я	ФАПи та амбулаторії (Ціль 2.4.1)	Створення умов для безперешкодного отримання меддопомоги ветеранами та літніми людьми.
Громадський простір	Парки, зони відпочинку, зупинки	Облаштування елементів інклюзивності (тактильна плитка, освітлення).
Соціальний захист	Установи соцзахисту, ЦНАП	Повна безбар'єрність при наданні послуг ВПО та сім'ям (Ціль 2.2.4).

Безбар'єрність є невід'ємною частиною Цілі 3 «Безпечне та сприятливе для життя середовище». Реалізація принципу інклюзивності дозволяє громаді не лише виконувати вимоги законодавства, а й створювати простір, де кожен мешканець відчуває себе захищеним та інтегрованим у суспільне життя. Це підвищує соціальну стійкість громади та її привабливість для повернення людей у повоєнний період.

Таблиця 2.25. Оцінка загроз безпеці життєдіяльності населення

Вид небезпеки	Джерело виникнення	Захід згідно з Деревом цілей
Пожежна небезпека	Підпали сухою, несправність мереж	Енергоефективне оновлення та модернізація будівель (Ціль 2.3.1).
Техногенна небезпека	Аварії на інженерних мережах	Модернізація житлово-комунальної інфраструктури (Ціль 3.2).
Воєнна загроза	Ракетні обстріли, уламки	Облаштування та ремонт захисних споруд у закладах (Ціль 2.1.2).
Екологічна небезпека	Забруднення довкілля, відходи	Впровадження системи управління відходами (Ціль 3.1.1).

Безпечне середовище (Стратегічна ціль 3) - це комплексна мета, яка спрямована на створення простору, де ризики для здоров'я та життя зведені до мінімуму через модернізацію інфраструктури (Ціль 3.2).

Соціальна підтримка (Ціль 2.2.3) – це безпека життєдіяльності також включає підтримку ВПО та ветеранів, що сприяє соціальній стабільності в громаді.

Реалізація Стратегії дозволить громаді перейти від формального цивільного захисту до створення моделі безпечної громади. Пріоритетними залишаються заходи з технічного переоснащення комунальних служб, енергомодернізації будівель та широкої просвітницької роботи серед мешканців.

2.10. Матеріальні активи громади та їхній екологічний стан

Матеріальні активи Чумаківської сільської територіальної громади складаються з об'єктів комунальної власності, інженерно-транспортної інфраструктури, житлового фонду та виробничих потужностей агропромислового комплексу.

- Комунальна та інженерна інфраструктура: Основними активами є будівлі закладів освіти (Чумаківський ліцей, дитячі садки), охорони здоров'я (Чумаківська амбулаторія, ФАП в с. Приют та с. Тарасо-Шевченківка) та адміністративні споруди. Екологічний стан більшості будівель оцінюється як задовільний, проте значна частина з них потребує подальшої комплексної енергомодернізації (утеплення фасадів, заміни вікон, модернізації систем опалення із впровадженням відновлюваних

джерел енергії) для зменшення викидів парникових газів при спалюванні палива.

- Транспортна мережа: Мережа автомобільних доріг місцевого значення забезпечує логістичні зв'язки з м. Дніпро та суміжними громадами. Основним екологічним чинником впливу є зношеність дорожнього покриття, що за умов інтенсивного руху важкої агротехніки призводить до підвищеного пилоутворення та шумового навантаження вздовж автошляхів у межах населених пунктів.
- Водопровідно-каналізаційне господарство: До матеріальних активів належать водопровідні мережі (охоплюють близько 34% населення) та споруди децентралізованого водовідведення. Обмеженість централізованих інженерних систем водовідведення (охоплено лише 13% населення) створює амортизаційне навантаження на підземні горизонти через використання індивідуальних вигрібних ям.

2.11. Об'єкти культурної спадщини та їхній поточний стан

На території Чумаківської громади культурна спадщина представлена переважно об'єктами археології, які мають високу історичну цінність.

- Археологічна спадщина (Кургани): На землях громади розташовані пам'ятки археології місцевого значення — кургани та курганні групи. Головним ризиком для їх збереження є висока інтенсивність ведення сільського господарства та надмірна розораність земель (понад 80% території громади займає рілля). Існує постійна загроза ненавмисного підорювання країв охоронних зон курганів під час обробітку полів приватними та великими агропідприємствами.
- Поточний стан та заходи охорони: Поточний стан більшості археологічних пам'яток відносно стабільний, проте вони потребують чіткого винесення меж в натуру (на місцевість), встановлення інформаційних знаків та суворого дотримання режиму використання охоронних зон (заборона будь-яких земляних, будівельних чи глибоких сільськогосподарських робіт). Пам'ятки архітектури чи монументального мистецтва, які б зазнавали критичного техногенного або екологічного впливу, на території громади відсутні.

2.12. Взаємодія екологічних факторів та кумулятивний ефект

Стан довкілля Чумаківської громади визначається не окремими ізолюваними чинниками, а їхньою постійною взаємодією, що формує загальний екологічний фон території.

ВЗАЄМОДІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ:

- Зміна клімату / Посухи > Зниження рівня підземних вод;
 - Висока розораність земель > Вітрова ерозія + Змив пестицидів;
 - Робота агротехніки > Викиди в повітря + Шумове навант;
 - Відсутність водовідведення > Ризик для ґрунтових вод (вигріби).
- Взаємодія «Клімат — Водні ресурси — Здоров'я населення»: На тлі загальних кліматичних змін (росту середньорічних температур та тривалих бездощових періодів) відбувається зниження рівня води у поверхневих водоймах (зокрема, р. Кільчень) та децентралізованих джерелах (шахтних колодязях). Це взаємодіє з відсутністю розвиненої каналізаційної мережі: фільтрація неочищених стічних вод із приватних септиків у ґрунт за умов маловоддя підвищує концентрацію забруднюючих речовин (нітратів) у верхніх водоносних горизонтах, безпосередньо впливаючи на якість питної води та здоров'я людей.
 - Взаємодія «Земельні ресурси — Атмосферне повітря — Біорізноманіття»: Надвисокий рівень розораності (понад 80%) у поєднанні з деградацією та вирубкою полезахисних лісосмуг посилює процеси вітрової ерозії. Під час весняно-осіннього обробітку ґрунту важкою технікою це призводить до пилових бур, що тимчасово погіршує якість атмосферного повітря. Одночасно використання пестицидів та агрохімікатів на полях створює хімічне навантаження на залишки природних ландшафтів (балки, прибережні смуги), де зосереджено біорізноманіття громади, та несе ризики для комах-запилювачів (бджіл).
 - **Кумулятивний (сумарний) ефект:** Незважаючи на відсутність великих підприємств важкої промисловості, поєднання фонових транскордонного забруднення повітря від сусіднього Дніпровсько-Кам'янського промислового вузла, інтенсивного агровиробництва (ТОВ «ВПК-АГРО», ТОВ «МВК Єкатеринославський» тощо) та накопичених інфраструктурних проблем створює помірне, але стабільне антропогенне навантаження. Реалізація Стратегії розвитку через заходи з енергоефективності, відновлення лісосмуг та моніторингу спрямована саме на руйнування цих негативних зв'язків та покращення загального екологічного балансу.

2.11. Висновок

Комплексний аналіз поточного стану навколишнього природного середовища Чумаківської територіальної громади дозволяє сформувати цілісну картину її екологічного та соціального потенціалу, а також визначити ключові вектори для подальшого стратегічного планування.

1. Стійкість агроландшафту та «зелена» трансформація: Громада має унікальний шанс трансформувати традиційне інтенсивне землеробство у модель сталого агровиробництва. Наявність високобонітетних ґрунтів у поєднанні з сучасними методами супутникового моніторингу дозволяє не лише зберігати родючість, а й капіталізувати екологічну чистоту земель, що є вагомим чинником для залучення інвестицій (Ціль 1.2.2).
2. Антропоцентричність та безпека життєвого простору: Громада успішно інтегрує екологічні заходи у соціальну площину. Пріоритетність управління відходами (Ціль 3.1) та розбудова безбар'єрного середовища (Ціль 2.2.4) свідчать про перехід до моделі «здорової громади», де екологічна безпека є невід'ємною складовою соціального захисту та цивільної безпеки, що особливо актуально у повоєнний період відновлення.
3. Збереження природно-культурного коду: Особлива цінність Чумаківської ТГ полягає у синергії природної мережі балок та історичної спадщини (курганів). Збереження цих об'єктів як елементів регіональної екомережі створює унікальний каркас, що забезпечує кліматичну адаптивність території та підтримує біологічну рівновагу, необхідну для виживання агросистем.
4. Екологічний профіль громади ресурси та вразливості: Громада володіє надцінним земельним капіталом — високобонітетними чорноземами, які є основою її економічної стійкості. Проте екстремально високий рівень розораності (понад 80%) та інтенсивне аграрне виробництво створюють значне навантаження на всі компоненти довкілля. Найбільш вразливими елементами визнано:
 - Водні ресурси: Через обмеженість поверхневих вод та ризики забруднення підземних горизонтів нітратами.
 - Біорізноманіття: Яке фрагментоване і локалізоване переважно в балках, лісосмугах та на курганах, що потребують особливого статусу охорони.
5. Соціально-екологічний зв'язок та безпека: Стан здоров'я населення та безпека життєдіяльності в громаді прямо залежать від успішності інфраструктурної модернізації. Ключовими факторами сталого розвитку є:
 - Управління відходами: Перехід до роздільного збору та ліквідація стихійних звалищ (Ціль 3.1).
 - Безбар'єрність та інклюзія: Створення доступного середовища для всіх груп населення, включаючи ветеранів та маломобільних осіб, як складова соціальної справедливості та безпеки (Ціль 2.2.4).

- Цивільний захист: Облаштування укриттів та енергомодернізація закладів соціальної сфери в умовах сучасних воєнних викликів.
6. Стратегічний прогноз: Аналіз підтверджує, що інерційний сценарій розвитку (без затвердження Стратегії) несе критичні ризики деградації ґрунтів та вичерпання чистих водних ресурсів. Натомість реалізація заходів, закладених у Дерево цілей, зокрема впровадження екологічно дружніх технологій (Ціль 3.2.2) та підвищення екологічної свідомості мешканців, дозволить стабілізувати екологічну ситуацію та забезпечити високу якість життя в громаді.

Стан довкілля Чумаківської громади оцінюється як задовільний із високим потенціалом до покращення, громада має всі необхідні передумови для формування моделі сталого аграрного регіону. Головним викликом залишається подолання наслідків інтенсивного розорювання та модернізація застарілих інженерних мереж, балансування між інтенсивним використанням земель та необхідністю збереження природних екосистем, що потребує системного підходу, закладеного в Стратегії та СЕО. За умови повної реалізації заходів, передбачених Деревом цілей, громада спроможна забезпечити сталий баланс між економічним зростанням та екологічною безпекою, що зробить її лідером у сфері раціонального природокористування в Дніпровському районі.

3. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ

Реалізація Стратегії розвитку Чумаківської територіальної громади матиме комплексний вплив на довкілля. Оцінка наслідків здійснюється за ключовими компонентами природного та соціального середовища. Детальна характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення у громаді, наведена в розділі 2 цього Звіту.

3.1. Вплив на атмосферне повітря

Стан атмосферного повітря в Чумаківській громаді визначається переважно зовнішнім фоновим забрудненням від Дніпровського промислового вузла, а також локальними джерелами в межах самої території. Реалізація Стратегії матиме наступний вплив:

1. Позитивні наслідки та заходи з покращення:

- Енергомодернізація (Ціль 2.3.1): Термомодернізація закладів освіти та культури дозволить зменшити споживання енергоресурсів. Перехід на більш ефективні системи опалення призведе до скорочення викидів продуктів згоряння (діоксиду сірки, оксидів азоту, вуглецю та твердих часток) у приземний шар атмосфери безпосередньо в населених пунктах.
- Розвиток зеленої інфраструктури: Відновлення полезахисних лісосмуг та озеленення зон відпочинку (згідно з планами благоустрою) посилить природний бар'єр, що затримує пил та поглинає вуглекислий газ, покращуючи мікроклімат громади.
- Екологічна просвіта (Ціль 3.1.2): Проведення превентивної роботи щодо заборони спалювання сухої рослинності та сміття дозволить уникнути сезонного задимлення та викидів високотоксичних сполук (бензопірену, діоксинів), що критично важливо для збереження якості повітря.

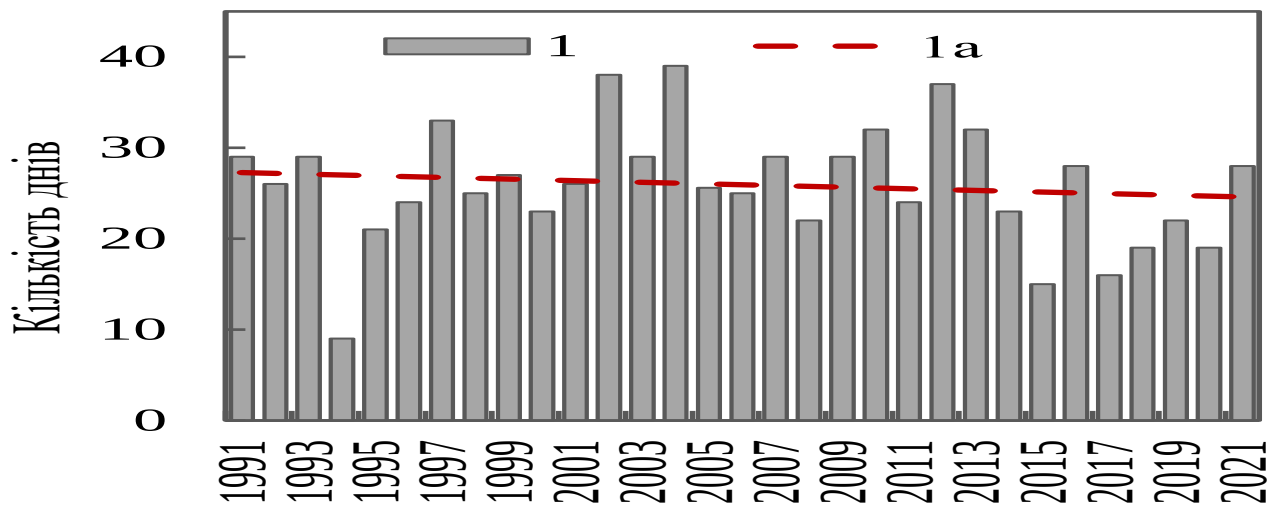
2. Ймовірні негативні впливи та ризики:

- Транспортне навантаження: Розвиток дорожньої мережі та підвищення інвестиційної привабливості (Ціль 1.2.2) може призвести до збільшення інтенсивності руху автомобільного транспорту. Це спричинить зростання

викидів відпрацьованих газів (оксидів азоту, вуглеводнів) та підвищення рівня акустичного навантаження вздовж основних магістралей.

- Будівельні роботи: Під час реалізації інфраструктурних проєктів (ремонт доріг, будівництво дитячого садка, модернізація мереж) виникатиме тимчасове локальне забруднення пилом та продуктами роботи будівельної техніки.
- Агропромислова діяльність: Інтенсифікація сільського господарства може супроводжуватися випаровуванням аміаку та інших сполук під час внесення добрив і пестицидів, що потребує суворого дотримання технологічних регламентів.

Рис.3.1. Кількість днів з грозами (1) та тенденція їх змін (1а), зафіксованих на метеостанції Дніпро за період 1991-2021 рр

В регіоні доволі часто спостерігаються екстремальні погодні явища, які становлять реальну загрозу для природного довкілля, систем життєзабезпечення, виробничої сфери, а також для здоров'я й життя людей. До таких належить грози, гради, буревії, зливи, суховії, смерчі, підтоплення у разі злив; суховії, шквали, тривалі періоди бездощів'я, мінливість погодних умов, аномально високі температури.

Дані, представлені в рис.3.1, свідчать про те, що смерчі в регіоні практично відсутні.

Таблиця 3.1. Характеристика впливу на повітря

Фактор впливу	Характер впливу	Опис наслідків
Опалення об'єктів соцсфери	Позитивний	Зменшення концентрації CO ₂ та сажі за рахунок енергоефективності.
Автотранспорт	Помірно	Зростання концентрації діоксиду азоту

Фактор впливу	Характер впливу	Опис наслідків
	негативний	вздовж доріг.
Сільське господарство	Ризиковий	Ймовірні викиди аміаку та пилу під час польових робіт.
Лісосмуги та парки	Позитивний	Покращення фільтраційної здатності ландшафту.

Таблиця 3.2. ймовірних наслідків реалізації Стратегії для довкілля та здоров'я населення

Сфера містобудівного освоєння / розвитку	Опис факторів впливу	Біорізноманіття (Флора/Фауна)	Земельні ресурси та ґрунти	Клімат	Атмосферне повітря	Водні ресурси	Матеріальні активи	Культурна спадщина (Кургани)	Природоохоронні території	Здоров'я населення	Транскордонні наслідки
Житлове будівництво та благоустрій	Збільшення антропогенного навантаження, автотранспорту; ризики забруднення через відсутність централізованого водовідведення.	-	-	0/+	-	-	+	0/+	0	0/+	0
Розвиток агропромислового сектору (Ціль 1.2.2)	Інтенсифікація виробництва, використання ЗЗР, можливе розширення потужностей	-	0/+	-	-	-	+	0	0	-	0

	ей зі зберігання продукції.										
Формування ландшафтно-рекреаційних зон	Створення парків, озеленення територій, впорядкування прибережних смуг.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0
Модернізація інженерної інфраструктури (Ціль 3.2)	Будівництво та ремонт водогонів, енергомодернізація будівель, заміна мереж.	0	-	+	+	+	+	0	0	+	0
Розвиток вулично-дорожньої мережі	Ремонт доріг, збільшення інтенсивності руху, покращення логістики.	-	-	-	-	-	+	0	0	-	0
Управління відходами (Ціль 3.1)	Облаштування майданчиків для роздільного збору, ліквідація стихійних звалищ.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0
Цифровізація та інвентаризація (Геопортал, ДЗЗ)	Точне визначення меж охоронних зон, контроль за використанням надрунта земель.	+	+	0	0	+	+	+	+	0	0

Загальний вплив на атмосферне повітря оцінюється як сприятливий у довгостроковій перспективі завдяки заходам з енергозбереження та екологізації управління. Негативні наслідки будуть переважно локальними та короткостроковими, і можуть бути мінімізовані через раціональне планування транспортних потоків та контроль за агротехнологіями.

3.2. Вплив на водні ресурси

Реалізація Стратегії розвитку Чумаківської ТГ спрямована на подолання критичних викликів у сфері водозабезпечення та водовідведення. Гідрологічна мережа громади, представлена басейном р. Кільчень та підземними водоносними горизонтами, зазнає таких змін:

1. Позитивні наслідки та заходи з покращення:

- Ціль 3.2.1: Реконструкція водопровідних мереж та насосних станцій дозволить мінімізувати втрати питної води (які наразі можуть бути значними через зношеність труб). Це знизить навантаження на підземні водоносні горизонти.
- Ціль 1.2.1: Встановлення та закріплення меж водоохоронних зон у межах інвентаризації унеможливить їх розорювання. Це сприятиме відновленню природної фільтраційної здатності берегів та захистить водні об'єкти від потрапляння агрохімікатів (нітратів, фосфатів).
- Ціль 2.4.1): Впровадження сучасних систем очищення та знезараження води в амбулаторіях та закладах освіти безпосередньо вплине на безпеку водоспоживання.

2. Ймовірні негативні впливи та ризики:

- Ризик забруднення ґрунтових вод: У разі відсутності централізованого водовідведення, збільшення щільності забудови або розширення підприємств може призвести до зростання обсягів стічних вод. При використанні негерметичних вигребів існує ризик забруднення першого від поверхні водоносного горизонту.
- Антропогенне навантаження на ставки: Розвиток ландшафтно-рекреаційних зон біля водойм може призвести до збільшення засмічення прибережних територій побутовими відходами при недостатньому рівні культури відпочинку.
- Техногенний вплив під час робіт: Під час заміни труб або очищення каналів можливе тимчасове підвищення каламутності води та локальне порушення русел малих річок.

Таблиця 3.3. вплив на водне середовище

Фактор впливу	Характер впливу	Прогнозний результат
Реконструкція мереж	Високопозитивний	Зниження дефіциту води, ліквідація втрат у мережах.
Інвентаризація берегів	Позитивний	Припинення замулення та хімічного забруднення річок з полів.

Фактор впливу	Характер впливу	Прогнозний результат
Відсутність очисних споруд	Помірно негативний	Ризик накопичення забруднюючих речовин у підземних водах.
Стихійні звалища	Позитивний (ліквідація)	Припинення потрапляння фільтрату у водоносні горизонти (Ціль 3.1).

Загальний вплив на водні ресурси оцінюється як позитивний, за умови, що розвиток інфраструктури (Ціль 3.2) випереджатиме або супроводжуватиме зростання промислового та житлового сектору. Ключовим заходом для пом'якшення ризиків є перехід до закритих систем водовідведення та суворий контроль за дотриманням режиму водоохоронних зон, зафіксованих у Геопорталі.

3.3. Вплив на земельні ресурси та ґрунти

Земельні ресурси Чумаківської громади, що представлені високопродуктивними чорноземами, є основним об'єктом впливу при реалізації Стратегії. Основним завданням є балансування між інтенсивним агропродукцією та збереженням родючості ґрунтів.

1. Фактори позитивного впливу

- Управління відходами: Облаштування майданчиків для роздільного збору сміття та ліквідація стихійних звалищ дозволять значно зменшити площу забруднених земель та запобігти потраплянню шкідливих речовин у ґрунт.
- Цифровізація та інвентаризація: Впровадження геопорталу та використання даних дистанційного зондування землі (ДЗЗ) забезпечать точне визначення меж охоронних зон і посилять контроль за раціональним використанням земель та надр.

2. Фактори ризику (негативний вплив)

- Агропромисловий сектор: Інтенсифікація виробництва та використання засобів захисту рослин (ЗЗР) несуть ризики хімічного забруднення ґрунтів та зниження їхньої родючості.
- Інфраструктурний розвиток: Будівництво та ремонт доріг, водогонів, а також житлове будівництво призводять до механічного пошкодження ґрунтового покриву та тимчасового виведення земель із господарського обігу.
- Антропогенне навантаження: Відсутність централізованого водовідведення в зонах житлової забудови створює ризики забруднення ґрунтів побутовими стоками.

Таблиця 3.4. вплив на земельні ресурси

Сфера містобудівного освоєння	Характер впливу на ґрунти	Ключові фактори
Житлове будівництво	Негативний (-)	Антропогенне навантаження, ризики через відсутність водовідведення
Агропромисловий сектор	Нейтральний/Позитивний (0/+)	Інтенсифікація виробництва і впровадження нових технологій зберігання
Управління відходами	Позитивний (+)	Ліквідація сміттєзвалищ, рекультивація земель
Цифровізація	Позитивний (+)	Точний контроль за межами та використанням земель

Загальний вплив на земельні ресурси оцінюється як високопозитивний. Впровадження інструментів контролю та інвентаризація ресурсів (Ціль 1.2.1) є ключовими запобіжниками, що дозволять громаді зберегти свій головний актив — родючі ґрунти — для майбутніх поколінь, одночасно підвищуючи економічну ефективність їх використання.

3.4. Вплив на біорізноманіття та ландшафти

Реалізація Стратегії розвитку Чумаківської громади в частині збереження природної спадщини та розвитку інфраструктури матиме комплексний вплив на біологічне різноманіття та естетичний стан ландшафтів.

1. Позитивні наслідки та заходи з покращення:

- Ціль 1.2.1: Інвентаризація та встановлення меж курганів і прибережних захисних смуг у природу фактично створюють систему «островів безпеки» для дикої флори та фауни. Ці ділянки стають природними резерватами для комах-запилювачів, птахів та дрібних ссавців у межах інтенсивного агроландшафту.
- Плани щодо оновлення лісосмуг та озеленення територій сприятимуть відновленню локальних міграційних шляхів для фауни та збагаченню видового складу дендрофлори громади.

2. Ймовірні негативні впливи та ризики:

- Під час будівельних робіт з модернізації інфраструктури або ремонту доріг можливий тимчасовий негативний вплив на фауну (шум, вібрація),

що може призвести до тимчасової міграції окремих видів птахів або дрібних тварин з місць проведення робіт.

- Будівництво нових споруд та комунікацій призведе до локальної трансформації рельєфу та заміни природної рослинності на штучне покриття або газони.
- При озелененні територій існує ймовірність використання нетипових (чужорідних) видів рослин, що можуть витіснити місцеву флору.

Таблиця 3.5. Оцінка впливу на біотичні компоненти

Елемент впливу	Характер впливу	Очікуваний результат
Охорона курганів	Високопозитивний	Збереження реліктової степової флори та середовища проживання комах.
Будівельні роботи	Короткочасний негативний	Тимчасове витіснення видів через фактор шуму.

Загальний вплив на біорізноманіття оцінюється як позитивний, оскільки Стратегія передбачає перехід до контрольованого землекористування. Ключовим моментом є те, що через інвентаризацію (Ціль 1.2.1) громада фактично «бронює» найбільш цінні ділянки (кургани, береги), що є критичним для виживання степового біорізноманіття в умовах високої розораності земель.

3.5. Поводження з відходами

Система управління відходами в громаді згідно зі Стратегією трансформується з моделі «змішаного збору та вивезення» на модель «сортування та мінімізації захоронення». Це матиме значний позитивний вплив на санітарний та екологічний стан території.

1. Позитивні наслідки та заходи з покращення:

- Ціль 3.1.1: Системна робота з виявлення та очищення територій від несанкціонованого сміття дозволить припинити отруєння ґрунтів та підземних вод фільтратом. Це відновить естетичний вигляд балок та прилеглих до сіл територій.
- Встановлення контейнерів для пластику, скла та паперу дозволить вилучати корисні компоненти з загального потоку відходів. Це зменшить навантаження на полігони та створить умови для розвитку економіки замкнутого циклу.
- Ціль 3.1.2: Просвітницька робота серед мешканців та впровадження компостування органічних відходів у приватних домогосподарствах призведе до суттєвого зменшення випадків спалювання сухої рослинності та пластику, що очистить повітря від діоксинів та сажі.
- Впорядкування збору специфічних відходів (тари від засобів захисту рослин) зменшить ризик випадкового хімічного забруднення земель громади.

2. Ймовірні негативні впливи та ризики:

- У разі порушення графіків вивезення відходів з пунктів роздільного збору можливе тимчасове засмічення прилеглих територій та поширення неприємних запахів.
- Робота смітєвозів створює додаткове акустичне навантаження та викиди відпрацьованих газів у житлових зонах, проте цей вплив є короткочасним та прогнозованим.
- Під час реалізації інфраструктурних проєктів (ремонт шкіл, доріг) виникатимуть значні обсяги будівельного сміття, що потребує чіткого визначення місць його тимчасового складування та подальшої переробки.

Таблиця 3.6. Прогноз змін у сфері управління відходами

Фактор впливу	Характер впливу	Очікуваний результат
Організація роздільного збору	Високопозитивний	Зменшення обсягів захоронення сміття на 20-30%.
Ліквідація несанкціонованих звалищ	Позитивний	Припинення забруднення ґрунтових вод та ґрунтів.
Компостування органіки	Позитивний	Зменшення задимленості населених пунктів від спалювання.
Транспортування відходів	Помірно негативний	Тимчасовий шум та викиди від роботи спецтранспорту.

Загальний вплив на довкілля від реалізації заходів з управління відходами оцінюється як високопозитивний. Найбільш вагомим результатом стане припинення накопичення токсичних речовин у природних ландшафтах громади та формування культури відповідального споживання серед мешканців, що є ключовим показником безпечного середовища (Стратегічна ціль 3).

3.6. Наслідки для здоров'я населення

Реалізація Стратегії розвитку громади має на меті створення безпечного життєвого середовища, що безпосередньо корелює із покращенням показників громадського здоров'я. Вплив на здоров'я населення розглядається через призму мінімізації екологічних ризиків та розвитку медичної інфраструктури.

1. Позитивні наслідки (Очікувані вигоди):

- Зниження захворюваності через якість води (Ціль 3.2.1): Модернізація систем водопостачання та впровадження сучасних методів очищення

питної води дозволить суттєво знизити ризики поширення хвороб шлунково-кишкового тракту, сечокам'яної хвороби та патологій, пов'язаних із високою мінералізацією та вмістом нітратів у підземних водах.

- Респіраторне здоров'я та чистота повітря: Енергомодернізація громадських будівель (Ціль 2.3.1) та боротьба зі спалюванням відходів (Ціль 3.1.2) призведуть до зменшення концентрації продуктів горіння та пилу в атмосфері. Це сприятиме зниженню рівня алергічних реакцій, астми та хронічних бронхітів у населення.
- Соціальний комфорт та інклюзія (Ціль 2.2.4): Створення безбар'єрного середовища та розбудова зон відпочинку позитивно впливають на ментальне здоров'я, сприяють соціалізації ветеранів, людей з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб.

2. Ймовірні ризики та фактори впливу:

- Акустичний дискомфорт: Розвиток дорожньої мережі та інтенсифікація руху транспорту можуть призвести до підвищення рівня шуму в зонах житлової забудови, що є фактором стресу для нервової системи та може впливати на якість сну мешканців.
- Тимчасові ризики при будівництві: Проведення масштабних робіт з реконструкції інфраструктури супроводжується локальним підвищенням рівня шуму та запиленості, що може спричиняти короточасний дискомфорт для чутливих груп населення (дітей, літніх людей).
- Техногенна безпека: Збільшення промислової активності потребує посиленого контролю за дотриманням правил безпеки праці та екологічних регламентів для недопущення виробничого травматизму або випадкових викидів забруднюючих речовин.

Таблиця 3.7. Кумулятивна оцінка впливу на здоров'я населення

Компонент	Ймовірний вплив	Масштаб	Тривалість
Атмосфера	Позитивний енергоефективність) (через	Локальний	Постійний

Компонент	Ймовірний вплив	Масштаб	Тривалість
Вода	Позитивний (через модернізацію мереж)	Рівень громади	Постійний
Земля	Високопозитивний (інвентаризація, агротехнології)	Територія ТГ	Довгостроковий
Здоров'я	Позитивний (медицина, екологія)	Населення ТГ	Постійний
Безбар'єрність	Позитивний (соціальна інклюзія)	Населення ТГ	Довгостроковий

Аналіз ймовірних наслідків свідчить про те, що реалізація Стратегії матиме домінуючий позитивний вплив на довкілля та здоров'я населення Чумаківської громади. Основним результатом стане формування «здорової території», де економічний розвиток агросектору збалансований із заходами екологічної безпеки та соціальної інклюзії. Негативні наслідки є переважно технічними ризиками перехідного періоду (етап будівництва) і можуть бути ефективно нівельовані за допомогою стандартних запобіжних заходів.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Основні екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, в розрізі компонентів довкілля, їх характеристика та основні завдання (можливі сфери їх реалізації), визначені Стратегією та Планом заходів, виконання яких пов'язано з даними проблемами (може мати тимчасовий короткостроковий негативний вплив на компоненти довкілля під час їх реалізації), наведено у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. Ключові потенційні екологічні проблеми і ризики та їхні зв'язки із виконанням Стратегії та Плану заходів

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Основні проєктні рішення Стратегії і Плану заходів
Забруднення атмосферного повітря	Викиди забруднюючих речовин від транспорту, в т.ч. агротехніки; викиди оксиду азоту, діоксиду сірки, оксиду вуглецю внаслідок роботи харчових та переродних підприємств; викиди дрібнодисперсного пилу та хімічних сполук в процесі обробки ґрунтів та внесення мінеральних добрив; викиди вуглекислого газу та сажі від спалювання палива та сухої рослинності	Населені пункти громади	Покращення дорожньої інфраструктури (зокрема, капітальний ремонт дорожнього покриття автодоріг, будівництво дороги між населеними пунктами Калинове і Іванівка); модернізація підприємств та комунальних закладів; підвищення енергоефективності будівель; підвищення екологічної свідомості населення
Забруднення водних об'єктів	Ризик нітратного забруднення колодязів та потрапляння залишків мінеральних добрив та пестицидів у воду через сільськогосподарську діяльність; забруднення поверхневих вод; замулення водних об'єктів та заростання чагарниками	Населені пункти громади; водні об'єкти (ставки, річка Кільчень)	Модернізація систем водопостачання (зокрема, реконструкція водопровідних мереж)
Деградація та забруднення ґрунтів	Деградація ґрунтів внаслідок надмірного використання хімічних засобів та відсутності сівозмін; зниження вмісту гумусу в ґрунті внаслідок інтенсивного землеробства; винесення родючого шару внаслідок вітрової ерозії; ризик	Поля с/г призначення; території несанкціонованих сміттєзвалищ	Розвиток інфраструктури управління відходами; формування екологічної культури населення (зокрема, роздільний збір відходів у громаді, встановлення контейнерів для небезпечних відходів)

	забруднення внаслідок воєнних дій; погіршення стану ґрунтів внаслідок накопичення відходів		
Загрози біорізноманіттю та природоохоронним територіям	Знищення мікрофлори ґрунту, загибель молодняка тварин та гнізд через пожежі в екосистемах; масова загибель комах-запилувачів, отруєння птахів внаслідок використання інсектицидів та гербіцидів; зникнення місць гніздування птахів та проживання дрібних ссавців через розорювання земель; локальні вогнища забруднення відходами		Розвиток інфраструктури управління відходами; формування екологічної культури населення (зокрема, роздільний збір відходів у громаді, встановлення контейнерів для небезпечних відходів)
Загрози рекреаційним зонам та культурній спадщині	Руйнування або пошкодження пам'яток культурної спадщини через природні процеси та людський фактор	Території, на яких розміщені об'єкти культурної спадщини	Сприяння розвитку туристичних маршрутів
Недосконала система управління відходами	Відсутність діючих сміттєзвалищ для збору ПВ; відсутність власних потужностей для переробки відходів та залежність від зовнішніх полігонів; відсутність роздільного збору відходів	Землі житлової та громадської забудови, території поблизу місць видалення відходів, території, де утворюються стихійні сміттєзвалища	Підтримка та розвиток місцевої бізнес – спільноти; розвиток інфраструктури управління відходами; формування екологічної культури населення (зокрема, роздільний збір відходів у громаді, встановлення контейнерів для небезпечних відходів)
Загрози здоров'ю населення	Забруднення атмосферного повітря шкідливими викидами автотранспорту, промислових підприємств, несанкціонованими звалищами ТПВ; поганий психологічний стан пов'язаний з війною	Населені пункти громади	Модернізація та оснащення медичних закладів; розвиток соціальної інфраструктури та безбар'єрного середовища; забезпечення кадрового потенціалу мед закладів; формування системи управління відходами, соціальна підтримка вразливих груп населення, в т. ч. ВПО

			і ветеранів; модернізація та розвиток інженерної та житлово – комунальної інфраструктури, вдосконалення дорожньої мережі; підвищення рівня безпеки проживання та життєдіяльності
--	--	--	--

Нижче наведено характерні екологічні проблеми громади в розрізі компонентів довкілля.

Забруднення атмосферного повітря та зміна клімату.

Підвищений рівень забруднення атмосферного повітря в громаді передусім спричинений викидами підприємств, використанням хімічних препаратів під час обробки сільськогосподарських земель, та пересувних засобів.

Значний обсяг викидів забруднюючих речовин, перш за все, зумовлений збільшенням автотранспорту, погіршенням стану автомобільних доріг, труднощами щодо контролю великої кількості автотранспорту як джерела забруднення атмосфери (приватний транспорт, сільгосптехніка, транзит). Найвищі концентрації забруднюючих речовин фіксуються вздовж транспортних магістралей з інтенсивним рухом (зокрема уздовж автомобільних шляхів обласного значення).

Негативний вплив на зміну клімату чинять викиди парникових газів в атмосферу. Збільшуючи викиди парникових газів в атмосферу, люди порушують баланс, що склався впродовж століть. В результаті діяльності людини концентрація парникових газів збільшується, через що посилюється парниковий ефект, а це вже неприродний та потенційно небезпечний процес. До парникових газів відносяться діоксид вуглецю (CO₂), метан (CH₄), закис азоту (N₂O), гідрофторвуглеці (HFCs), перфторвуглеці (PFCs), гексафторид сірки (SF₆).

Основні джерела антропогенних викидів парникових газів наступні: – вуглекислий газ – виділяється у великих кількостях при спалюванні палива; – метан – виділяється в процесі розкладу гною та побутових відходів. Відтак можна припустити, що основною загрозою негативного впливу на стан атмосферного повітря на території громади може бути нераціонально спланована діяльність сільськогосподарських підприємств, зважаючи на те, що у громаді провадять діяльність підприємства сільськогосподарського напрямку. Також потенційний негативний вплив на атмосферу може чинити спалювання сухої трави та сухостою в господарствах населення, а також спалювання стерні на полях. Водночас джерелом появи шкідливих короткострокових тимчасових викидів в атмосферне повітря можуть стати будівельні та ремонтні роботи, пов'язані з розвитком інженерної та житлово - комунальної інфраструктури з огляду на залучення важкого спеціалізованого автотранспорту.

Забруднення водних об'єктів.

Екологічний стан поверхневих вод громади формується під впливом низки чинників, тісно пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю та антропогенним впливом на довкілля. До них належать забруднення ґрунтів і атмосферного повітря, порушення ландшафтної структури та надмірне техногенне навантаження на територію, недостатньо ефективне функціонування очисних споруд, а також забруднення й засмічення водних об'єктів побутовими та іншими видами відходів.

Головними проблемами очистки стічних вод в громаді є необхідність реконструкції існуючих очисних споруд в с. Чумаки. В окремих населених пунктах громади наявні системи водопостачання потребують ремонтів та заміни, зокрема, в селах Зоря і Тарасо – Шевченківка. Існує також проблема з централізованим водопостачанням та водовідведенням в деяких селах громади – забезпеченість ними є недостатньою. Є потреба у модернізації каналізаційних насосних станцій, насосного обладнання, які є морально і фізично застарілі.

Додатковим джерелом забруднення виступає інтенсивна діяльність у сфері сільського господарства, зокрема змивання з полів залишків агрохімікатів (добрив, пестицидів, гербіцидів) внаслідок дощів або поливу і потрапляння їх у воду. Через відсутність належної системи збору і фільтрації поверхневого стоку аграрні території сприяють перенесенню шкідливих речовин у водні об'єкти, що підвищує ризик евтрофікації (збагачення водою біогенними елементами, такими як азот і фосфор, що призводить до надмірного росту водоростей та інших водних рослин) та зниження якості води.

Загрози земельним ресурсам і ґрунтам.

Основними потенційними загрозами використання земельних ресурсів в громаді є сільськогосподарське освоєння земель. Через неправильне використання добрив в ґрунтах спостерігаються високі концентрації нітратів, що може спричинити отруєння людей. Інтенсивне землеробство без достатнього внесення органічних добрив призводить до поступового зниження вмісту гумусу в ґрунті. Для збереження родючості ґрунтів потрібно проводити раціонально обґрунтовану господарську діяльність на засадах сталого розвитку, проводити постійний моніторинг ґрунтів для відображення їх фактичного стану і проведення доцільного землекористування.

Іншою причиною забруднення ґрунтів на території громади є стихійні сміттєзвалища, які з'являються внаслідок низького рівня екологічної свідомості мешканців. Вони безпосередньо забруднюють ґрунтове покриття та створюють загрозу проникнення небезпечних речовин в ґрунти поблизу сміттєзвалищ.

Забруднення ґрунтів у громаді відбувається також через функціонування автотранспорту. Важкі метали, які містяться у вихлопних газах автотранспорту, осідають в ґрунтах вздовж трас. Інтенсивність їхнього розподілу залежить від швидкості руху автотранспорту, напрямку вітру, наявності захисних смуг тощо. Території, які знаходяться у безпосередній близькості до автошляхів містять підвищений вміст важких металів, продуктів горіння пального (оксид азоту, сірка, сажа, смоли тощо). Ареал розповсюдження важких металів вздовж автодоріг із найвищим трафіком може сягати відстані до 1 км.

Загрози біорізноманіттю та природоохоронним територіям.

В межах Чумаківської СТГ частково розташований створений об'єкт природно-заповідного фонду Дніпропетровської області: регіональний ландшафтний парк місцевого значення «Дніпровські ліси», створений відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V «Про створення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення». Так, вказана територія природно-заповідного фонду входить до складу природо-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання щодо якої встановлюється особливий режим охорони, відтворення й використання.

Головними осями екомережі на території громади є долини малих річок та балки. Вони забезпечують вільне переміщення видів фауни (міграційні шляхи птахів, козуль, лисиць) між більшими природними ядрами Придніпров'я.

Полезахисні лісосмуги виступають «штучними коридорами», які з'єднують фрагментовані ділянки дикої природи. Збереження їх цілісності, що передбачено цілями громади щодо інвентаризації ресурсів (Ціль 1.2.1), є базовою умовою стабільності екомережі.

Біологічне різноманіття забезпечує екосистемні та біосферні функції живих організмів, їх угруповань та формує середовище життєдіяльності людини. Основними причинами, що можуть спричинити збіднення біорізноманіття у громаді, є, зокрема, діяльність підприємств та антропогенні чинники. Зазначені причини зумовлюють існування ризику забруднення природного середовища, денатуралізації природних ландшафтів, що проявляється у витісненні природних біотопів, зниженні чисельності запилювачів, зменшенні популяцій рідкісних і чутливих до втручань видів флори й фауни. Крім того, негативний антропогенний вплив на біорізноманіття має місце унаслідок монокультурного способу ведення сільського господарства. Основними загрозами і потенційними ризиками для функціонування системи природоохоронних територій у громаді є:

- наростаючий антропогенний вплив, пов'язаний з виробничою, агропромисловою, транспортною та іншими сферами діяльності, що призводить до деградації природно-ландшафтних комплексів, скорочення популяцій окремих видів та стійкості екологічних систем;

- формування вторинних екосистем на техногенних територіях, що характеризуються поширеністю швидкоростучих, малопоживних, пристосованих до забруднення ґрунту та атмосфери рослинних угруповань. Залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон. Негативні впливи на екосистеми мають військові дії та пожежі;

- регіональні прояви кліматичних змін (зростання середніх та максимальних температур, ріст випаровування та випарності з діяльних поверхонь, збільшення кількості випадків стихійних небезпечних метеорологічних явищ, серед яких град, сильний вітер, дуже сильний дощ та зливи, гроза, град, ожеледь, ожеледиця, заморозки та інші явища) та їх прямий чи опосередкований вплив на природні комплекси.

Загрози рекреаційним зонам та культурній спадщині.

Головним викликом для громади є забезпечення охорони курганів, розташованих на сільськогосподарських угіддях. Оскільки кургани є об'єктами історико-культурної спадщини і не підлягають розорюванню, вони часто залишаються єдиними місцями, де збереглася первинна степова рослинність (ковила, типчак, аврinia).

Основними ризиками для курганів є спроби «підорювання» їхньої підосви сільськогосподарською технікою та захаращення побутовим сміттям, що потребує посилення контролю в межах системи управління відходами (Ціль 3.1).

Наявність курганів та розвинена мережа балок роблять Чумаківську громаду унікальною з точки зору поєднання культурної спадщини та екологічного потенціалу. Реалізація цілей Стратегії дозволить зберегти ці «острови природи» серед аграрного ландшафту, забезпечуючи сталий розвиток громади як здорового середовища для життя.

Основними загрозами рекреаційним зонам є розширення житлової та промислової забудови та недотримання містобудівних норм і обмежень. Також рекреаційні зони можуть зазнавати забруднення і руйнації, спричинених поведінкою людей, через несформованість екологічної культури у населення.

Управління відходами.

Серед головних проблем громади у сфері управління відходами можна виділити: велику кількість стихійних сміттєзвалищ; відсутність діючих сміттєпереробних заводів в області; відсутність належної системи управління відходами в населених пунктах; небажання населення укладати договори, як правило, у приватному секторі; відсутність системи сортування відходів в громаді.

Здоров'я населення.

Забруднення компонентів довкілля, потреба в покращенні якості питної води, недосконала система управління відходами і т. п. – основні чинники, які завдають шкоду здоров'ю населення. Стан забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я населення, шляхом загострення хронічних серцево-судинних хвороб, хвороб органів дихання, крові, нервової системи, тощо. Особливо це відчувається в районах житлової забудови, прилеглої до автодоріг з відносно інтенсивним транспортним рухом, де рівні забруднення повітря на порядок вищі ніж в районах, де відповідний рух відсутній, а також в зелених зонах відпочинку населення. Проте ці хвороби неспецифічні і можуть бути зумовлені іншими факторами, наприклад, курінням, або професійним впливом, значну роль при цьому може відігравати дія внутрішніх алергенів. Ризик несвоєчасного та неповного обсягу отримання необхідної медичної допомоги населенням з огляду на недостатню кадрову забезпеченість ЗОЗ, потребу їх матеріально-технічного дообладнання, недостатню інформатизацію медичної галузі, може спричинити інерційний розвиток закладів охорони здоров'я та обмежений доступ до них. Як наслідок, стан здоров'я населення може погіршитись. Водночас прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів Плану заходів доволі складно (так

само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки, вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, має пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу як об'єктів житлово-комунального господарства чи транспорту, так і шкідливих звичок людини, на кшталт, паління цигарок.

Висновки

Визначені екологічні проблеми не є перешкодою для реалізації Стратегії, а навпаки — підтверджують необхідність її впровадження. Проєктні рішення документа державного планування спрямовані на системне розв'язання цих проблем. Ризики, що виникатимуть безпосередньо під час виконання заходів (будівельні роботи, модернізація), мають тимчасовий характер і є допустимими порівняно з очікуваним позитивним ефектом для довкілля громади.

Стратегія розвитку Чумаківської ТГ відповідає вимогам екологічної безпеки. Вона створює передумови для трансформації громади в екологічно стійку територію з високим стандартом безпеки життєдіяльності.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДДП

Під час розробки Стратегії розвитку Чумаківської територіальної громади та Плану заходів з її реалізації було проведено комплексний аналіз та забезпечено наскрізне врахування ключових міжнародних зобов'язань України, фундаментальних вимог національного природоохоронного законодавства, а також державних санітарних норм і правил, що спрямовані на гарантування безпечного для життя і здоров'я людини навколишнього середовища.

Інтеграція екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог на етапі стратегічного планування дозволяє реалізувати превентивний підхід: запобігти виникненню екологічних проблем ще до моменту затвердження та безпосереднього виконання документа державного планування (ДДП). Оскільки Чумаківська ТГ володіє значним агропромисловим потенціалом, унікальними степовими ландшафтами (балками, прибережними смугами) та об'єктами історико-культурної спадщини (курганами), узгодженість її Стратегії із багаторівневою системою екологічних зобов'язань є критично важливою для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

Стратегія виступає дієвим локальним інструментом виконання міжнародних та державних зобов'язань України у сфері охорони довкілля та захисту громадського здоров'я.

5.1. Міжнародні екологічні зобов'язання та шляхи їх врахування

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля стосуються заходів щодо охорони земельних ресурсів, лісів, повітряного, водного та ґрунтового середовища. Комплексні заходи з охорони довкілля ґрунтуються на пропозиціях схем і проєктів районного проєктування та відповідних розділів прогнозів економічного та соціального розвитку підприємств, схем генеральних планів території.

Основні принципи екологічного захисту навколишнього середовища передбачають:

- дотримання нормативів гранично допустимих рівнів екологічного навантаження на природне середовище та санітарних нормативів;
- виділення природно-заповідних, ландшафтних, курортно-рекреаційних, історико-культурних зон з відповідним режимом їх охорони;
- збереження та раціональне використання цінних природних ресурсів;
- встановлення санітарно-захисних зон для охорони водойм, джерел водопостачання і мінеральних вод тощо.

Національні екологічні цілі визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» №2697-VIII від 28.02.2019 р. на основі:

- Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базового плану апроксимації), затвердженого Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №659 від 17.12.2012 р.;
- Економічної частини «та Угоди про асоціацію між Україною ЄС»,

- підписаної 27 червня 2014 р., що передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля;
- Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР);
 - Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138).

Україна як правова держава інтегрована у глобальний та європейський правовий простір, екологічні стандарти якого є обов'язковими для врахування на всіх рівнях державного планування. Під час розробки Стратегії розвитку Чумаківської ТГ було забезпечено чітку відповідність наступним міжнародним конвенціям, угодам та нормативно-правовим актам, що їх імплементують:

- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція):
 - Ратифікована Законом України № 832-XIV від 06.07.1999 року.
 - Вимоги Конвенції імплементовані в базовий для цього звіту Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», а також у Закон України «Про доступ до публічної інформації».

Забезпечено повну прозорість процесу розробки Стратегії через оприлюднення Заяви про визначення обсягів СЕО та проведення громадських обговорень. Окрім цього, виконання вимог щодо безперешкодного доступу громадян до екологічної інформації інтегровано в Операційну ціль 1.2.1, яка передбачає розбудову та наповнення просторовими даними Місцевого геопорталу.

- Паризька кліматична угода (в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату):
 - Ратифікована Законом України № 1469-VIII від 14.07.2016 року.
 - Угода корелює з Указом Президента України № 379/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про національний внесок України до Паризької угоди"» та Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 179-р «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» (в частині декарбонізації та розвитку "зеленої" економіки).

Концепція зниження викидів парникових газів та адаптації до змін клімату закладена в основу Цілей 2.1.2 та 2.3.1 Стратегії. Вони передбачають масштабні заходи з термомодернізації, утеплення фасадів, заміни вікон та оптимізації систем опалення у закладах освіти, охорони здоров'я громади, що веде до прямого скорочення використання викопного палива та зменшення викидів CO₂ у приземний шар атмосфери.

- Конвенція про охорону біологічного різноманіття:
 - Ратифікована Законом України № 257/94-ВР від 29.11.1994 року.

- Реалізується через Закон України «Про Тваринний світ», Закон України «Про Рослинний світ» та Закон України «Про екологічну мережу України». Також враховано вимоги Наказу Міндовкілля № 451 від 23.12.2021 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо збереження біорізноманіття під час розробки документів державного планування».

Враховуючи високу розораність земель Чумаківської ТГ, збереження залишків природних екосистем є критичним. Стратегія передбачає заходи з відновлення полезахисних лісосмуг та збереження степових схилів балок від самовільного розорювання. Окремим наскрізним екологічним рішенням є юридичне та фізичне винесення в натуру меж об'єктів історико-культурної спадщини (курганів), які де-факто виконують роль мікрорезерватів для реліктової степової флори та комах-запилювачів у межах агроландшафту.

- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (Директиви ЄС):
 - Ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 року.
 - Гл.6 «Навколишнє природне середовище» передбачає впровадження принципів Директиви 2001/42/ЄС про оцінку наслідків певних планів і програм для довкілля (що є основою Закону про СЕО) та Директиви 2008/98/ЄС про відходи.

Впровадження європейської ієрархії по управлінні відходами закріплено в Стратегічній цілі 3 (Операційна ціль 3.1.1) Чумаківської ТГ, що передбачає відхід від застарілої практики захоронення несортованого сміття, організацію пунктів роздільного збору ТПВ та повну ліквідацію стихійних сміттєзвалищ для захисту підземних водних горизонтів від фільтрату.

5.2. Зобов'язання на державному рівні (національне законодавство)

Національне природоохоронне та санітарне законодавство України встановлює чіткі межі та вимоги до господарської діяльності, які є обов'язковими для інтеграції в ДДП місцевого рівня. Проектні рішення Стратегії Чумаківської ТГ розроблені у суворій відповідності до таких нормативно-правових актів:

- Земельний кодекс України:
 - Статті 165, 166, 167 (щодо охорони земель від ерозії, зсувів, підтоплення та хімічного забруднення), а також Стаття 20 (щодо дотримання цільового призначення земель).

Враховано через Операційну ціль 1.2.1 (Інвентаризація земель та наповнення Геопорталу). Створення цифрового земельного кадастру громади дозволить ОМС здійснювати ефективний контроль за використанням земель, виявляти факти самовільного захоплення чи нецільового використання, а також фіксувати деградовані та малопродуктивні землі, що потребують консервації, що повністю відповідає державним вимогам щодо охорони земельних ресурсів.

- Водний кодекс України:

- Статті 87, 88, 89 (щодо встановлення прибережних захисних смуг, водоохоронних зон та суворого режиму обмеження господарської діяльності в їхніх межах).

Оскільки громада розташована в басейні р. Кільчень, захист поверхневих і підземних вод є пріоритетом. У Стратегічній цілі 3 (Ціль 3.2) передбачено заходи з сприяння розвитку та модернізації інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення, в тому числі з впровадженням альтернативних джерел енергії та недопущення потрапляння пестицидів і змиву ґрунту у воду.

- Закон України «Про управління відходами» (№ 2320-IX):
 - Стаття 26 (повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління відходами), а також вимоги щодо впровадження роздільного збору та ліквідації несанкціонованих звалищ.

Інтегровано в Ціль 3.1.1, яка передбачає розробку та впровадження місцевої схеми санітарного очищення населених пунктів, організацію роздільного збору ТПВ (закупівля контейнерів) та повну ліквідацію стихійних сміттєзвалищ на території громади для недопущення утворення токсичного фільтрату.

- Закон України «Про охорону культурної спадщини»:
 - Статті 5, 32, 34 (щодо обов'язків ОМС із забезпечення охорони пам'яток місцевого та національного значення, встановлення їхніх охоронних зон).

На території громади розташовані унікальні історико-культурні об'єкти — кургани. Стратегія передбачає чітке відображення меж цих пам'яток у містобудівній документації та на Місцевому геопорталі, що є прямим виконанням вимог закону щодо захисту культурної спадщини від руйнування під час сільськогосподарських чи будівельних робіт.

- Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та Закон «Про систему громадського здоров'я» (№ 2573-IX):
 - Норми щодо забезпечення населення якісною питною водою, безпечними умовами проживання та праці.

Враховано через Цілі 2.4.1 та 3.2.1, які передбачають модернізацію та реконструкцію систем водопостачання, заміну зношених мереж та встановлення локальних систем очищення води в закладах соціальної сфери (школи, амбулаторії) відповідно до вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

- Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»:
 - Стаття 21 (щодо обов'язковості врахування інтересів громадськості при розробці містобудівної та стратегічної документації), а також норми щодо безбар'єрності.

Інтегровано через Операційну ціль 2.2.4, яка вимагає суворого дотримання Державних будівельних норм (ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд») під час проектування, будівництва чи реконструкції будь-яких об'єктів інфраструктури громади (ЦНАП, заклади культури, освіти),

забезпечуючи рівний доступ для ветеранів, людей з інвалідністю та маломобільних груп населення.

5.3. Зобов'язання на регіональному та місцевому рівнях та шляхи їх врахування під час підготовки ДДП.

Документи державного планування місцевого рівня не можуть існувати ізольовано і мають розроблятися у чіткій координації з регіональною екологічною політикою та векторами розвитку вищого рівня. Під час формування Стратегії розвитку Чумаківської ТГ було враховано завдання, нормативні вимоги та цільові показники, визначені у ключових стратегічних та природоохоронних актах Дніпропетровської області:

- Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року *(затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради № 539-21/VII)*:
 - Документ визначає одним із головних пріоритетів області перехід до сталого землекористування, зниження техногенного навантаження на агросферу, впровадження інноваційних систем моніторингу та стимулювання розвитку точного, екологічно безпечного сільського господарства.

Чумаківська громада як виражений аграрний регіон повністю інтегрувала ці вимоги через Операційну ціль 3.2.2. Стратегія передбачає стимулювання місцевих агровиробників до впровадження сертифікованих технологій (мінімальний обробіток ґрунту, оптимізація використання пестицидів). Окрім цього, впровадження Місцевого геопорталу (Ціль 1.2.1) забезпечує виконання стратегічного регіонального завдання щодо цифровізації просторового планування та аудиту земельних ресурсів на місцевому рівні.

- Регіональна програма екологічної безпеки та сталого розвитку Дніпропетровської області:
 - Програма акцентує увагу на критичному стані малих річок області та вимагає від громад здійснення заходів щодо попередження замулення, винесення в природу водоохоронних зон та припинення антропогенного тиску на гідрографічну мережу. Басейн річки Кільчень, що протікає територією громади, віднесено до зон особливого контролю.

Через Стратегічну ціль 3 (Ціль 3.2), де задекларовано комплексний підхід до охорони водних екосистем. Проектні рішення громади передбачають інвентаризацію прибережних захисних смуг, припинення їх нелегального розорювання під лінію урізу води, а також ліквідацію джерел забруднення поверхневих і підземних вод.

- Національний план управління відходами до 2033 року:
 - Задає жорсткі цільові показники для ОМС щодо обов'язкового запровадження роздільного збору ключових фракцій побутових відходів (скло, пластик, папір), створення локальних санкціонованих майданчиків для збору ТПВ та повної ліквідації сміттєзвалищ, які не відповідають екологічним стандартам.

Вимоги Регіонального плану повністю трансформовані в Операційну ціль 3.1.1 Стратегії Чумаківської ТГ. Громада планує розробку Місцевої схеми санітарного очищення, закупівлю контейнерів для роздільного сортування, а також розгортання інформаційної кампанії серед населення щодо заборони спалювання сухої рослинності та організації домашнього компостування біовідходів (Ціль 3.1.2).

- Комплексна програма соціального захисту населення Дніпропетровської області *(в частині забезпечення інклюзивності та створення безбар'єрного простору)*:
 - Вимагає від громад області безумовного виконання Національної стратегії безбар'єрності, забезпечення доступності об'єктів надання адміністративних та медичних послуг для осіб з інвалідністю, маломобільних груп та ветеранів війни.

Цей регіональний соціально-екологічний стандарт інтегровано в Операційну ціль 2.2.4 Стратегії. Будь-які проєктні рішення, пов'язані з капітальним ремонтом, термомодернізацією чи будівництвом об'єктів соцсфери (школи, амбулаторії, ЦНАП), що реалізуються в межах Стратегії, зобов'язані проходити експертизу на відповідність вимогам безбар'єрності, забезпечуючи гідні та безпечні умови для всіх категорій громадян.

5.4. Зобов'язання щодо захисту здоров'я населення та забезпечення безбар'єрності та шляхи їх врахування під час підготовки ДДП

Захист громадського здоров'я та забезпечення рівного, безперешкодного доступу до життєво важливої інфраструктури є фундаментальними обов'язками органів місцевого самоврядування, встановленими національним законодавством. Під час підготовки Стратегії Чумаківської ТГ ці зобов'язання були інтегровані у соціальний та інфраструктурний блоки ДДП відповідно до таких нормативних вимог:

- Закон України «Про систему громадського здоров'я» (№ 2573-IX) та «Основи законодавства України про охорону здоров'я»:
 - Закони гарантують право громадян на безпечне для здоров'я середовище проживання, безпечну питну воду, а також покладають на ОМС обов'язок із запобігання спалахам інфекційних та поширенню неінфекційних захворювань шляхом модернізації комунальних мереж та медичної інфраструктури.

Враховано через Операційні цілі 2.4.1 та 3.2.1. Проєктні рішення передбачають повну реконструкцію магістральних та локальних водогонів, ліквідацію аварійних ділянок та встановлення сучасних фільтраційних систем очищення у закладах соціальної сфери (амбулаторіях, школах, дитячих садках). Це забезпечить безумовне дотримання жорстких вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної...» та мінімізує ризики захворювань, пов'язаних із незадовільною якістю водозабезпечення.

- Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року *(затверджена розпорядженням КМУ № 366-р на виконання Указу Президента України)*:

- Вимагає формування безбар'єрного середовища у шести ключових напрямках: фізичному, суспільному, економічному, освітньому, цифровому та громадянському. Особливий акцент робиться на адаптації простору для потреб ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), людей з інвалідністю та батьків з дітьми.

Дане зобов'язання повністю інтегровано в Операційну ціль 2.2.4 та наскрізь пронизує всі інфраструктурні заходи громади. Стратегія декларує, що будь-яке будівництво, капітальний ремонт чи благоустрій території мають здійснюватися із суворим та безкомпромісним дотриманням ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд». Це включає облаштування пандусів, тактильної плитки, розширення дверних отворів, створення адаптованих санвузлів та спеціальних зон відпочинку.

- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (у частині акустичного режиму):

- Стаття 24 зобов'язує ОМС вживати заходів для захисту населення від шкідливого впливу шуму, вібрації та інших фізичних факторів у житлових і громадських будівлях.

Оскільки розвиток вулично-дорожньої мережі та підвищення інвестиційної привабливості громади можуть призвести до зростання інтенсивності руху транспорту, Стратегія передбачає превентивні заходи. Планування транспортних потоків та капітальний ремонт доріг здійснюватимуться з урахуванням санітарно-захисних зон, а вздовж основних житлових масивів та зон відпочинку передбачено створення щільних захисних зелених насаджень (лісосмуг та скверів) для поглинання акустичного та пилового навантаження.

- Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» (у частині безпеки внутрішнього середовища):

- Вимагає забезпечення належних мікрокліматичних умов та вентиляції у місцях масового перебування людей (особливо у навчальних закладах).

Враховано у заходах з комплексної термомодернізації громадських будівель (Ціль 2.3.1). Проєкти передбачають не лише утеплення огорожувальних конструкцій, а й обов'язкове облаштування сучасних припливно-витяжних систем вентиляції з рекуперацією повітря, що гарантує здоровий мікроклімат для дітей та персоналу відповідно до державних санітарних регламентів.

5.5. Врахування рекомендацій та зауважень органів виконавчої влади, отриманих у процесі визначення обсягів СЕО

Відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», у процесі оприлюднення Заяви про визначення обсягів СЕО проекту Стратегії розвитку Чумаківської СТГ до 2027 року (нова редакція) та Плану заходів з її реалізації, було отримано та в повному обсязі враховано офіційні рекомендації від органів охорони здоров'я та охорони довкілля регіонального рівня.

5.5.1. Рекомендації Державної установи «Дніпропетровський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» (ВСП «Дніпровський РВ»):

Органом санітарно-епідеміологічного нагляду в межах компетенції не надано зауважень до Заяви, проте з метою гарантування безпечних умов життєдіяльності населення рекомендовано розширити заходи з реалізації Стратегії у сфері питного водозабезпечення.

- Шляхи врахування в ДДП:

1. До Плану заходів інтегровано завдання щодо обов'язкового ведення обліку та регулярного проведення санітарно-технічних заходів з благоустрою громадських свердловин та колодязів спільного користування з метою стабільного забезпечення мешканців безпечною та якісною питною водою.

5.5.2. Рекомендації Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної державної адміністрації (Вих. СЕО № 37/0/502-26):

Головним природоохоронним органом області надано деталізовані роз'яснення та вимоги, які було наскрізно інтегровано в екологічний та містобудівний блоки Стратегії:

- Відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII «Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області», у Стратегії (Ціль 1.2.1) враховано межі територій екомережі в межах Чумаківської громади. Проектні рішення розроблені з урахуванням ст. 6 Закону України «Про екологічну мережу України», що гарантує збереження просторової та видової різноманітності, а також цілісності природних комплексів (включаючи долини малих річок та балки), без зміни форми власності чи категорій земель.
- Узгоджено виконання вимог постанов КМУ № 1045 (від 01.08.2006) та № 650 (від 22.07.2020) «Про затвердження Правил утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення», а також наказів Держбуду № 226 та Мінбуду № 105. Враховуючи це, в ДДП закладено проведення повної інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах громади та забезпечення суворого догляду за штучними коридорами екомережі (лісосмугами).

- Визначено чітку кореляцію з вимогами Закону України «Про управління відходами» та Регіонального плану управління відходами у Дніпропетровській області (затвердженого розпорядженням голови ОДА № Р-153/0/3-26 від 17.04.2026). Місцева інфраструктура збору сміття (Ціль 3.1.1) базуватиметься на принципах європейської ієрархії по управлінні відходами.
- На виконання розпоряджень КМУ № 1077-р, № 483-р («Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2035 року») та наказу Міндовкілля № 1382 від 31.10.2024, до Стратегії внесено заходи з адаптації до регіональних проявів кліматичних змін та інженерного захисту територій від підтоплення, ерозії й заболочування, включаючи збір та очищення дощових і талих вод.
- Відповідно до ст. 15 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та ст. 33 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», Стратегією передбачено створення системи моніторингових досліджень поточного стану довкілля. Органами місцевого самоврядування спільно з підприємствами-забруднювачами буде забезпечено регулярний аналіз стану атмосферного повітря, підземних і поверхневих вод та ґрунтів у зонах потенційного впливу для оперативного вжиття заходів із ліквідації негативних наслідків.

Таблиця 5.1. Матриця відповідності Стратегії екологічним, регіональним та санітарно-соціальним зобов'язанням

Рівень зобов'язань	Нормативний акт / Конвенція / Програма	Конкретне проєктне рішення Стратегії Чумаківської ТГ	Шляхи врахування та очікуваний екологічний ефект
Міжнародний	Орхуська конвенція (Ратифікована Законом України № 832-XIV)	Розбудова та публічне наповнення Місцевого геопорталу (Операційна ціль 1.2.1).	Забезпечення безперешкодного доступу мешканців громади до актуальних просторових та екологічних даних у режимі реального часу.
Міжнародний	Паризька кліматична угода (Ратифікована Законом України № 1469-VIII)	Комплексна термомодернізація закладів освіти, охорони здоров'я та культури (Цілі 2.1.2, 2.3.1).	Оптимізація систем опалення, зниження споживання викопного палива та зменшення викидів парникових газів (CO ₂) в атмосферу.
Міжнародний	Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Закон №	Охорона балок від розорювання, відновлення лісосмуг, винесення в натуру меж	Збереження реліктової степової флори та фауни (комах-запилювачів), захист природних екосистем у межах

Рівень зобов'язань	Нормативний акт / Конвенція / Програма	Конкретне проєктне рішення Стратегії Чумаківської ТГ	Шляхи врахування та очікуваний екологічний ефект
	257/94-ВР)	курганів (Ціль 1.2.1).	інтенсивного агроландшафту.
Державний	Земельний кодекс України (Статті 165–167 щодо охорони земель)	Цифровий аудит земельного фонду, виявлення деградованих земель через Геопортал (Ціль 1.2.1).	Контроль за дотриманням цільового призначення земель, фіксація порушень та планування заходів із консервації малопродуктивних ґрунтів.
Державний	Водний кодекс України (Статті 87–89 щодо водоохоронних зон)	Інвентаризація ставків та прибережних захисних смуг річки Кільчень .	Встановлення чітких меж водоохоронних територій, заборона їх розорювання, зменшення пестицидного змиву та замулення водойм.
Державний	Закон України «Про управління відходами» (Стаття 26 щодо повноважень ОМС)	Розробка схеми санітарного очищення, впровадження роздільного збору ТПВ (Ціль 3.1.1).	Закупівля сортувальних контейнерів, ліквідація стихійних звалищ, припинення забруднення підземних вод фільтратом.
Регіональний	Стратегія розвитку Дніпропетровської області до 2027 року (Рішення облради № 539-21/VII)	Екологізація агровиробництва, підтримка точного землеробства (Операційна ціль 3.2.2).	Зниження хімічного та техногенного навантаження на навколишнє середовище, збереження природної родючості чорноземів області.
Регіональний	Регіональна програма екологічної безпеки Дніпропетровської області (Рішення облради № 315-12/VII)	Реконструкція магістральних водогонів, захист басейну малих річок (Ціль 3.2).	Зменшення антропогенного тиску на гідрографічну мережу району, стабілізація екологічного стану поверхневих вод.
Санітарно-	Закон України «Про систему громадського	Заміна зношених водопровідних мереж,	Забезпечення населення якісною питною водою,

Рівень зобов'язань	Нормативний акт / Конвенція / Програма	Конкретне проєктне рішення Стратегії Чумаківської ТГ	Шляхи врахування та очікуваний екологічний ефект
соціальний	здоров'я» і ДСанПіН 2.2.4-171-10	встановлення систем очищення у школах та амбулаторіях (Ціль 3.2.1).	мінімізація ризиків шлунково-кишкових та нефрологічних захворювань.
Санітарно-соціальний	Національна стратегія безбар'єрності і ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель»	Реконструкція та адаптація приміщень (Операційна ціль 2.2.4).	Створення повністю безбар'єрного середовища та рівного доступу до послуг для ветеранів війни, людей з інвалідністю, ВПО та маломобільних груп
Регіональний / Екологічний	Лист Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА № 37/0/502-26 від 11.05.2026 р.	Інтеграція меж регіональної екомережі (Рішення облради № 176-8/VII); впровадження системи екологічного моніторингу довкілля.	Збереження цілісності біотопів балок та малих річок; регулярний контроль стану повітря, вод і ґрунтів у громаді, захист лісосмуг згідно з Постановою КМУ № 650.

5.4. Висновок

Розробник ДДП повною мірою врахував екологічні виклики, державні законодавчі акти, а також офіційні рекомендації Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА та ДУ «Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України», отримані під час процедури визначення обсягів СЕО у травні 2026 року. Проведений аналіз свідчить про те, що Стратегія розвитку Чумаківської ТГ розроблена із чітким дотриманням екологічних, санітарно-епідеміологічних та соціальних зобов'язань, встановлених як на національному, так і на міжнародному рівнях. Шляхи врахування цих зобов'язань мають системний характер: вони інтегровані безпосередньо у кожен стратегічну та операційну ціль громади. Реалізація Стратегії Чумаківської ТГ дозволить не лише зберегти природний капітал громади, а й трансформувати нормативні екологічні вимоги у реальну якість життя, безпеку та соціальний комфорт населення.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, є центральним етапом стратегічної екологічної оцінки. Вона дозволяє спрогнозувати, яким чином реалізація стратегічних цілей, операційних завдань та конкретних інфраструктурних проєктів Чумаківської ТГ вплине на стан атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів, біорізноманіття, а також на загальний епідемічний і санітарний благополуччя мешканців громади.

Головна мета цього розділу — виявити потенційні ризики на ранніх етапах планування, оцінити характер їхнього прояву в часі (від короткострокових будівельних ефектів до довгострокових системних змін) та обґрунтувати наскрізний позитивний вплив Стратегії, що досягається завдяки інтеграції екологічних пріоритетів у соціально-економічний розвиток території.

6.1. Методологічні засади та класифікація екологічних наслідків

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля та здоров'я населення в процесі реалізації Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року здійснювалася з урахуванням принципу превентивності та пріоритетності вимог екологічної безпеки. Оскільки Стратегія є документом верхнього рівня і безпосередньо не санкціонує будівництво конкретних промислових об'єктів, оцінка має характер стратегічного прогнозування.

Під час аналізу було враховано комплексний стан природних і антропогенних процесів у громаді, потенційні кумулятивні ефекти (поєднання кількох чинників впливу) та специфіку територіального планування (висока розораність земель, наявність басейну р. Кільчень, фрагменти екомережі та об'єкти історико-культурної спадщини — кургани).

Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», аналіз ймовірних наслідків реалізації Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року та Плану заходів з її реалізації охоплює не лише прямі впливи, а й складні системні взаємозв'язки. Для забезпечення об'єктивності оцінки застосовано таку класифікацію ефектів:

Вторинні наслідки: Ефекти, що виникають як ланцюгова реакція первинного впливу. Наприклад, ерозія ґрунтів та змив агрохімікатів (первинний ефект) призводять до евтрофікації та заростання ставків і р. Кільчень (вторинний ефект).

Кумулятивні наслідки: Результат поступового накопичення незначних індивідуальних впливів від різних джерел, які з часом викликають масштабні зміни. Зокрема, поєднання викидів від транзитного автотранспорту, агротехніки та періодичного спалювання сухостою створює стійкий кумулятивний пресинг на повітряне середовище селищної забудови.

Синергічні наслідки: Ефекти, за яких комбінована дія кількох факторів є значно більшою, ніж сума їхніх окремих впливів (взаємопосилення). Поєднання високої концентрації нітратів у підземних водах та забруднення повітря

дрібнодисперсним пилом чинить синергічний негативний вплив на імунний статус і загальний рівень захворюваності населення.

Часові виміри впливу: Наслідки диференціюються на *короткотермінові* (період будівництва чи реконструкції), *середньотермінові* (до закінчення дії Стратегії — 2027 рік) та *довготермінові/продовжані* (тривають десятиліттями після реалізації заходів).

6.2. Детальний аналіз наслідків за компонентами довкілля та здоров'я населення

6.2.1. Атмосферне повітря та кліматичні фактори

Основними чинниками впливу на атмосферу є викиди від пересувних джерел (транзитний транспорт, приватний сектор, агротехніка під час обробки полів), а також потенційні емісії від локальних харчових і переробних підприємств. Кліматичний складник формується під впливом антропогенних викидів парникових газів (CO₂ від спалювання палива, метан від розкладу побутових відходів та гною).

Короткотермінові негативні наслідки: Під час реалізації інфраструктурних проєктів (капітальний ремонт автодоріг, будівництво дорожнього сполучення Калинове — Іванівка, термомодернізація шкіл) спостерігатиметься локальне залучення важкої будівельної техніки. Це спричинить тимчасове збільшення концентрації оксидів азоту, діоксиду сірки, оксиду вуглецю та сажі у приземному шарі повітря.

Довготермінові позитивний вплив та синергія: Заходи з підвищення енергоефективності комунальних закладів та оптимізації систем опалення (Цілі 2.1.2, 2.3.1) забезпечать стаке зменшення споживання палива, що знизить обсяги викидів парникових газів і пилу.

- Модернізація покриття автодоріг стабілізує швидкісний режим транспорту, нівелюючи ефект «старт-стоп», що зменшить питомі викиди продуктів неповного згоряння палива.
- Просвітницька робота (Ціль 3.1.2) дозволить мінімізувати практику спалювання сухої рослинності, ліквідуючи сезонні піки задимленості.

Реалізація Стратегії не призведе до тривалого погіршення стану атмосфери. Короткострокові будівельні емісії повністю компенсуються довгостроковим кліматичним та екологічним ефектом від декарбонізації комунального сектору та оптимізації транспортних потоків.

6.2.2. Водні ресурси (поверхневі та підземні води)

Головними викликами є незадовільний стан водопровідних мереж у селах Зоря та Тарасо-Шевченківка, відсутність централізованих систем у ряді сіл, необхідність реконструкції очисних споруд у с. Чумаки, а також ризик вимивання нітратів, пестицидів та гербіцидів з аграрних угідь у басейн р. Кільчень і ставки.

Короткотермінові негативні наслідки: Під час заміни та прокладання труб водопостачання можливе локальне порушення ґрунтового покриву та короткочасне каламучення поверхневого стоку в місцях перетину з гідрографічною мережею.

Довготерміновий та кумулятивний позитивний ефект:

- Модернізація систем водопостачання у с. Чумаки мінімізує скидання недостатньо очищених стічних вод.
- Виконання рекомендацій МОЗ щодо інвентаризації та благоустрою громадських колодязів і свердловин спільного користування убезпечить підземні горизонти від поверхневого забруднення.
- Будівництво локальних водопроводів із сучасними вузлами водоочищення для сіл повністю нівелює ризик споживання населенням питної води з високим вмістом нітратів.
- Інвентаризація та суворе дотримання режиму прибережних захисних смуг р. Кільчень (згідно з Водним кодексом та листом Департаменту екології) зупинить їх розорювання, що створить кумулятивний бар'єр для агрохімічного змиву.

Реалізація передбачених заходів є ключовою умовою виведення водних екосистем громади з кризового стану та покращення якості питної води для децентралізованих споживачів.

6.2.3. Земельні ресурси та ґрунти

Ризики зумовлені інтенсивним монокультурним агровиробництвом (деградація структури, втрата гумусу, вітрова ерозія), забрудненням важкими металами у смугах відведення автодоріг (на відстані до 1 км), а також накопиченням побутових відходів на стихійних сміттєзвалищах.

Вторинні та кумулятивні негативні наслідки: Відсутність належного контролю за сівозмінами призводить до вторинного виснаження біоти ґрунту. Накопичення фільтрату в місцях стихійних звалищ створює кумулятивне вогнище хімічного отруєння підстилаючих порід.

Довготермінові позитивні наслідки: Впровадження Місцевого геопорталу (Ціль 1.2.1) забезпечить прозорий аудит земель та оперативну фіксацію деградованих ділянок, що потребують консервації. Розбудова інфраструктури управління відходами, ліквідація звалищ (згідно з Регіональним планом управління відходами та розпорядженням ОДА № Р-153/0/3-26) та організація роздільного збору ТПВ (Ціль 3.1.1) зупинять деструктивний вплив на ґрунтовий покрив.

Стратегія створює передумови для переходу від виснажливого землекористування до сталого управління земельним фондом із повною ліквідацією джерел забруднення відходами.

6.2.4. Біорізноманіття, флора, фауна та об'єкти ПЗФ

Ризики для біоти пов'язані з фрагментацією дикої природи через суцільне розорювання, застосування агресивних інсектицидів (що веде до загибелі бджіл та комах-запилювачів), а також з пожежами та кліматичними змінами. Під час

реалізації Стратегії особлива увага приділяється захисту природних ландшафтів у басейні річки Кільчень та збереженню існуючих локальних елементів природно-заповідного фонду Дніпровського району.

Синергічні та кумулятивні ефекти: Поєднання монокультурного землеробства та знищення лісосмуг веде до синергічного ефекту — повного зникнення місць гніздування птахів та природних ентомофагів, що згодом викликає спалахи розмноження шкідників.

Довготермінові позитивні наслідки: Стратегія враховує вимоги рішення Дніпропетровської обласної ради № 176-8/VII щодо формування регіональної екомережі. Осі екомережі (балки та долини річок) захищаються від зміни цільового призначення. Інвентаризація та збереження полезахисних лісосмуг відповідно до Постанови КМУ № 650 відновлять «штучні екологічні коридори» для міграції фауни. Юридичне винесення в натуру меж курганів (Ціль 1.2.1) збереже їх як унікальні мікрорезервати для реліктової степової флори (ковила, типчак) серед орних земель.

Реалізація ДДП гарантує збереження природно-заповідного фонду та річкових екосистем громади й забезпечує умови для поступового відновлення біорізноманіття агроландшафтів.

6.3. Культурна спадщина та історико-культурне середовище

На території Чумаківської громади розташовані унікальні об'єкти історико-культурної спадщини — археологічні пам'ятки (кургани). Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини», Стратегія передбачає чітке винесення меж цих об'єктів у натуру та їх відображення на Місцевому геопорталі (Ціль 1.2.1). Оскільки території курганів повністю вилучаються з інтенсивного обробітку та підлягають охороні, вони де-факто виконують роль природних мікрорезерватів. Це дозволяє зберегти залишки реліктової степової флори (ковила, типчак) та створює стабільні зони для гніздування птахів і розмноження диких комах-запилювачів серед суцільних масивів ріллі.

Головним чинником антропогенного тиску на об'єкти культурної спадщини в межах Чумаківської громади є інтенсивне ведення сільського господарства. Основним ризиком є юридичне та фізичне «підорювання» агротехнікою земель історико-культурного призначення, на яких розташовані пам'ятки археології місцевого значення — давні кургани, що знаходяться серед масивів орних земель.

Короткотермінові та середньотермінові ризики впливу: Під час безпосереднього виконання інфраструктурних заходів Стратегії (ремонт доріг, прокладання нових локальних водопроводів у селах Веселе, Вишневе, Виноградне та Новоспаське) існує потенційний ризик випадкового механічного пошкодження залягання культурного шару у разі проведення земляних робіт без попереднього погодження з органами охорони культурної спадщини.

Довготермінові позитивні наслідки реалізації ДДП:

1. Цифровий облік та юридичний захист: Впровадження Місцевого геопорталу (Ціль 1.2.1) передбачає створення окремого цифрового шару з точним нанесенням меж усіх наявних курганів та їхніх нормативних

охоронних зон. Це дозволить ОМС здійснювати безперервний моніторинг землекористування, повністю заблокує можливість надання цих земель у приватну власність чи оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та унеможливить їх руйнацію плугами.

2. Синергічний ефект (Історико-екологічний резерват): Оскільки території курганів відповідно до законодавства повністю вилучаються з інтенсивного агрообробітку, вони починають виконувати унікальну вторинну функцію — локальних мікрорезерватів дикої природи. На схилах курганів, ізольованих від впливу пестицидів та гербіцидів, зберігаються корінні степові фітоценози (реліктові рослини, такі як ковила, типчак, шавлія), а також формуються стійкі екологічні ніші для гніздування птахів та розмноження диких комах-запилувачів, що критично важливо для збереження біологічного різноманіття посеред суцільного монокультурного ландшафту ріллі.

3. Розвиток локальної ідентичності: Захист та благоустрій пам'яток археології створює підґрунтя для реалізації просвітницьких, краєзнавчих та екскурсійних проєктів для учнівської молоді громади, сприяючи збереженню історичної пам'яті та підвищенню туристично-рекреаційного потенціалу Чумаківської ТГ у довгостроковій перспективі.

Реалізація Стратегії розвитку громади забезпечує безумовне дотримання вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини». Через інструменти просторової цифровізації (Геопортал) створюються надійні бар'єри проти руйнування археологічних об'єктів (курганів), трансформуючи їх у захищені зони історичної пам'яті та природні мікроосередки степового біорізноманіття.

6.4. Здоров'я населення та соціальне середовище

Ризики для здоров'я формуються незадовільною якістю питної води (нітрати, сульфати), акустичним навантаженням та загазованістю вздовж інтенсивних автошляхів, ризиком інерційного розвитку медицини через брак кадрів, а також незадовільним психоемоційним станом населення внаслідок воєнних дій.

Кумулятивні та синергічні прояви: Захворювання дихальної та серцево-судової систем носять пролонгований, неспецифічний характер та посилюються через поєднання екологічних чинників і шкідливих звичок (наприклад, паління).

Довготерміновий позитивний ефект:

- Впровадження жорстких вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10 через будівництво систем водоочищення у закладах освіти та селах громади суттєво мінімізує поширення соматичних патологій.
- Створення захисних зелених насаджень уздовж оновлених автошляхів знизить рівень шуму та затримає важкі метали у зонах житлової забудови.
- Модернізація амбулаторій, залучення кадрів та наскрізне впровадження принципів безбар'єрності відповідно до ДБН В.2.2-

40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» (Ціль 2.2.4) створить інклюзивний та безпечний простір для медико-психологічної реабілітації ветеранів, ВПО та маломобільних груп населення.

Очікується пролонговане покращення показників громадського здоров'я завдяки комплексному зниженню екологічних ризиків та підвищенню доступності соціальної інфраструктури.

6.5. Екологічне управління та моніторинг стану довкілля

Впровадження Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року базується на розгортанні дієвої системи місцевого екологічного управління, що поєднує повноваження ОМС (згідно зі ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») та екологічні обов'язки суб'єктів господарювання (ст. 15 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»). Головним завданням управління є превентивний контроль, недопущення транскордонних чи локальних екологічних криз та координація екологічної політики з інвестиційною діяльністю.

На виконання офіційних вимог Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА, Стратегією передбачено створення комплексної системи локального моніторингу, що охоплюватиме такі критичні напрямки:

1. Моніторинг атмосферного повітря: Передбачає координацію з великими агровиробниками та локальними переробними підприємствами щодо регулярного аналізу емісій забруднюючих речовин у зонах санітарного розриву. Окремий акцент робиться на моніторингу періодів та обсягів використання хімічних засобів захисту рослин (пестицидів) під час авіаційного чи наземного обприскування полів.
2. Моніторинг водного середовища: Впроваджується система регулярного відбору та аналізу проб води з річки Кільчень та ключових ставків громади для контролю рівня нітратів, фосфатів та залишків пестицидів, що змиваються з полів. Спільно з ВСП «Дніпровський РВ» ДУ «Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України» забезпечується постійний лабораторний контроль якості питної води у колодязях та свердловинах децентралізованого водопостачання.
3. Моніторинг земельних ресурсів та біоти: Базується на функціоналі Місцевого геопорталу (Ціль 1.2.1). Цифровий інструмент дозволить відстежувати стан полезахисних лісосмуг (упередження незаконних вирубок), контролювати дотримання меж прибережних захисних смуг та фіксувати будь-які спроби нелегального розорювання охоронних зон пам'яток археології (курганів).

Створення системи моніторингу дозволить ОМС приймати управлінські рішення на основі точних цифрових та аналітичних даних, а не припущень.

4. Посилення екологічного контролю стимулюватиме агробізнес до впровадження технологій точного землеробства та сертифікованих систем захисту рослин, що зменшить загальне хімічне навантаження на екосистеми (Ціль 3.2.2).
5. Наявність прозорого екологічного моніторингу підвищить інвестиційну привабливість громади для європейських донорів та фондів, які фінансують виключно екологічно безпечні ("зелені") проекти.

Кумулятивні та синергічні ефекти: Поєднання екологічного моніторингу повітря, води та ґрунтів дає потужний синергічний ефект — громада отримує можливість виявляти приховані загрози (наприклад, накопичення токсинів у ланцюгах "ґрунт — рослина — питна вода — людина") ще до того, як вони призведуть до спалаху захворюваності чи деградації природних біотопів.

Впровадження підсистем екологічного управління та моніторингу в Чумаківській СТГ трансформує природоохоронну діяльність із пасивної форми у проактивну. Використання Місцевого геопорталу та лабораторного контролю забезпечує надійний захист навколишнього середовища й громадського здоров'я та повністю закриває регіональні екологічні вимоги.

Для забезпечення наочності та відповідно до методичних рекомендацій, узагальнену оцінку наслідків реалізації Стратегії Чумаківської ТГ зведено у Таблицю 6.1.

Таблиця 6.1. Матриця взаємозв'язку екологічних компонентів, планованої діяльності та очікуваних ефектів

Компонент довкілля / Сфера	Діяльність / Заходи Стратегії, що чинять вплив	Характер та спрямованість наслідків	Часовий вимір ефекту	Кумулятивні та синергічні прояви
Атмосферне повітря та клімат	Ремонт доріг (Калинове-Іванівка), робота будтехніки; термомодернізація будівель.	•Тимчасовий негативний (емісії пилу та газів від спецтехніки). •Довгостроковий позитивний (зниження споживання палива, декарбонізація сектору).	•Короткотерміновий (на етапі робіт). • Довгостроковий (постійний ефект енергоефективності).	Синергічне зниження регіонального вуглецевого сліду та ліквідація літніх задимлень через заборону спалювання біомаси.
Водні ресурси	Заміна водопровідних мереж (с. Зоря, с. Тарасо-	•Опосередкований позитивний (захист прибережних	Довгостроковий, постійний.	Запобігання евтрофікації малих водойм.

Компонент довілля / Сфера	Діяльність / Заходи Стратегії, що чинять вплив	Характер спрямованість та наслідків	Часовий вимір ефекту	Кумулятивні та синергічні прояви
	Шевченківка).	смуг р. Кільчень).		
Земельні ресурси та ґрунти	Розбудова інфраструктури відходів (Ціль 3.1.1), ліквідація стихійних звалищ, запуск Місцевого геопорталу.	•Прямий позитивний (припинення захаращення ґрунтів, цифровізація аудиту порушених земель).	Середньо-довготерміновий.	Припинення накопичення токсичного фільтрату у підстилаючих породах та підземних водах.
Біорізноманіття та ПЗФ	Інтеграція між екомережі, охорона лісосу, винесення в природу між курганів (Ціль 1.2.1).	•Прямий позитивний (захист збереження степових фітоценозів на курганах від підорювання).	Постійний, пролонгований.	Відновлення трофічних ланцюгів, стабілізація популяцій природних комах-запилювачів та птахів у межах агроландшафту.
Здоров'я населення та безбар'єрність	Покращення якості води (ДСанПіН 2.2.4-171-10), озеленення трас, інклюзивна модернізація об'єктів (ДБН В.2.2-40:2018).	•Прямий позитивний (дотримання гігієнічних вимог до питної води, створення інклюзивного простору).	Довгостроковий (із наявністю часового лагу прояву ефекту).	Синергічне зниження рівня загальної захворюваності (соматичної та інфекційної), повноцінна інтеграція ВПО та ветеранів.
Культурна спадщина та археологія	Відображення між курганів на Місцевому геопорталі (Ціль 1.2.1); проведення інфраструктурних земляних робіт.	•Потенційний короткостроковий ризик (механічне пошкодження шару під час прокладання труб/доріг). •Прямий довгостроковий позитивний (захист від підорювання, консервація об'єктів).	•Короткотерміновий (на етапі будівництва). •Постійний, пролонгований (захист пам'яток).	Синергічний ефект: Кургани діють як екологічні мікрорезервати для збереження степової флори та фауни серед масивів орних земель.
Екологічне	Розгортання	Прямий	Постійний,	Синергічний

Компонент довкілля Сфера	Діяльність Заходи Стратегії, що чинять вплив	Характер спрямованість наслідків	Часовий ефекту вимір	Кумулятивні та синергічні прояви
управління та моніторинг	постів контролю повітря/води; цифрова фіксація порушень екомережі через Геопортал.	позитивний (забезпечення оперативного реагування на забруднення, стимулювання еко- агротехнологій).	пролонгований (на усій території ТГ).	ефект: Запобігання кумулятивному накопиченню токсичних речовин у ланках "довкілля — людина", мінімізація ризиків для бджільництва.

Комплексний аналіз прогнозованих наслідків реалізації Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року дозволяє сформулювати такі підсумкові висновки:

1. Стратегія має виражений пролонгований позитивний екологічний та санітарно-епідеміологічний характер. Можливі негативні впливи (емісії пилу, акустичне навантаження) є виключно короткотерміновими та локальними, оскільки виникатимуть лише на етапі проведення будівельно-ремонтних робіт і повністю нівелюватимуться стандартними інженерно-технічними заходами.
2. Проєктні рішення забезпечують пряме усунення критичних викликів громади через ліквідацію стихійних звалищ та запуск локальних водопроводів. Це гарантує дотримання вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10 та суттєве зниження ризиків для здоров'я населення.
3. Завдяки розгортанню Місцевого геопорталу громада впроваджує проактивне екологічне управління. Цифровізація дозволяє надійно захистити прибережні смуги р. Кільчень, межі регіональної екомережі, полезахисні лісосмуги, а також пам'ятки археології (кургани), які додатково трансформуються у природні степові мікрорезервати.
4. Наскрізна інтеграція норм ДБН В.2.2-40:2018 у поєднанні з розвитком захисного екологічного моніторингу та озелененням транспортних коридорів забезпечує формування безпечного, безбар'єрного та психоемоційно комфортного середовища для всіх категорій мешканців, включаючи ветеранів війни та ВПО.

Стратегія Чумаківської ТГ є екологічно збалансованим документом державного планування. Її впровадження не призведе до системного погіршення стану довкілля, а навпаки — запустить ланцюг позитивних кумулятивних і синергічних ефектів, спрямованих на сталий розвиток громади та захист здоров'я її населення.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДДП

Розробка та інтеграція заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків є обов'язковим і критично важливим складником процесу стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року. Будь-яка планована діяльність чи інфраструктурний проєкт, спрямовані на економічне зростання громади, потенційно несуть певні ризики для компонентів довкілля, якщо вони реалізуються без належного контролю.

Головне завдання цього розділу — сформувати чітку та послідовну систему управлінських, інженерно-технічних та екологічних рішень, які дозволять повністю нейтралізувати короткострокові негативні ефекти будівельно-ремонтного періоду та звести до мінімуму антропогенний пресинг на атмосферу, водні об'єкти, ґрунти, біорізноманіття й об'єкти культурної спадщини. Наведений комплекс заходів базується на безумовному пріоритеті екологічної безпеки мешканців громади й розроблений із детальним урахуванням вимог чинного законодавства та офіційних рекомендацій органів виконавчої влади.

7.1. Сутність та класифікація екологічних заходів

З метою забезпечення екологічної безпеки та збалансованого розвитку Чумаківської ТГ під час реалізації Стратегії, передбачено комплекс інженерно-технічних, організаційних та технологічних заходів. Відповідно до методології стратегічної екологічної оцінки, ці заходи диференціюються за своїм функціональним призначенням:

- **Заходи із запобігання (превентивні):** Спрямовані на повне виключення виникнення екологічного ризику на етапі планування. Сюди належить чітке нанесення меж водоохоронних зон р. Кільчень та археологічних пам'яток (курганів) на Місцевому геопорталі, що робить неможливим їх законне розорювання чи виділення під забудову.
- **Заходи із зменшення:** Орієнтовані на зниження інтенсивності, масштабу або тривалості впливу, якщо його неможливо уникнути повністю. Наприклад, використання сертифікованої, технічно справної будівельної техніки під час капітального ремонту доріг чи модернізації водогонів для зниження викидів у повітря та рівня шуму.
- **Заходи із пом'якшення:** Застосовуються для компенсації чи мінімізації наслідків, які вже проявилися. До цієї категорії належить рекультивация та відновлення родючого шару ґрунту після завершення розриття траншей під час прокладання трубопроводів .

7.2. Комплекс заходів за складовими довкілля та сферами громадського здоров'я

Для забезпечення наочності та системності екологічного планування, конкретні заходи щодо запобігання, зменшення та пом'якшення впливів

структуровано за відповідними природними та соціальними компонентами у формі узагальнюючої таблиці 7.1.

Таблиця 7.1. Матриця екологічних та санітарно-гігієнічних заходів мінімізації негативного впливу

Складова довкілля / Компонент	Джерело впливу / Ризик	Заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	Відповідальні за виконання / Моніторинг
Атмосферне повітря	Викиди забруднюючих речовин і пилу від спецтехніки під час ремонту доріг (напр., Калинове — Іванівка) та об'єктів інфраструктури.	• Суворий контроль за використанням палива та технічним станом будівельних машин (наявність сертифікатів відповідності). • Пилопригнічення (зволоження) технологічних ділянок доріг у суху та вітряну погоду в межах житлової забудови. • Заборона спалювання залишків рослинності та будівельного сміття.	Підрядні організації, комунальне підприємство та виконком Сільської ради.
Водні ресурси (Поверхневі та підземні води)	Ризик замулення русла р. Кільчень; загроза забруднення підземних горизонтів стічними водами чи поверхневим	• Інвентаризація, винесення в натуру та висадження деревно-чагарникової рослинності у прибережних	Виконком Чумаківської сільської ради, комунальне підприємство, ВСП «Дніпровський

Складова довкілля / Компонент	Джерело впливу / Ризик	Заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	Відповідальні за виконання / Моніторинг
	стоком.	захисних смугах р. Кільчень та ставків. • Проведення санітарно-технічного благоустрою громадських колодязів та свердловин спільного користування. • Обов'язкове узгодження трас прокладання нових локальних водопроводів у селах з метою уникнення перетину з джерелами потенційного забруднення.	РВ» МОЗ.
Земельні ресурси та ґрунти	Механічне руйнування ґрунтового покриву при траншейних роботах; ризик забруднення фільтратом від ТПВ.	• Обов'язкове зняття, складування та подальша рекультивація (повернення) родючого шару ґрунту при розритті траншей під комунікації.	Комунальне підприємство, виконком сільської ради, екологічна інспекція.

Складова довкілля / Компонент	Джерело впливу / Ризик	Заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	Відповідальні за виконання / Моніторинг
		• Повна ліквідація стихійних сміттєзвалищ відповідно до вимог Регіонального плану управління відходами (розпорядження ОДА № Р-153/0/3-26). • Впровадження системи роздільного збирання ТПВ серед населення.	
Біорізноманіття, флора та фауна	Фрагментація природних біотопів через інтенсивне агровиробництво, ризик незаконного знищення захисних насаджень.	• Збереження та дотримання особливого режиму використання земель екомережі Дніпропетровської області (рішення облради № 176-8/VII). • Проведення повної інвентаризації та забезпечення охорони полезахисних лісосмуг на землях с/г призначення згідно з Постановою	Виконком Чумаківської сільської ради, агровиробники-орендарі лісосмуг.

Складова довкілля / Компонент	Джерело впливу / Ризик	Заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	Відповідальні за виконання / Моніторинг
		КМУ № 650. • Своєчасне оновлення та догляд за зеленими насадженнями у населених пунктах.	
Культурна спадщина	Ризик механічного пошкодження або «підорювання» охоронних зон курганів під час с/г робіт або будівництва мереж.	• Чітке просторове відображення меж курганів місцевого значення та їхніх охоронних зон на Місцевому геопорталі (Ціль 1.2.1). • Обов'язкове попереднє шурфування та археологічне обстеження ділянок у разі проведення масштабних земляних робіт поблизу зон пам'яток.	Виконком сільської ради, органи охорони культурної спадщини ОДА.
Здоров'я населення та інклюзія	Акустичний дискомфорт (шум від техніки); ризик недотримання норм доступності соціальних послуг.	• Обмеження часу проведення галасливих будівельних робіт у нічний та ранковий час поблизу житлових масивів.	Виконком сільської ради, підрядні будівельні організації.

Складова довкілля / Компонент	Джерело впливу / Ризик	Заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків	Відповідальні за виконання / Моніторинг
		• Впровадження обов'язкових вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» при модернізації амбулаторій, шкіл та ЦНАПу. • Створення зелених шумозахисних екранів (смуг насаджень) уздовж магістральних автошляхів із високим трафіком.	

Передбачений Стратегією комплекс превентивних та інженерно-технічних заходів є цілком достатнім для повної нейтралізації короткострокових негативних впливів та мінімізації будь-яких техногенних ризиків. Завдяки інтеграції екологічних вимог Департаменту екології ОДА та Держпродспоживслужби в тіло ДДП (зокрема через інструменти інвентаризації лісосмуг, впровадження Місцевого геопорталу та локальних водопроводів), Чумаківська ТГ отримує надійний алгоритм дій, який гарантує, що жоден інфраструктурний проект не завдасть шкоди екосистемі громади чи здоров'ю її мешканців.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

Відповідно до ст. 11 та ч. 6 ст. 13 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», обов'язковим елементом розробки документів державного планування (ДДП) є визначення, опис та оцінка виправданих альтернатив підходів до розвитку території. Розгляд альтернатив дозволяє ОМС Чумаківської ТГ збалансувати економічні та соціальні потреби громади з вимогами екологічної безпеки та охорони здоров'я населення.

Метою цього розділу є порівняльний аналіз трьох сценаріїв життєдіяльності громади для обґрунтування екологічної та управлінської доцільності затвердження саме обраної траєкторії розвитку.

8.1. Опис та аналіз варіантів виправданих альтернатив

Згідно із Заявою про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, для Чумаківської ТГ було визначено та проаналізовано три базові сценарії:

Альтернатива 1. «Нульовий сценарій» (Сценарій відмови від планованої діяльності)

Дана альтернатива передбачає повну відмову від затвердження нової редакції Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року та відповідного Плану заходів з її реалізації. За цього сценарію життєдіяльність та господарський комплекс громади функціонуватимуть у режимі інерційного розвитку на основі застарілих підходів, без залучення цільових внутрішніх та зовнішніх інвестицій у модернізацію критичної інфраструктури, цифровізацію та охорону довкілля.

Прогноз динаміки стану довкілля та здоров'я населення за «Нульового сценарію»:

- Забезпечення населення питною водою та стан водних об'єктів: У разі відмови від реалізації Стратегії, у населених пунктах не будуть побудовані локальні водопроводи. Населення сіл залишатиметься повністю залежним від децентралізованих джерел (приватних та громадських колодязів, каптажів), які через інтенсивне агровиробництво мають стійку тенденцію до забруднення нітратами, фосфатами та сульфатами. Брак фінансування унеможливить облік та належний санітарно-технічний благоустрій громадських свердловин. Окрім того, через відсутність заходів із контролю та очищення поверхневого стоку, продовжиться прогресуюче замулення, обміління та антропогенна евтрофікація (цвітіння) головної водної артерії громади — річки Кільчень.
- Відмова від інтеграції вимог Регіонального плану управління відходами (розпорядження голови ОДА № Р-153/0/3-26) призведе до консервації поточної незадовільної ситуації. Без системного вивезення ТПВ комунальними службами та без впровадження роздільного збору сміття, наявні стихійні звалища на території громади продовжать розростатися. Це створює постійну загрозу інфільтрації токсичного фільтрату в підземні водоносні горизонти, деградації та хімічного отруєння прилеглих земельних ресурсів.

- Без нормативного та практичного закріплення вимог рішення Дніпропетровської обласної ради № 176-8/VII щодо формування екомережі, природні ландшафти громади залишаться беззахисними перед аграрним пресингом. Полезахисні лісосмуги, через відсутність інвентаризації за Постановою КМУ № 650, піддаватимуться латентному самовільному вирубуванню та всиханню. Це неминуче прискорить вітрову ерозію ґрунтів, руйнацію природних екологічних коридорів та призведе до критичного зниження популяцій диких комах-запилювачів і птахів.
- У разі невпровадження Місцевого геопорталу (Ціль 1.2.1), межі археологічних пам'яток місцевого значення — давніх курганів — залишаться невідображеними у відкритих цифрових просторових реєстрах ОМС. Це збереже високий ризик їхнього поступового фізичного руйнування («підорювання») важкою сільськогосподарською технікою під час щорічної обробки полів приватними орендарями.
- Інерційний сценарій унеможливить адаптацію соціального простору громади до сучасних вимог безпеки та інклюзивності (ДБН В.2.2-40:2018). Відсутність капітального ремонту доріг, незадовільна якість води та відсутність базового благоустрою стимулюватимуть подальший відтік працездатного населення та молоді до міста Дніпро, що призведе до загострення демографічної кризи у громаді.

«Нульовий сценарій» є абсолютно неприйнятним для Чумаківської ТГ. Він консервує наявні екологічні ризики, унеможлиблює вирішення санітарно-гігієнічних проблем із водою та ТПВ і веде до довгострокового кумулятивного погіршення здоров'я населення та зниження життєздатності громади в цілому.

Альтернатива 2. Техногенно-інтенсивний сценарій розвитку.

Цей сценарій передбачає одновекторний фокус управління, спрямований виключно на форсоване нарощування промислових, переробних та аграрних потужностей громади, максимальне розширення площ орних земель та агресивне залучення інвестицій у виробничий сектор. Водночас за цього сценарію ігнорується необхідність інтеграції жорстких екологічних обмежень, повністю відкидається впровадження цифрових інструментів просторового контролю (Місцевого геопорталу) та відмовляються від розгортання локальних систем моніторингу компонентів довкілля.

Прогноз динаміки стану довкілля та здоров'я населення за «Техногенно-інтенсивного сценарію»:

- Гонитва за максимальними врожайми в агросекторі неминуче призведе до збільшення обсягів та агресивності застосування хімічних засобів захисту рослин (пестицидів) та мінеральних добрив. Відсутність водоохоронного цифрового контролю та локального моніторингу річкових басейнів відкриває шлях до тотального недотримання меж прибережних захисних смуг, що зумовить масовий поверхневий змив хімікатів та азотно-фосфорних сполук у річку Кільчень та місцеві ставки. Наслідком стане катастрофічна евтрофікація водойм, масовий замор риби та забруднення

підземних водоносних горизонтів токсичними сполуками. Це створить критичну загрозу для децентралізованого питного водопостачання в селах, оскільки приватні колодязі та свердловини стануть непридатними для використання через понаднормативний вміст токсикантів.

- Збільшення кількості важкої сільськогосподарської техніки, інтенсифікація вантажних перевезень автошляхами громади (зокрема напрямками Калинове — Іванівка) та розвиток переробних виробництв без екологічної модернізації викличуть різке зростання емісії діоксиду азоту, оксиду вуглецю, сірчистого ангідриду та дрібнодисперсного пилу (PM2.5, PM10). Без створення локальних екологічних автоматизованих систем інформування населення, мешканці громади (особливо вразливі групи: діти, особи похилого віку, ВПО з хронічними хворобами) піддаватимуться постійному токсикологічному пресингу, що призведе до спалаху респіраторних, алергічних та кардіоваскулярних захворювань.
- Прагнення максимізувати посівні площі за рахунок розпарювання схилів та балок викличе катастрофічне прискорення процесів водної та вітрової ерозії, дегуміфікації (втрати родючості) та засолення ґрунтів. Паралельно, розширення виробничої діяльності без жорсткого впровадження вимог Закону України «Про управління відходами» спровокує лавиноподібне накопичення промислових та небезпечних відходів. Замість рекультивації існуючих стихійних сміттєзвалищ виникнуть нові осередки нелегального захоронення відходів виробництва, що заблокує виконання показників Регіонального плану управління відходами Дніпропетровської області.
- Максимальне залучення земель в інтенсивний обіг без урахування меж екомережі області (рішення облради № 176-8/VII) призведе до повної ліквідації природних екологічних коридорів та знищення природної рослинності. Безконтрольне та масове застосування високотоксичних інсектицидів агрохолдингами за відсутності систем моніторингу та оповіщення викличе кумулятивний ефект — масову загибель бджіл та диких комах-запилювачів, руйнуючи галузь бджільництва у громаді. Неконтрольоване розширення ріллі та відсутність цифрового обліку на Геопорталі створює пряму загрозу повного фізичного знищення («підорювання») унікальних пам'яток археології — давніх курганів, які будуть остаточно втрачені для культурної спадщини.
- Сценарій стимулюватиме зростання прибутків бізнесу в короткостроковій перспективі, проте в середньо- та довгостроковому вимірі створить кризу життєдіяльності. Ігнорування стандартів безбар'єрності (ДБН В.2.2-40:2018) під час швидкої промислової розбудови призведе до соціальної ізоляції ветеранів війни, осіб з інвалідністю та маломобільних громадян. Постійний технологічний шум, вібрація від великовагового транспорту та деградація рекреаційних зон зроблять територію ТГ непривабливою для життя.

Техногенно-інтенсивний сценарій є хибним, екологічно небезпечним та деструктивним для Чумаківської ТГ. Він забезпечує тимчасові фінансові показники ціною безповоротної деградації природних екосистем, руйнування

історико-культурного надбання та створення критичних, довгострокових загроз для здоров'я і безпеки життєдіяльності населення.

Альтернатива 3. Інтегрований екологічно збалансований сценарій (ОБРАНИЙ).

Даний сценарій передбачає офіційне затвердження та системну реалізацію нової редакції Стратегії розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року та відповідного Плану заходів. Його філософія базується на принципах сталого розвитку, коли нарощування економічного, аграрного та інвестиційного потенціалу громади відбувається не ціною виснаження природи, а синхронно з розгортанням цифрових систем просторового планування, масштабною екологічною модернізацією житлово-комунального господарства та побудовою дієвої системи локального моніторингу довкілля.

Прогноз динаміки стану довкілля та здоров'я населення за «Обраного сценарію»:

- Цей сценарій забезпечує пряме виконання вимог охорони громадського здоров'я та нормативів ДСанПіН 2.2.4-171-10. Завдяки будівництву та запуску сучасних локальних водопроводів у селах, мешканці громади будуть повністю забезпечені питною водою гарантованої якості, що ліквідує ризики інтоксикацій та шлунково-кишкових захворювань, викликаних використанням брудних колодязів. Одночасно чітке винесення в натуру меж водоохоронних зон зупинять антропогенне замулення та хімічне забруднення річки Кільчень, стабілізуючи стан поверхневих екосистем.
- Реалізація Стратегії дозволить громаді повністю інтегруватися в Регіональний план управління відходами Дніпропетровської області (розпорядження ОДА № Р-153/0/3-26). Сценарій передбачає повну ліквідацію наявних стихійних сміттєзвалищ із подальшою рекультивацією земель, запуск планового централізованого збирання ТПВ комунальним підприємством та поетапне впровадження роздільного сортування сміття серед населення. Це зупинить потрапляння токсичного фільтрату в підземні води та захистить земельні ресурси громади від деградації.
- Ключовим інноваційним інструментом ОМС стає Місцевий геопортал (Ціль 1.2.1). Внесення до цифрового кадастру точних меж пам'яток археології місцевого значення — давніх курганів — та їхніх охоронних зон юридично й фізично унеможливить їхнє «підорювання» агротехнікою. Крім того, території курганів почнуть виконувати унікальну функцію природних мікрорезерватів для реліктової степової флори (ковила, типчак) та ентомофагів серед монокультурних ландшафтів ріллі.
- Сценарій гарантує практичне виконання рішення Дніпропетровської обласної ради № 176-8/VII щодо формування регіональної екомережі. Долини річок та балки отримують статус недоторканих екологічних

осей. Відповідно до Постанови КМУ № 650, буде проведено повну інвентаризацію полезахисних лісосмуг із передачею їх на баланс громади чи в офіційну оренду із зобов'язанням догляду. Це відновить штучні міграційні коридори для фауни, зупинить вітрову ерозію полів і мінімізує ризики пилових бур.

- Будівельно-ремонтні роботи (капітальний ремонт доріг Калинове — Іванівка, термомодернізація будівель) матимуть лише тимчасовий локальний вплив, який повністю нівелюється жорсткими екологічними регламентами для підрядників. Обов'язкова інтеграція стандартів ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» гарантує створення безбар'єрного та безпечного середовища для ветеранів війни, ВПО та маломобільних груп. Наявність прозорої системи екологічного моніторингу та цифровізації на базі Геопорталу автоматично підвищить інвестиційну привабливість Чумаківської ТГ для європейських грантів та «зелених» інвестицій.

Інтегрований екологічно збалансований сценарій є єдиним виправданим, оптимальним та прогресивним шляхом розвитку Чумаківської ТГ. Він дозволяє повністю синхронізувати економічні інтереси територіальної громади з високими стандартами екологічної безпеки, захисту культурної спадщини та довгострокового збереження здоров'я і благополуччя її населення.

Для забезпечення прозорості оцінки проведено компаративний аналіз визначених сценаріїв за ключовими екологічними та соціальними критеріями.

Таблиця 8.1. Матриця порівняльного аналізу виправданих альтернатив розвитку Чумаківської СТГ

Критерій порівняння	Альтернатива 1 («Нульовий сценарій»)	Альтернатива 2 (Техногенно-інтенсивний розвиток)	Альтернатива 3 (Екологічно збалансований — ОБРАНИЙ)
Атмосферне повітря та клімат	Збереження фонових рівнів забруднення без позитивної динаміки.	Ризик неконтрольованого зростання емісій пилу та шкідливих речовин від підприємств та транспорту.	Тимчасовий незначний будівельний вплив, який компенсується довгостроковим пило- та шумопригніченням через озеленення вулиць.
Стан водних ресурсів	Поступове погіршення стану р. Кільчень через замулення та змив нітратів;	Критичне зростання хімічного навантаження на підземні горизонти та р. Кільчень за	Прямий довгостроковий позитивний ефект: забезпечення населення водою

Критерій порівняння	Альтернатива 1 («Нульовий сценарій»)	Альтернатива 2 (Техногенно-інтенсивний розвиток)	Альтернатива 3 (Екологічно збалансований — ОБРАНИЙ)
	збереження незадовільної якості питної води.	рахунок інтенсивного використання отрутохімікатів.	належної якості через будівництво локальних водопроводів.
Земельні ресурси та відходи	Подальше накопичення побутових відходів на існуючих стихійних сміттєзвалищах громади.	Максимальне залучення земель в обіг, ризики незаконного розорювання прибережних смуг та деградації ґрунтів.	Системне очищення території від ТПВ згідно з Регіональним планом управління відходами, захист ґрунтів від вірогідної ерозії.
Біорізноманіття та кургани	Повільна деградація лісосмуг через відсутність належного обліку; ризик латентного «підорювання» курганів.	Суцільна фрагментація екомережі, знищення природних ентомофагів, високі ризики фізичного пошкодження курганів.	Максимальний захист: інтеграція екомережі та пам'яток археології у Місцевий геопортал, інвентаризація лісосмуг за Постановою КМУ № 650.
Соціальний чинник та демографія	Посилення міграційного відтоку молоді через застій у сферах благоустрою та соціальних послуг.	Короткострокове збільшення робочих місць, яке перекривається довгостроковим зростанням захворюваності через незадовільну екологію.	Покращення соціального благополуччя, забезпечення інклюзивності середовища (ДБН В.2.2-40:2018) та створення стійких умов безпеки.

8.3. Спосіб, у який проводилася СЕО, та методологічні обмеження

На виконання статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» для визначення обсягу досліджень, методів екологічної оцінки, рівня деталізації інформації, що має бути включена до Звіту про стратегічну екологічну оцінку, було підготовлено Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року (нова редакція) та Плану заходів з її реалізації на 2026-2027 роки.

Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (далі – Заява про визначення обсягу СЕО) була оприлюднена шляхом розміщення на офіційному вебсайті Чумаківської територіальної громади (<https://chumaki.otg.dp.gov.ua/>) та внесена до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки (реєстраційний номер справи № 05-05-25760-26) з метою одержання зауважень і пропозицій громадськості, а також для проведення консультацій з органами виконавчої влади.

За результатом розгляду Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки Стратегії та Плану заходів отримано лист від: Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної державної адміністрації № 37/0/502-26 від 01.05.2026 р. Інформація, викладена в листі, взята до уваги під час формування Звіту про стратегічну екологічну оцінку Стратегії та Плану заходів.

Зокрема, під час розробки Стратегії та Плану заходів враховано ключові території регіональної екомережі Дніпропетровської області в межах Чумаківської сільської територіальної громади.

Чумаківська сільська рада під час реалізації завдань Стратегії та Плану заходів буде неухильно дотримуватися норм законодавства у сфері охорони довкілля та враховуватиме наслідки, що потенційно можуть вплинути на стан довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Стратегічна екологічна оцінка проєкту нової редакції Стратегії та Плану заходів здійснювалася робочою групою з розроблення змін до Стратегії із залученням профільних спеціалістів.

Використані методи аналізу:

- **Метод матричного аналізу** (співставлення стратегічних цілей із компонентами довкілля) виступив базовим інтеграційним інструментом під час проведення СЕО Чумаківської ТГ. Його сутність полягає у системному, покроковому накладанні кожної стратегічної цілі, операційного завдання та інфраструктурного проєкту Стратегії на конкретні компоненти навколишнього природного середовища та сфери громадського здоров'я.

Алгоритм застосування методу у процесі СЕО громади:

1. За допомогою побудови логічних матриць «Діяльність — Вплив» було детально досліджено характер взаємодії між планованими заходами та екологічними реципієнтами.

2. У межах матричного аналізу кожен потенційний вплив було типізовано за уніфікованими критеріями СЕО:
 - *За спрямованістю*: позитивні (+), негативні (-), нейтральні (0);
 - *За тривалістю*: короткострокові (етап будівництва), середньострокові, довгострокові (етап постійної експлуатації);
 - *За характером прояву*: прямі, опосередковані, кумулятивні та синергічні.
3. Матричний метод дозволив наочно довести, що заходи Стратегії не просто ізольовано впливають на довкілля, а запускають позитивні ланцюгові реакції. Наприклад:
 - Ціль 1.2.1 при матричному зіставленні продемонструвала прямий позитивний зв'язок із компонентом «*Культурна спадщина*» та «*Біорізноманіття*», оскільки цифрове кодування меж курганів автоматично трансформує їх в екологічні мікрорезервати степової флори, захищені від підорювання.
 - Ціль 3.2.2 через матрицю взаємодії показала синергічний ефект у ланці «*Моніторинг пестицидів — Безпека бджільництва — Громадське здоров'я*», упереджуючи ризики отруєння населення через децентралізовані джерела водопостачання сіл.

Застосування матричного аналізу дозволило уникнути суб'єктивності в оцінках, забезпечило логічну строгість висновків Звіту про СЕО, а також допомогло чітко локалізувати ті інфраструктурні заходи, які потребували розробки додаткових пом'якшувальних екологічних вимог (описаних у Розділі 7).

- **Компаративний (порівняльний) аналіз** виступив головним оціночним інструментом для зіставлення відносних переваг, ризиків та довгострокових наслідків кожного з трьох визначених сценаріїв розвитку Чумаківської ТГ до 2027 року. Застосування цього методу дозволило ОМС вийти за межі суто фінансово-економічних розрахунків і збалансувати майбутнє громади з позицій екологічної ємності території та публічного здоров'я.

Методологічна рамка та критерії порівняння: Порівняльний аналіз базувався на принципі «паритетності екологічних та економічних цілей». Зіставлення Альтернативи 1 («нульової»), Альтернативи 2 (техногенної) та Альтернативи 3 (збалансованої) здійснювалося за уніфікованою системою індикаторів:

1. Екологічна стійкість: здатність сценарію забезпечити захист басейну річки Кільчень, зберегти родючість ґрунтів і зупинити накопичення ТПВ.
2. Медико-санітарний критерій: рівень мінімізації токсикологічних та респіраторних ризиків для мешканців через покращення якості питної води (ДСанПіН 2.2.4-171-10) та атмосферного повітря.
3. Просторовий та збережувальний потенціал: можливість юридичного й цифрового захисту полезахисних лісосмуг (Постанова КМУ № 650) та археологічної спадщини (курганів).

4. Соціально-інклюзивний ефект: рівень безпеки життєдіяльності та безбар'єрності середовища для ветеранів, ВПО та маломобільних груп населення (ДБН В.2.2-40:2018).

Аналітичні переваги компаративного підходу в СЕО:

- Компаративний аналіз наочно продемонстрував, що «нульовий сценарій» є формою прихованого погіршення екологічної ситуації, оскільки консервація проблем із водозабезпеченням у селах лавиноподібно збільшує ризики захворюваності.
- Порівняння з техногенно-інтенсивним сценарієм (Альтернатива 2) дозволило довести, що швидкі прибутки від суцільного розорювання земель та хімізації агросектору повністю перекреслюються довгостроковими збитками від знищення бджільництва, водної ерозії, деградації річки Кільчень та незворотної руйнації курганів.
- Метод підтвердив, що лише Альтернатива 3 забезпечує інтегрований розвиток, де економіка підтримується цифровими системами управління (Місцевий геопортал) та превентивним локальним моніторингом довкілля.

Інструменти компаративного аналізу дозволили сформувати залізобетонну, логічно несуперечливу систему доказів для Департаменту екології та природних ресурсів ОДА. Метод трансформувал порівняння сценаріїв із простого формального переліку в глибоке стратегічне обґрунтування вибору моделі розвитку громади.

- **Метод причинно-наслідкового моделювання кумулятивних та синергічних ефектів** застосовувався у процесі СЕО для виявлення прихованих, опосередкованих та вторинних змін у довкіллі, які виникають не одразу, а формуються внаслідок накладання чи взаємодії кількох факторів. Оскільки екологічні системи Чумаківської ТГ функціонують як єдиний взаємопов'язаний організм, цей метод дозволив оцінити два найскладніші типи екологічних проявів:

1. Кумулятивні ефекти (накопичувальні): Виникають тоді, коли поодинокі, незначні самі по собі впливи повторюються у просторі чи часі й акумулюються у критичну екологічну загрозу.
2. Синергічні ефекти (посилючі): Проявляються, коли комбінована дія кількох чинників дає сумарно значно більший (або якісно інший) негативний чи позитивний результат, ніж сума цих факторів окремо.

Завдяки моделюванню кумулятивних та синергічних ефектів, СЕО Чумаківської СТГ змогла обґрунтувати необхідність розгортання не просто окремих природоохоронних заходів, а єдиної інтегрованої системи екологічного управління та локального моніторингу, що було підтримано Департаментом екології ОДА. Метод дозволив ОМС діяти на випередження, блокуючи системні екологічні загрози ще на етапі планування інвестиційної діяльності.

- **Метод експертних оцінок та припущень**, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-

експертів, викладених у публічних звітах та аналітичних матеріалах, а також метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових показників в розрізі компонентів довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану довкілля були використані статистичні дані Державної служби статистики України та офіційні дані органів виконавчої влади, на які покладено функції і завдання спостереження та інформаційного забезпечення державної системи моніторингу довкілля (Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, Державна гідрометеорологічна служба, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство розвитку громад та територій України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, а також Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Окрім того, були проаналізовані доступні дані експертних звітів та аналітичних матеріалів щодо оцінки впливу наслідків повномасштабної збройної агресії РФ проти України на стан довкілля та здоров'я населення.

8.4. Об'єктивні труднощі та проблеми, що виникли під час проведення СЕО:

Особливе значення для аналізу та визначення перспектив просторового розвитку відіграють геопросторові дані, тобто дані з чіткою географічною прив'язкою. Проте частина таких даних є застарілими та зберігаються у паперовому форматі, що унеможлиблює їх застосування для виконання глибокого поточного аналізу та прогнозування розвитку територій. Це стосується як інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, так і структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони та округи санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо). Також доступ до частини даних під час воєнного стану є обмеженим (наприклад, інформація Держгеокадастру, дані Державної служби статистики України і т. п.), що теж унеможлиблює їх застосування для аналізу поточної ситуації та прогнозування ймовірних тенденцій розвитку. Вагомим

ускладненням щодо збору необхідних для аналізу показників є відсутність в Україні сформованої системи муніципальної статистики.

У зв'язку з дією правового режиму воєнного стану в Україні, доступ до детальних картографічних матеріалів, Державного земельного кадастру та точних просторових даних екомережі був частково обмежений або закритий. Це ускладнило первинну просторову верифікацію ліній перетину планованих мереж комунікацій із охоронними зонами.

Було зафіксовано дефіцит поквартальних або специфічних моніторингових даних щодо точного обсягу утворення та морфологічного складу ТПВ безпосередньо у розрізі окремих віддалених населених пунктів громади, а також відсутність постійно діючих постів контролю атмосферного повітря в межах СТГ.

Зазначені обмеження були успішно компенсовані шляхом використання офіційних аналітичних довідок та листів Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА, даних ДУ «Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України» та застосування методів аналогії за схожими сільськими територіями Дніпровського району.

На основі проведеного порівняльного аналізу встановлено, що Альтернатива 3 (Інтегрований екологічно збалансований сценарій) є єдино виправданою та оптимальною траєкторією розвитку Чумаківської СТГ. На відміну від «нульового сценарію», що консервує існуючі проблеми водопостачання та поводження з відходами, та «техногенного варіанта», який створює критичні загрози для біоти р. Кільчень і збереження курганів, обраний сценарій дозволяє досягти стабільного соціально-економічного зростання при мінімальному екологічному навантаженні та максимальному захисті здоров'я мешканців.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДДП ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Організація та проведення моніторингу наслідків виконання Стратегії розвитку Чумаківської СТГ до 2027 року та Плану заходів із її реалізації є обов'язковим інструментом зворотного зв'язку, що регламентується статтею 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Практичне впровадження системи спостережень, збір даних та підготовка звітів здійснюються у суворій відповідності до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

Головною метою моніторингу є своєчасне виявлення непередбачених негативних наслідків реалізації ДДП, оцінка ступеня прогнозованих екологічних ефектів, перевірка ефективності вжитих пом'якшувальних заходів (визначених у Розділі 7), а також забезпечення ОМС та громадськості актуальною інформацією для оперативного коригування управлінських рішень.

Моніторинг базується на принципах комплексності, безперервності та відкритості просторових і статистичних даних.

9.1. Порядок, строки та показники здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії

Відповідно до вимог пункту 5 Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272), для відстеження екологічних наслідків реалізації Стратегії Чумаківської громади встановлюється такий порядок та індикатори моніторингу:

- Збір даних та аналіз показників здійснюється щороку протягом усього строку дії Стратегії (до 2027 року).
- Результати моніторингу оформлюються у вигляді Звіту про результати моніторингу, який складається один раз на три роки (або у строки, визначені законодавством для перегляду ПДП) та оприлюднюється на офіційному вебсайті Чумаківської сільської ради.
- Відповідальним за організацію моніторингу є Виконавчий комітет Чумаківської сільської ради із залученням (за згодою) територіальних органів Держпродспоживслужби, Держгеокадастру, Державної екологічної інспекції та ДСНС.

9.1.Таблиця показників (індикаторів) моніторингу довкілля та здоров'я населення

Складова довкілля / фактор	Показники (індикатори) моніторингу	Джерело отримання даних
Атмосферне повітря	• Кількість скарг населення на забруднення повітря або пил. • Рівень озеленення вулично-дорожньої мережі в межах сіл.	Чумаківська сільська рада, Держпродспоживслужб а
Водні ресурси	• Частка населення, забезпечена якісним централізованим водопостачанням (%). • Відповідність проб питної води санітарно-хімічним та мікробіологічним нормам.	ЖКП «Комунальник», Держпродспоживслужб а
Управління відходами	• Обсяг утворених та вивезених твердих побутових відходів (куб.м/рік). • Кількість ліквідованих стихійних сміттєзвалищ на території громади (од.).	ЖКП «Комунальник», Виконком сільської ради

Складова довкілля / фактор	Показники (індикатори) моніторингу	Джерело отримання даних
	Кількість майданчиків, охоплених роздільним збором сміття.	
Земельні ресурси та охорона природи	- Площа відновлених/новостворених полезахисних лісосмуг (га). - Кількість виявлених та припинених фактів порушення охоронних зон навколо курганів та річки Кільчень.	Земельний відділ виконкому, Держгеокадастр
Енергоефективність	Кількість комунальних будівель (шкіл, садочків, ФАПів), що пройшли комплексну термомодернізацію.	ЖКП «Комунальник», Виконком сільської ради
Здоров'я населення	- Динаміка захворюваності населення громади на хвороби органів дихання, травлення та інфекційні хвороби, пов'язані з якістю питної води. - Частка дітей у закладах освіти, охоплених	Чумаківська амбулаторія, Держпродспоживслужба

Складова довкілля / фактор	Показники (індикатори) моніторингу	Джерело отримання даних
	сертифікованим безпечним харчуванням.	

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії та Плану заходів вказує на те, що його реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття, здоров'я населення, збереження об'єктів природно заповідного фонду, а також об'єктів культурної спадщини.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації цілей, передбачених в ньому, можуть бути виявлені впливи на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, які мають прямі наслідки на стан довкілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання Стратегії та Плану заходів для довкілля, в т. ч. здоров'я населення, буде доповнено відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінювати та відстежувати зміни.

9.2. Порядок оприлюднення результатів моніторингу

Згідно з п. 9 Постанови КМУ № 1272, результати моніторингу оформлюються у вигляді офіційного Звіту про результати здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП. Чумаківська сільська рада забезпечує регулярне (не рідше ніж один раз на два роки) складання цього документа.

Звіт надсилається до Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА та Головного управління Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області. Для забезпечення транспарентності та залучення громадськості, ОМС оприлюднює Звіт про моніторинг на своєму офіційному вебсайті протягом п'яти робочих днів із дня його підписання.

9.3. Висновок

Розроблена Програма моніторингу повністю відповідає вимогам Постанови КМУ № 1272 і виступає гарантом довгострокової екологічної безпеки території Чумаківської СТГ. Інтеграція кількісних індикаторів якості питної води (ДСанПіН 2.2.4-171-10), стану р. Кільчень, цифровізації захисту курганів та лісосмуг на Геопорталі, а також стандартів безбар'єрності (ДБН В.2.2-40:2018) дозволить ОМС оперативно виявляти екологічні девіації та забезпечить стійкий екологічно збалансований розвиток і захист здоров'я населення громади до 2027 року.

10. ОПИС ІМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Оскільки наслідки планованої діяльності, передбаченої Стратегією розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року, не поширюватимуться на території за межами України та не матимуть впливу на довкілля суміжних країн, ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі, для здоров'я населення внаслідок реалізації Стратегії є відсутніми.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Цей розділ містить основні висновки Звіту про стратегічну екологічну оцінку (СЕО) у формі, яка є доступною, зрозумілою та відкритою для мешканців Чумаківської громади, громадських організацій, бізнесу та інших зацікавлених сторін. Метою цього резюме є ознайомлення широкої громадськості з тим, як реалізація оновленої Стратегії розвитку Чумаківської сільської територіальної громади до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2026–2027 роки вплине на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Стратегічна екологічна оцінка — це інструмент, який дозволяє ще на етапі планування та розробки документів державного значення (як-от Стратегія громади) передбачити, які екологічні наслідки матимуть майбутні рішення. Головне завдання СЕО для Чумаківської громади — інтегрувати природоохоронні вимоги у процеси економічного та соціального розвитку, щоб забезпечити безпечні, комфортні умови для проживання людей і не допустити виснаження природних ресурсів.

11.1. Зміст та головні цілі документа державного планування

Стратегія розвитку Чумаківської громади є головним документом, що визначає, як громада житиме та розвиватиметься найближчі роки. Основний фокус зроблено на збалансованому поєднанні економічного зростання (розвиток агросектору, підтримка бізнесу), покращення соціальних послуг (медицина, освіта) та забезпечення екологічної безпеки (модернізація інфраструктури, захист довкілля).

11.2. Характеристика поточного стану довкілля та здоров'я населення

Громада має виражений аграрний профіль (розораність земель перевищує 80%). Головні екологічні особливості території:

- Атмосферне повітря: Перебуває під фоновим впливом Дніпровсько-Кам'янського промвузла. Локальними джерелами викидів є автотранспорт та великі агропідприємства.
- Водні ресурси: Річка Кільчень та місцеві ставки потерпають від замулення. Більша частина населення користується децентралізованими джерелами (колодязями), які є вразливими до забруднення та висихання.
- Відходи: Гостро стоїть питання ліквідації стихійних сміттєзвалищ та відсутності роздільного збору сміття.

11.3. Екологічні проблеми, що стосуються громади

Аналіз виявив три ключові проблеми:

1. Поступове зниження родючості ґрунтів та зникнення полезахисних лісосмуг.
2. Ризик забруднення підземних і поверхневих вод через низький рівень забезпеченості централізованим водовідведенням.
3. Кліматичні зміни (посухи), що негативно впливають на сільське господарство та рівень води в колодязях.

11.4. Зобов'язання у сфері охорони довкілля (міжнародні та національні)

Проект Стратегії повністю відповідає вимогам законодавства України (Закони «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про СЕО») та міжнародним зобов'язанням України (Паризька кліматична угода, Директиви ЄС щодо охорони вод та атмосферного повітря). Стратегія спрямована на зменшення викидів парникових газів та екологізацію виробництва.

11.5. Наслідки реалізації Стратегії для довкілля та здоров'я людей

- Позитивні наслідки: Утеплення комунальних закладів знизить споживання палива; розвиток водогонів забезпечить людей якісною водою; висаджування лісосмуг зупинить ерозію ґрунтів.
- Негативні наслідки: Під час будівельних чи ремонтних робіт можливе тимчасове локальне засмічення або шум, які повністю контролюються стандартними санітарними нормами.

11.6. Заходи для запобігання та зменшення негативних наслідків

Для мінімізації ризиків передбачено:

- Суворий контроль за використанням пестицидів на полях.
- Встановлення охоронних зон навколо річок та об'єктів культурної спадщини (курганів).
- Впровадження роздільного сортування побутових відходів у селах громади.

11.7. Обґрунтування вибору Стратегії (Порівняння сценаріїв)

Розглядався «Нульовий сценарій» (якщо Стратегію не приймуть). За такого варіанту екологічний стан громади погіршуватиметься хаотично. Затвердження Стратегії (Адаптаційний сценарій) є єдиним правильним рішенням, оскільки воно дозволяє розвивати економіку без шкоди для природи.

11.8. Транскордонні наслідки

Зважаючи на географічне положення Чумаківської громади та характер запланованих заходів, будь-який транскордонний вплив на довкілля сусідніх держав повністю відсутній.

9. Заходи, передбачені для моніторингу

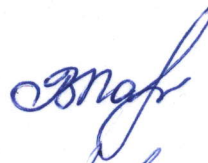
Для контролю за виконанням екологічних цілей громада запроваджує систему моніторингу. Щороку відстежуватимуться такі показники: обсяги зібраних відходів, рівень захворюваності населення, якість питної води та кількість енергомодернізованих будівель. Результати будуть публічними.

Реалізація Стратегії розвитку Чумаківської громади не створює критичних загроз для довкілля. Навпаки, виконання запланованих екологічних заходів дозволить суттєво покращити умови проживання та здоров'я місцевих мешканців.

ВИКОНАВЦІ:

Заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради

Начальник відділу земельних відносин
Будівництва та інвестицій

Вікторія ПАРАНЬКО

Оксана ВАТЧЕНКО